

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA DIAGNOSTIKY
OLYMPIJSKÝCH VĚDOMOSTÍ, HODNOT A
PRINCIPŮ

Disertační práce v oboru kinantropologie

Autorka: Mgr. Martina Voříšková

Školitel: Prof. PhDr. Antonín Rychtecký, DrSc.

Praha 2011

Svoluji k zapůjčení své disertační práce ke studijním účelům. Prosím, aby byla vedena přesná evidence vypůjčovatelů, kteří musejí pramen převzaté literatury řádně citovat.

Jméno a příjmení:	Číslo OP:	Datum vypůjčení:	Poznámka:
--------------------------	------------------	-------------------------	------------------

---

Poděkování

Srdečně děkuji svému školiteli Prof. PhDr. A. Rychteckému, DrSc. za odborné vedení při zpracování disertační práce a za přátelský přístup v průběhu celého doktorského studia.

Děkuji také PhDr. M. Hruškové za její nenahraditelnou podporu po dobu studia.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem disertační práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze literaturu uvedenou v seznamu bibliografické citace.

V Praze dne 4.2.2011

Mgr. Martina Voříšková

Abstrakt

Metodologická východiska diagnostiky olympijských vědomostí, hodnot a principů

Na koncepci olympijské výchovy mají významný vliv aktivity institucí (MOV, NOV, NOA), s čímž souvisí jejich bezprostřední spolupráce s výchovnými a vědeckými institucemi včetně podpory olympijského výzkumu na univerzitách. Na školách jsou sport a olympijská výchova jednou z možností šíření olympijské myšlenky v praxi.

Cílem práce byla modifikace dotazníku „Olympijské ideály a principy“ (Rychtecký, 1998), jež vznikl jako dotazník s názvem „Olympic questionnaire“ autorů Telama et al. (1998) pro populaci mládeže v České republice v rámci mezinárodní studie. Současným cílem práce byla redukce tohoto dotazníku z důvodu vytvoření jeho zkrácené verze.

Dalším cílem práce bylo identifikovat a specifikovat shodné znaky i rozdíly v hodnocení olympijských principů u 12-ti leté a 15-ti leté mládeže. Následné porovnání získaných výsledků s předchozím totožným výzkumem z roku 1998 pro zjištění možného posunu (vývoje) v hodnotovém vnímání zvolené skupiny populace.

Výzkumný soubor sestával z 597 mladších adolescentů (12 a 15 let) ze 7 víceletých gymnázií v Jihočeském kraji.

Byla prokázána vyhraněnost názorů a zaujímání krajních postojů dívek ($p < 0,05$ - $p < 0,001$) k modelům fair play chování ve sportu. Výsledky potvrdily ($p < 0,05$) pozitivnější vnímání a preferenci modelů fair play chování u mladších respondentů. Tyto výsledky podpořila i prokázaná ($p < 0,05$) větší tolerance k násilí u starších respondentů.

Ve vědomostních otázkách převyšovaly soubory starších respondentů nad soubory mladších respondentů v obou skupinách pohlaví. Nebyl prokázán předpoklad větších vědomostních znalostí (alespoň 8 z 10) v oblasti olympismu u sportující mládeže.

U všech olympijských ideálů a principů byla respondenty vyjádřena větší žádoucnost než důvěra k jejich reálnému působení. Z hlediska hodnocení posunu žádoucnosti olympijských ideálů a principů došlo v 59,6% ke snížení oproti výsledkům z roku 1998.

Na základě provedení faktorové analýzy po redukci indikátorů faktorů „Olympijské ideály a principy“ a „Přijatelnost fair play“ a porovnání údajů došlo ke zvýšení faktorových zátěží o +.22 resp. +.43. Redukcí (např. z původních 52 olympijských ideálů a principů na 36)

a modifikací dotazníku (změna formulace otázek) došlo ke zkrácení potřebného času pro vyplnění v průměru o 12 minut (29,26%).

Nová verze dotazníku by mohla být využita ke snadnějšímu a efektivnějšímu získávání informací od české populace v oblasti olympismu.

Klíčová slova: olympijské ideály a principy; adolescence; modifikace a redukce dotazníku

Abstract

Methodological Foundations of the Diagnosis of Olympic Knowledge, Values and Principles

Olympic education is influenced by many institutions (IOC, NOC, NOA etc.) which are connected with cooperation with educational and scientific institutions at the university level. One of the possibilities to spread the Olympic idea among population is Olympic education at schools.

The object of our research was to modify the Rychtecky's Czech version of the original survey „Olympic questionnaire“ by Telama et al. from 1998. At the same time we reduced the survey and created a shorter version more useful in school settings.

Another object of our research was to identify and specify similar tendencies between 12-year-old and 15-year-old adolescents. It was followed by the evaluation of possible change in perception of values of the targeted population.

Our sample consisted of 597 adolescents (12 and 15 years old) from 7 grammar schools from Southern Bohemia location.

The results of our research demonstrated significant extremity in girls' attitudes ($p < 0,05$ - $p < 0,001$) toward the fair play behaviour in sport. Younger respondents also perceived fair play models more positively than older respondents ($p < 0,05$) which was confirmed by bigger tolerance to violence by the older respondents ($p < 0,05$).

Older respondents had higher score in knowledge questions of the survey in both genders. The athletic respondents did not reach significantly higher score in knowledge questions (at least 8 out of 10) than the responders who do not perform any sport.

The Olympic ideals and principles were desired but not trusted in its influence. The respondents' desirability of Olympic ideals and principles decreased 59.6% from 1998.

The factor validity of „Olympic Ideals and Principles“ and “Acceptability of Fair play” increased by 0.22, 0.43 respectively, after we reduced the number of its indicators. The reduction (e.g. original 52 Olympic ideals and principles were reduced to only 36) and modification (alternating the questions) of the formal survey shortened the time needed to fill out the survey by 12 minutes in average (29.26%).

The new version of the survey we created could be used to collect information about Olympism from Czech population much easier and more effectively.

Key words: Olympic ideals and principles; adolescence; survey modification and reduction

OBSAH

1. ÚVOD	10
2. TEORETICKÝ RÁMEC VÝZKUMNÉ PROBLEMATIKY	12
2.1 Olympijské hnutí – význam a přínos	12
2.1.1 Olympismus v pedagogice – Coubertinovo dědictví	17
2.1.2 Narušování olympijských ideálů	22
2.2 Olympijská výchova	24
2.2.1 Olympijská výchova jako didaktický cíl tělesné výchovy	26
2.2.2 Olympijská výchova v rámci vzdělávacích programech	27
2.2.3 Olympijská výchova ve vzdělávacích kurikulech	30
2.2.4 Olympijská myšlenka ve školních osnovách	32
2.3 Postoje, názory a hodnoty člověka	34
2.4 Sport jako součást olympijské výchovy	40
2.5 Sport a fair play u adolescentů	47
2.6 Metoda dotazníkového šetření	53
3. SYNTÉZA TEORETICKÉ ČÁSTI A STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	59
4. VĚDECKÉ OTÁZKY, CÍLE, ÚKOLY A HYPOTÉZY	60
5. METODY A ORGANIZACE VÝZKUMU	61
5.1 Dotazníkové šetření	62
5.2 Organizace sběru dat a jejich vyhodnocení	63
5.3 Redukce a modifikace původního dotazníku	67
5.4 Pilotní šetření nově vytvořeného dotazníku	75
6. VÝSLEDKY A DISKUSE	77
6.1 Vyhodnocení výsledků získaných na základě původního dotazníku	77
6.1.1 Vědomosti o olympijském hnutí	77
6.1.2 Přijatelnost modelů fair play chování	96
6.1.3 Olympijské ideály a principy	100
6.2 Vyhodnocení redukováného dotazníku	104
7. SOUHRN A ZÁVĚR	116

8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	121
9. SEZNAM PŘÍLOH	129

1. ÚVOD

Olympismus je všeobecně formulován jako životní filosofie. Pro utváření aktivního životního stylu je nezbytné propojení sportu, jež zahrnuje pohybovou aktivitu, radost z pohybu a respektování univerzálních etických principů a norem, s kulturou a výchovou. Filosofie olympismu sport v mnohém přesahuje. Orientuje se na vytváření hodnot spojených s účastí a spoluprací ve vzdělání, výchově, sebevýchově, v rozvoji osobnosti v nejširším bio-psycho-sociálním kontextu, ve kterém má aktivní provádění sportu své nezastupitelné místo.

Filosofie olympismu povýšila sport na plnohodnotnou součást společenského života, jako nezastupitelnou součást aktivního životního stylu, v jednotě třech oblastí: sportu, výchovy a kultury. Ideovými pilíři olympismu jsou: pedagogika sportu, olympijská výchova v duchu olympijských ideálů a aktivní sport.

Olympismus neznamená jakýkoliv sport, nýbrž sport, založený na výkonu a soutěživosti, na zásadách čestného jednání, korektnosti a internacionality, sport, který je šlechetný a estetický.

Zakladatel novodobého olympismu Pierre de Coubertin obnovil olympijské hry, založil olympijské hnutí a zformuloval základní principy olympismu s cílem využít sport pro reformu výchovy mladé generace. Prostřednictvím her chtěl změnit postoj veřejnosti a každého jednotlivce ke sportu a chtěl z nich učinit nezbytnou součást života každého jednotlivce a zpětně je využít k formování životních postojů a názorů..

Pro většinu lidí termín olympismus však připomíná pouze obraz olympijských her, antických i novodobých. Jejich zájem je upřen na sportovní slavnost, která se koná každé čtyři roky a na níž se ve sportovních soutěžích utkávají reprezentanti mnoha zemí. Olympijské hry znamenají ve světě významnou sportovní a společenskou událost, jsou světovým svátkem sportu, přátelství a míru, jsou nejviditelnějším projevem olympismu. Olympijské hry však s sebou nesou prastaré a moudré poselství, olympijskou myšlenku – myšlenku míru, vzájemného respektu, tolerance a uznání.

Každý kdo chce sportovat musí dodržovat daná pravidla sportu a kromě toho i nepsaná pravidla sportovního chování - fair play. Fair play znamená ve svém původním výkladu poctivou, slušnou hru a přeneseně i slušné chování, které by se mělo promítnout do každodenního života, nejen jako způsob chování, ale i myšlení. O šíření principu fair play, jako

olympijské myšlenky ve všech úrovních sportu a jejich poznání, pochopení a zvnitřnění usilují mnohé světové orgány.

Tak, aby olympijská myšlenka a zvnitřnění jejích hodnot měly možnost přežít v dnešní době potřebují jednak sport, který tuto myšlenku prakticky naplňuje a také výchovné působení ve smyslu olympijské výchovy na školách, jež bude působit již na populaci mládeže smysluplně a uceleně.

Říká něco olympismus i dnešní mladé generaci? Olympismus je třeba z různých stránek studovat, interpretovat a poskytovat podklady k účinnému a praktickému naplnění olympismu, protože olympijské principy a ideály působí na utváření hodnotového systému osobnosti již od školních let. Ve výchovném působení školy je důležité zapojení olympijské výchovy do všech vyučovaných předmětů na různých úrovních tak, aby olympijská výchova nebyla pouze součástí tělesné výchovy. Podíl ostatních předmětů vliv olympijské výchovy umocňuje.

Výchova je živým, nikdy neukončeným procesem, ve kterém se mění jak její obsah, tak její formy. Je proto třeba provádět systematický výzkum i za přispění trenérů, učitelů na školách, fakultách a univerzitách. Je třeba neustále ověřovat, jak společensko-ekonomické změny ovlivňují životní styl mládeže, jak se utváří a přetváří její hodnotový systém, jaký je její vztah ke sportu, ke konkrétním sportovním soutěžím, včetně olympijských her.

2. TEORETICKÝ RÁMEC VÝZKUMNÉ PROBLEMATIKY

2.1 Olympijské hnutí – význam a přínos

V letech 1875-1881 odkryla německá archeologická expedice vedená Ernstem Curtiem posvátný okrsek pod horou Krónos, vzývanou Starou Olympii. Brzy poté navštívil vykopávky Francouz Pierre de Coubertin. Když se vracel do Paříže, hlavou se mu honila myšlenka: „*Německo vykopalo to, co ze staré Olympie ještě zbylo, proč by Francie nemohla obnovit starou nádheru?*“ A tak na výročním zasedání Union des Sociétés Françaises des Sports Athlétiques vystoupil dne 25. listopadu 1892 poprvé se svým snem obnovit olympijské hry. Vedle rovnováhy mezi tělesnými a duševními vlastnostmi člověka, jež olympijské hry reprezentovaly, ho lákala i olympijská zásada míru a lidského potkávání a spolupráce. Mezinárodní kongres o amatérismu, připravovaný do Paříže na červen 1894, se proměnil v kongres olympijský s ústředním mottem - „*Možnosti obnovení olympijských her; za jakých podmínek by mohly být obnoveny?*“. První moderní olympijské hry byly uspořádány v roce 1896 v Aténách jako poděkování řeckému národu za slavnost, kterou dal světu (Kössl, 1977).

Pro většinu lidí termín „olympismus“ evokuje obraz olympijských her (OH), jako sportovní slavnost, která se koná každé čtyři roky a na níž se ve sportovních soutěžích utkávají reprezentanti mnoha zemí. Nepoměrně méně lidí zná pojem „olympismus“ jako systém myšlenek a principů, filosofii a vizi, kterou v základech formuloval Pierre de Coubertin (Dovalil et al., 2004).

Zakladatel novodobých olympijských her Pierre de Coubertin zaměřil veškerou svou energii na vznik „olympijské myšlenky“, pro kterou vytvořil název „olympismus“. Pro Coubertina nebyl olympismus pouze institucionální systém. V roce 1918 odpověděl na otázku „Co je olympismus?“ takto: „*Je to uvítání energie, kultivace síly rozvinuté prostřednictvím mužských sportů založených na správné hygieně, obklopené uměním a myšlením*“. (Müller, 2000).

V roce 1935 zmínil Coubertin pět principů jako filosofických východisek olympismu:

První princip symbolizuje „vyznání sportovce (religio athletae)“ – účastníci olympijských her jsou poslové moderní výchovy, kteří reprezentují „novou lidskou společnost“ (sdílejí sportovního ducha ve smyslu vytváření charakteru).

Druhý princip je založen na „rovnosti (equality)“ lidského bytí ve smyslu individuálního seberozvíjení, sebezdokonalování.

Třetí princip vystihuje termín „rytířství (knighthood)“ jako vzor chování mezi soupeři (ve svých dílech používal pro vysvětlení také pojem „Fair play“).

Čtvrtým principem je „příměří (truce)“ jako přerušování konfliktů mezi státy či národy v době konání OH, aby se jich sportovci mohli zúčastnit.

Pátým principem odkazuje na „krásu (beauty)“ zahrnutou v umění a poezii ceremoniálu OH (od roku 1912 do roku 1948 bylo umění zahrnuto do programu OH, kam jej prosadil Coubertin jako součást harmonického rozvoje) (Naul, 2008).

Principy olympijských her však nebyly stanoveny na počátku rázem a definitivně, ale postupně se vyvíjely. Tak jako pravidla jednotlivých sportů, tak jako systém jejich soutěží. Také Olympijská charta byla několikrát upravena a původně stanovené cíle a záměry Pierre de Coubertina jsou nyní nazývány „základními principy olympismu“:

1. Olympismus je životní filozofií, povznášející a vyváženě spojující v jeden celek zdatnost těla, vůle a ducha. Spojením sportu, kultury a výchovy usiluje olympismus o vytvoření způsobu života, založeného na radosti z vynaloženého úsilí, na výchovné hodnotě dobrého příkladu a na respektování základních universálních etických principů.
2. Cílem olympismu je zapojit sport do služby harmonického rozvoje člověka s cílem vytvořit mírovou společnost, která dbá o zachování lidské důstojnosti.
3. Olympijské hnutí představuje svornou, organizovanou, všeobecnou a trvalou činnost všech jednotlivců a uskupení inspirovaných hodnotami olympismu, uskutečňovanou pod vedením Mezinárodního olympijského výboru (MOV) jako nejvyššího orgánu. Je rozšířeno na pěti kontinentech. Jeho vyvrcholením je účast sportovců celého světa na velkém sportovním festivalu, na olympijských hrách. Jeho symbolem je pět propojených kruhů.
4. Provozování sportu je lidským právem. Každý jednatel musí mít možnost provozovat sport bez jakékoli diskriminace a v olympijském duchu, jenž vyžaduje vzájemné porozumění v duchu přátelství, solidarity a fair-play. Organizaci, administrativu a řízení sportu musí kontrolovat nezávislé sportovní organizace.
5. Jakákoli forma diskriminace vůči zemi nebo osobě z důvodu rasy, náboženství, politického přesvědčení, pohlaví či z jiného důvodu je neslučitelná s příslušností k olympijskému hnutí.

6. Příslušnost k olympijskému hnutí vyžaduje dodržování Olympijské charty a uznání ze strany MOV. (Olympijská charta, 2007).

Olympismus je filosofie všelidská a všesvětová. Pokud nepřijme ideály olympismu celá společnost, je utopii představit si, že budou izolovaně respektovány ve vrcholovém sportu. Ze všech konstatovaných rozporů a negativních tendencí nelze vinit sport, ale celou společnost. Ta ovlivňuje sport. Tedy ne krize sportu a olympismu, ale problémy všelidské, všesvětové, celospolečenské, které se ve sportu odrážejí a negují myšlenky olympismu. Z důvodů všelidských jsme povinni uchovávat a rozvíjet olympismus s jeho ideály v celé společnosti. Zdravý sport může existovat pouze ve zdravé společnosti (Hodaň, 1997).

Olympismus nazíraný jako humanismus si žádá univerzální hodnoty, které přesahují etnický, náboženský nebo společenský relativismus. Ve shodě s Coubertinovo pragmatismem, což je „vždy být veden představou o současných potřebách“ musí být tyto hodnoty zdůrazňovány a utvářeny dle požadavků současné společnosti (Kristy, 1995).

Dle Burnse (2001) je olympismus myšlenka, koncept, s kořeny sahajícími zpátky až do antického Řecka. Obsahuje základní cíle a úkoly pro výchovu jednotlivců.

Dovalil et al. (2004) charakterizuje olympijské hnutí podle základních principů Olympijské charty jako mezinárodní společenské hnutí podporující rozvoj sportu a mezinárodní spolupráci. Mezi typické znaky patří:

- Cílem olympijského hnutí je přispívat k budování mírového a lepšího světa výchovou mládeže prostřednictvím sportu prováděným bez jakékoliv diskriminace a v olympijském duchu, to je spojením vzájemného porozumění, ducha přátelství, solidarity a fair play.
- Sdružuje organizace, sportovce a další osoby, které souhlasí s Olympijskou chartou a řídí se jí.
- Příslušností k olympijskému hnutí je uznání Mezinárodním olympijským výborem.
- Činnost olympijského hnutí, symbolizovaná pěti propojenými kruhy, je trvalá a celosvětová. Je rozšířena na pěti kontinentech. Jejím vyvrcholením je účast sportovců celého světa na velkém sportovním festivalu, na olympijských hrách. (Olympijská charta, 2003).

Dovalil et al. (2004) uvádí, že novodobý olympismus je podmíněn dobovými souvislostmi, vývojem společnosti i samotného sportu. Nezpochybňuje přitom rozhodující

individuální vklad obnovitele olympijských her v nové podobě Pierre de Coubertina, jež koncem 19. a v první třetině 20. století vytvořil ideový základ novodobého olympismu.

Podle Georgiadise (2003) je olympijské hnutí výchovné hnutí zaměřené na výchovu a rozvoj jedince. Důležitější úkol než rozvoj atletického procesu je učit sebeurčení, sebeporozumění, sebedisciplíně a sebekontrolu ve stresovém prostředí.

„Olympijský ideál byl jedním z nejvýznamnějších duchovních úspěchů řecké kultury. Objevil se jako výsledek mnoha stěžejních hodnot jako jsou vzdělání, ctnost, estetika a soutěžení. Založením olympijských her nám antický svět poukázal nejen na mimořádný respekt a udržování tohoto ideálu téměř nezměněného po staletí, ale byl též schopen předat ho novým generacím v obnově moderního olympismu, jehož sláva a prestiž se rozšířila celosvětově dokonce i do těch nejzapadlejších vesnic naší planety“ (Hronis, 2004, cit. Ioannis Tsakopiakos).

Jiná definice olympismu, jež zapadá do dnešního světa znít dle Burnse (2001) následovně: *„Olympismus propaguje osobní rozvoj a zlepšení jednotlivce, muže nebo ženy, zdůrazňováním ocenění kvalit jako osobní disciplína, odvaha, vytrvalost, vlastní úcta a osobní zdatnost“*.

Dle Hodaně (1997) není olympismus přesně definován ani ustálenou filosofickou teorií. Olympijské myšlenky si žádají permanentní předefinování. Olympismus vzniká jako entita hodnot, připouštějící rozmanité výklady a olympijské hry, symbol zastupující olympismus, vidí jako část mikrokosmu, který reflektuje rozmanitost a univerzálnost lidstva.

Olympijské hnutí se stalo v průběhu svého historického vývoje důležitým výchovným a politicko-kulturním činitelem, který výrazně ovlivňuje život miliónů mladých lidí na celém světě a aktivně přispívá k posílení míru a přátelství mezi národy. Významnou roli ve vývoji olympijského hnutí sehrál Mezinárodní olympijský výbor jako jeho nejvyšší a řídicí orgán (Comitée Olympique International, International Olympic Committee, nezisková mezinárodní nevládní organizace se sídlem ve švýcarském městě Lausanne, založen v roce 1894 v Paříži na Mezinárodním pařížském kongresu pro obnovení Olympijských her). Je třeba konstatovat, že přes všechny omyly a chyby významně přispěl k rozvoji sportu, tělesné výchovy a mírových snah. Dějinný vývoj této organizace a celého olympijského hnutí jednoznačně ukazuje, že důsledné uplatnění olympijské myšlenky v životě lidské společnosti je tělesně spjata s bojem za mír a pokrok (Dovalil et al. 2004).

Cílem olympijského hnutí je přispívat k vytváření mírovějšího a lepšího světa výchovou mládeže prostřednictvím sportu, provozovaného v souladu s olympismem a jeho hodnotami (Olympijská charta, 2007).

Třemi hlavními složkami olympijského hnutí jsou Mezinárodní olympijský výbor, Mezinárodní sportovní federace (MF) a Národní olympijské výbory (NOV). Každá osoba nebo organizace náležící z jakéhokoli titulu k olympijskému hnutí je vázána ustanoveními Olympijské charty a je povinna řídit se rozhodnutími MOV.

Vedle těchto tří hlavních složek tvoří olympijské hnutí rovněž organizační výbory olympijských her, národní asociace, kluby a osoby, které náleží k MF a NOV, a to zejména sportovci, jejichž zájmy tvoří základní prvek činnosti olympijského hnutí, dále pak soudci, rozhodčí, trenéři a jiní sportovní funkcionáři a techničtí pracovníci. Olympijské hnutí tvoří rovněž další organizace a instituce uznané MOV.

Olympijská charta řídí organizaci, činnost a fungování olympijského hnutí a stanoví podmínky pro konání olympijských her (Olympijská charta, 2007).

Ze závěrů XIII. Olympijského kongresu v Kodani (2009) k olympijskému hnutí:

Olympijské hnutí založeno na koncepci autonomie a řádné správy sportu, která uznává a ctí naši individualitu a dosahuje jednoty prostřednictvím rozmanitosti. Sport je silou dobra, jakož i jedinečným a nepostradatelným nástrojem pro udržitelný rozvoj a prostředkem k prosazování míru, kultury a vzdělání. Sport nastavuje společnosti zrcadlo, ve kterém se musí jasně odrážet odhodlání olympijského hnutí realizovat politiky na podporu univerzálního jazyka sportu. Budoucí struktura olympijského hnutí musí vycházet z porozumění globální povaze sportu. Díky tomu bude hnutí připraveno začlenit do svých základních aktivit úspěšné rozvojové strategie a vzdělávací iniciativy. Olympijské hnutí se tak bude moci přiblížit svému konečnému cíli, kterým je zdravější společnost vyznačující se větší rovností a větší tolerancí, zbavená předsudků a rozdělení a neposkvřená diskriminací a nespravedlností.

Olympijské hnutí je pevně spjato se svými základními hodnotami a vizí. Při vědomí nesmírné dynamiky změn ve společnosti by se však mělo více otevřít a zvažovat rozvoj nových forem spolupráce v duchu vzájemného respektu s ostatními organizacemi stojícími mimo něj.

Všechny strany zapojené do olympijského hnutí musejí brát v potaz skutečnost, že i když se postoje a způsoby chování mohou měnit, základní principy olympismu musejí zůstat

základem her. Olympijské hnutí by mělo vycházet z úcty, odpovědnosti a spolehlivosti. Olympijské hnutí musí zajistit, aby olympijské hry zachovávaly olympijské hodnoty, reagovaly na potřeby mladé generace sportovců a posilovaly rovnost pohlaví a rovnost příležitostí.

2.1.1 Olympismus v pedagogice – Coubertinovo dědictví

Pierre de Coubertin: „*Budoucnost naší civilizace nezávisí na politických a ekonomických základech, ale zcela závisí na směru vzdělání*“ (IOA, 2011).

Podle Weisse (2000) sport zrcadlí společnost. V tomto směru také Coubertin uskutečnil svým dílem myšlenkový pokus své doby využít sport a olympijské hry k záměrům, jež samotný sport přesahují. Filosofie olympismu se nevztahuje pouze na vrcholové sportovce, ale na každého, nejen na krátkou dobu, ale na celý život. Netýká se jen závodění a vítězství, ale zvláště hodnot spojených s účastí a spoluprací, sportu nejen jako aktivity, ale také jako faktoru přispívajícího ke vzdělávání, výchově a rozvoji jedince, jeho osobnosti a sociálního života.

V řecké antické civilizaci rozpoznal jednu charakteristickou vlastnost, harmonii těla a ducha, vzájemnou závislost lidské činnosti a úsilí v oblasti fyzické a duševní (Coubertin, 1977).

Pierre de Coubertin považoval olympijské kongresy za největší orgán olympijského hnutí, kde se měly řešit nejdůležitější otázky olympijského hnutí – od technických otázek po otázky odborné (Müller, 1994). Jejich obsah byl úzce spojen s jeho filosofickými myšlenkami o moderním olympismu, což znamená harmonické spojení těla duše. Spojeno s lidskou vůlí - to prezentovalo základ Coubertinovy představy o olympismu. Olympijské kongresy byly určeny pro šíření vzdělávání a porozumění. Coubertin je použil pro sjednocení moderního sportu, vědy a umění. Dosvědčuje to, že se Coubertin přikláněl k olympijské myšlence více než k „pouhému sportu“ (Štekr, 2000).

VIII. olympijský kongres, jež se pořádal 29. května – 4. června 1925 v Praze, byl prvním mezinárodním pedagogickým olympijským kongresem. Patronem byl T.G.Masaryk a předsedou organizační komise Dr. Jiří Guth-Jarkovský. Na kongresu se projednávaly otázky pedagogické (výchovné působení sportu), spolupráce s univerzitami, otázky amatérizmu, účast žen na OH (První mezinárodní olympijský kongres v Praze, 1925).

Coubertin zemřel 2. září 1937 v Ženevě. Ve své poslední vůli si Coubertin přál, aby pedagogické úsilí pokračovalo v instituci nezávislé na MOV. V roce vznikl Mezinárodní olympijský institut v Berlíně.

Obrázek 1: Pomník Pierre de Coubertina, Olympie, Řecko

Posvátná Olympie, místo zrození myšlenek a ideálů, jimž Coubertin zasvětil svůj život, vždy zaujímala zvláštní místo v jeho srdci. Po jeho smrti v roce 1937 bylo, dle jeho posledního přání, jeho srdce odvezeno do Olympie, aby odpočíval v míru ve věčné památce. Pomník Coubertina tvoří základní bod Mezinárodní Olympijské Akademie v Olympii a při každém setkání na této půdě je k němu při zahajovacím ceremoniálu položen věnec s vyjádřením památky a úcty (IOA, 2011).

Zdroj: <http://ioa.org.gr/en/ioa-information/coubertin-grove>

S podporou řeckého a německého olympijského výboru byla založena olympijská akademie ve starověké Olympii v roce 1961. Olympijská akademie byla předurčena převzít zodpovědnost za některé úkoly, které Coubertin sledoval během pedagogických olympijských kongresů (Kolektiv, 1999).

Obrázek 2: Mezinárodní výbor Pierre de Coubertina

Zdroj: <http://www.coubertin.ch/index.htm>

Od roku 1961 se tisíce lidí (povětšinou studentů) z celého světa účastní každoročních konferencí a seminářů pořádaných IOA (mezinárodní olympijskou akademií) v Olympii. Probíhá zde mnoho výukových lekcí o historii antického olympismu, obnovení olympijských her, olympijské hnutí, olympijská výchova, sociologické aspekty olympismu, mezinárodní vztahy, media a komunikace a mnoho dalších témat.

Pierre de Coubertin o Olympii: „*Velkolepá krása přírody jí obklopující, bohatství uměleckých předmětů, udivující směsice budov, vysoce postavená instituce, vznešená a harmonická podívaná, intenzita vlastenecké rivality – to vše dohromady tvoří Olympii, jedno z nejdojemnějších a velkolepých středisek antické civilizace. Taková je Olympie.*“ (Coubertin, 1977).

Koncept „celé osobnosti“ jako harmonie mezi tělem a myslí vyřkl Decimus Iunius Juvenalis, známý jako Juvenalis, římský satirik. Podobný postoj zastávali obecně i Řekové a nazvali jej kalokagathia – dobré je zároveň krásné a z toho prakticky vyplývá, že by člověk měl udržovat krásu a zdatnost duševní i tělesnou (Burns, 2001).

Coubertin své dílo budoval s obdivem k antice. Těžištěm olympismu se stal ideál kalokagathie, chápaný a rozvinutý Coubertinem jako cílevědomý rozvoj osobnosti sportovce, kultivovaný v harmonii jeho fyzických, duchovních, morálních a společenských sil. Harmonická výchova patřila již v dobách Coubertinových k základům pedagogického myšlení. Jednota těla a ducha, včetně etiky podobné antické – to se mělo stát součástí novodobého sportu a jeho výchovného i prožitkového zaměření. Coubertin však sleduje i další cíle. Sport nevztahuje pouze k jedinci, ale chápe ho i jako prostředek k vytváření a kultivaci mezilidských vztahů. I zde je pro něj vzorem antické Řecko. Sport je součástí kultury a také prostředkem demokratizace společnosti. Proto prosazuje „lidový sport“, tj. sport přístupný pro všechny občany bez rozdílů věku, pohlaví, společenského postavení, rasy, náboženského či politického vyznání. „Sport není privilegiem žádného národa či rasy, patří celému světu.“ Sport v takovém smyslu slouží společnosti, a proto by měl být základním právem všech občanů. Proto by také měl být zajišťován ze společenských prostředků.

K naplnění konceptu „olympijského sportu“ používal Coubertin hned od počátku také pojem „olympijská pedagogika“, „sportovní pedagogika“ nebo „olympijská výchova“ (Dovalil et al., 2004). Coubertin věřil, že mír by mohl být produktem lepšího světa a lepší svět by mohl být produktem pouze lepších individualit (Burns, 2001).

Olympijská pedagogika není podle Naula (2008) v současnosti striktně používaný termín, ale při jejím vymezení ji lze chápat jako teoretické základy či filozofická východiska pro olympijskou výchovu (toto vymezení není totožné s Coubertenovým). Olympijská výchova popisuje, jak vyučovat a jak se naučit podle ducha olympijských myšlenek, a olympijská pedagogika zahrnuje porozumění filozofickému pozadí a východiskům olympijské výchovy.

Podle Dovalila et al. (2004) k olympismu přirozeně patří hry, sportovci a instituce. I jejich pedagogický charakter musí být zachován. Název „olympijský“ si Coubertin vypůjčil z antické Olympie. Chtěl však tomuto starému názvu dát moderní smysl – především pedagogický. Výchovná orientace směřovala přitom nejen k individuální výchově sportovců, nýbrž měla být chápána jako odpověď na problémy moderního světa.

Coubertin tím dal antickému sportu krásné a klasické dědictví připomínající název, avšak zároveň také jasně výrazný pedagogický profil, což do té doby bylo jen jeho částečnou charakteristikou. Coubertin však takto necharakterizoval jakýkoliv sport, nýbrž sport, založený na výkonu a soutěživosti, na zásadách čestného jednání, korektnosti a internacionality, sport, který je šlechetný a estetický.

Pro Coubertina byli sportovci vyslanci olympijských myšlenek, olympijské hry pak událostí, která měla přinášet olympijské poselství do celého světa. Současně olympijské poselství – a to bývá dodnes stále přehlíženo – by podle Coubertina nemělo být svázáno jen s olympijskými hrami, a nezaměřovat se pouze na elitní sportovkyně a sportovce, nýbrž na všechny sportovně aktivní lidi, a „*nikdo, kdo by chtěl naslouchat olympijskému poselství, ať už starý nebo nepřipravený, by neměl stát stranou*“ (Coubertin, 1977).

Coubertin spatřoval v obnovení olympijských her možnost ovlivnit prostřednictvím takové přitažlivé činnosti, jakou je sport, výchovu mladé generace. Chtěl, aby sport přispíval k přátelství mezi národy a k jejich spolupráci. Byl si však dobře vědom toho, že sport lze využít stejně tak k přípravě války, jako k výchově zdravých, sebevědomých, ale i tolerantních lidí. Obnovení olympijských her mělo přispět i ke zvýšení prestiže sportu, aby byla sportovní činnost uznána za činnost společensky prospěšnou, za významný výchovný prostředek.

O vztahu olympismu a kultury vypovídají i slova předsedy MOV (1980-2001) J.A.Samaranche: „*Přínos olympismu ve vývoji humanity je dvojitý: z jedné strany olympismus otvírá milovníkům sportu cestu ke kultuře a z druhé strany reprezentuje universální kulturu par excellence.*“ (Dovalil et al., 2004).

Je-li heslem novověkých olympijských her známé „*Citius, Altius, Fortius*“ (rychleji, výše, silněji), pak heslo starověkých olympijských her mohlo znít „*Kalokagathia*“. Potlačení kalokagathie, a vůbec úpadek kultu těla a oslabení kultu ducha, bylo už příznakem konce slávy antického Řecka. Dokud však vládla v mysli Řeků jako Zeus na Olympu a vedla jejich konání, byli velikým národem před tváří dějin (Zamarovský, 2003).

„Propagováním a podporou olympijských hodnot můžeme vytvořit harmonický a mírovější svět“ (Binder et al., 2007, cit. He Zhenlian).

„Náš dnešní svět potřebuje hodnoty jako mír, toleranci a vzájemné porozumění. Skrze olympijské hry nám mohou být doručeny.“ (Binder et al., 2007, cit. Jacques Rogge).

Kdykoli je olympijská vlajka vztyčena během zahajovacího olympijského ceremoniálu pro olympijské hry, svět oslavuje myšlenky zakladatele moderního olympijského hnutí Pierre de Coubertina (1863-1937). Jeho cílem byla výchova. Věřil, že mladí lidé potřebují trénovat svoje tělo stejně jako mysl. Požadoval zařazení povinné organizované formy sportu do školních osnov ve své zemi. Věřil, že jeho myšlenky by byly všeobecně dobře přijaté, pokud by zorganizoval mezinárodní sportovní událost založenou na dědictví antických olympijských her v Řecku.

„Nikdo se nerodí s nenávistí ke druhému kvůli odlišné barvě jeho pleti, jinému zázemí a původu, či náboženství. Lidé se nenávisti učí a pokud jsou vychováváni k nenávisti, mohou se též naučit lásce, protože láska je mnohem přirozenější pro lidská srdce než její opak“ (Binder et al., 2007, cit. Nelson Mandela).

Z XIII. Olympijského kongresu v Kodani (2009):

Mládež celého světa, z jejichž řad budou pocházet budoucí sportovci, je rovněž středem zájmu olympijského hnutí. Účinné sdělování základních principů a hodnot olympismu mladým lidem má zásadní význam a je nesmírně přínosné. Olympijské hnutí se musí snažit rozšířit svou působnost a zvýšit svůj vliv na mladé lidi na celém světě s využitím sportu jako katalyzátoru jejich vzdělávání a osobního rozvoje. Pro zajištění vyšší účasti na tělesných aktivitách a sportu a kvůli podpoře zdravého životního stylu by měly být vlády vybízeny k tomu, aby se snažily intenzivněji spolupracovat se sportovními organizacemi a mladými lidmi tak, aby sportovní aktivity zaujímaly významné místo ve školách všech úrovní pro žáky všech věkových skupin.

2.1.2 Narušování olympijských ideálů

Olympijské hry byly několikrát narušeny a jejich ideály nedokázaly odolat. Olympijské hry 1936 v Berlíně hitlerovské Německo pojalo jako vynikající nástroj pro propagaci svého nacistického režimu. Od počátku sedmdesátých let 20. století byly olympijské hry poznamenány akcemi, které zásadně narušily největší svátek světového sportu a výrazně ho zpolitizovaly - přerušování a bojkoty olympijských her - Mnichov 1972, Montreal 1976, Moskva 1980, Los Angeles 1984) (Kolář, Dovalil, 2004).

Úlohou sportu je stavět mosty, nikoli zdi a přehradu mezi zeměmi. Nemůže však sám o sobě vyřešit politické problémy. V tomto smyslu působí spíše nepřímo, využívá možností setkávání a spolupráce lidí bez ohledu na rasovou, náboženskou nebo politickou příslušnost a bez jakýchkoli diskriminací (Penc, 2008).

Nejen bojkoty a války narušovaly olympijské ideály. Olympijské hry 1984 v Los Angeles byly první hry, jejichž organizace se neúčastnil stát, nýbrž výhradně privátní společnosti. Olympijské hry se staly zbožím, které mělo přinést zisk. Komercializace olympijských her s sebou nesla i zájem o nejlepší účastníky olympijských soutěží bez ohledu na jejich statut amatéra či profesionála. MOV začal důsledněji kontrolovat, aby se při soutěžích nepodvádělo, aby se jednalo o čestný boj. Zaměřil se hlavně na používání nepovolených přípravků, na doping.

Právě užívání zakázaných látek – doping, představuje vážné ohrožení olympismu i jeho samotné podstaty. Olympijské hnutí s tímto obtížně řešitelným problémem permanentně bojuje, tuto praxi odmítá a boj proti dopingu považuje za jeden ze zásadních směrů své činnosti a vede až k nedůvěře v přežití olympijských ideálů v dnešním světě. Vyhraněný názor sdílí např. Kmec (2006).

Měli bychom být překvapeni, že takové nebezpečné věci, jakou je doping, existují v tak ušlechtilé aktivitě jakou je sport? Neměli. Sport je jen takový, jaká je společnost. Sport není lepší a nepředstírá být lepší než společnost, ve které je provozován. Je to výraz společnosti jako celku s nedostatky, slabostí, ale také s nádhernými hodnotami a úspěchy. Doping je nejvážnějším prohřeškem proti hodnotám sportu, protože ohrožuje samotné zdraví a životy sportovců. Doping narušuje důvěryhodnost soutěží a limituje nábor nových lidí do sportu (Digel, 1995).

Objevují se i mnohé další „neřesti“, jež ohrožují a narušují původní hodnoty samotného sportu. Velkým problémem se stalo násilí ve sportu, rasismus, korupční skandály, přetrénování sportovců, a v neposlední řadě komercializace sportu (Digel, 2007). Na nebezpečí komercializace sportu poukazují i Andreff (1997), Hahn (1996). Například Svoboda (1997) se zabýval vlivem komercializace sportu na sportující mládež. Autor dále poukazuje (cit. Klíma, 1997) na to, že sportovci patří zřejmě k nejatraktivnějšímu zboží na trhu komodit. Pozastavuje nad skutečností, že fyzická dovednost se cení nad všechny ostatní hodnoty a že člověk je tu kupován a prodáván, aniž by se mohl k tomu sám vyjádřit.

Digel (2007) upozorňuje, že je nutné podporovat nezkažený sport, který by měl zůstat výchovným prostředkem, protože krom jiného učí mládež respektu autoritám, přináší zdraví, tvaruje osobnosti, učí ztrácet a prohrávat a to je důležitý faktor v životě.

Televize dle Slepíčky et al. (2009) přispěla ke komercializaci sportu a zároveň i k jeho mohutné popularitě. Ve světě médií jsou však vrcholoví sportovci považováni za skutečné reprezentanty olympijské myšlenky, jsou vzory odrážející více než cokoli jiného olympijský étos, i když oni sami si toho nemusí být vědomi (Digel, 2007). Olympionici by měli pomoci porozumět, že sport by měl produkovat hrdiny, né pouze vítěze! (Pound, 2003).

V naší společnosti převládá filosofie společnosti konzumní. Filosofie konzumní společnosti je v zásadním rozporu se základními ideály olympismu. Východisko z tohoto stavu hledá filosofie postmoderní (Heller, Fehér, 1988).

Olympijské hry jako nositelé olympijské myšlenky se postupem času staly olympijskými hrami ekonomů, businessmanů manažerů, sportovních lékařů, chemiků apod. Černek (2008) dále upozorňuje, že olympijské hry jsou určeny pouze těm nejlepším, profesionálním sportovcům světa, kteří se sami stávají zdrojem příjmu lidí, kteří nemají s olympismem a olympijskou myšlenkou nic společného. Pokud lze hovořit o krizi olympismu, tak právě z výše uvedených důvodů.

Autor dále upozorňuje na problém odpovědnosti, který je spojen s realizací každé velké myšlenky. Odpovědnost ve smyslu celku lze vyjádřit řeckým termínem „areté“. Odpovědnost za celek ve smyslu vlastního, vnitřního sebezpřesahu k celku. Staří Řekové tuto harmonii označovaly slovem „kalokagathia“. Olympismus je v podstatě forma Areté, ctnosti. Proto je třeba o ten celek pečovat a naplnit jej obsahem, který by zachoval jeho původní vážnost a respekt. Olympijská myšlenka i přes svůj nesporný společenský a mezinárodní

význam vyžaduje permanentní diskusi. Vzhledem ke svému zaměření je ale schopna ovlivňovat celou společnost. Pokud představitelé současného olympismu chtějí aby jejich filozofie zůstala stále aktuální a do budoucna potřebná, je nutné toto úsilí zaměřit hlavně do výchovné a vzdělávací oblasti. Olympismus musí být vnímán především jako výchovný systém. To je však možné jen za předpokladu, že budou naplněny vhodným obsahem a formou. (Černek, 2008).

Aristotelés řekl: „*Kdo se neraduje z krásného jednání, není dobrý, neboť nikdo nenazve spravedlivým toho, kdo se neraduje ze spravedlivého jednání, ani štědrým toho, kdo se neraduje ze štědrých skutků.*“ (Vacura, 2002). Lucas (2003) nazývá olympijskými šampióny ty, jež se s nekompromisní čestností tvrdě připravovali i vášnivě soutěžili. Pound (2003) uvádí, že problém dopingů nemůže být vyřešen pouze testováním a sankcemi, ale požaduje výchovu na všech úrovních sportu. Taková výchova posiluje etické hodnoty tkvící ve sportu. V roce 1999 byla ustanovena nezávislá organizace WADA, jako světová antidopingová agentura, jež provozuje e-learningový program.

Je normální chtít zvítězit, všichni chtějí být obdivováni a respektováni pro jejich dovednosti. Touha zvítězit je užitečný cíl. Touha k vítězství se stává nebezpečnou, když je tak velká, že vede k nečestným a přehnaným metodám. Soupeři jsou potřební partneři – bez nich by nemohly probíhat soutěže! Je nemožné uspořádat soutěž bez pravidel nebo rozhodčích a zajištění, že budou dodržovány. Pokud jsou pravidla neustále porušována a rozhodčí ignorováni, pak se sport rozpadá a stává se z něj fraška (Burns, 2001).

2.2 Olympijská výchova

Základem v olympijské výchově je identifikace, vytváření pevného přesvědčení, postojů a hodnot k olympijským ideálům. V dosažení tohoto cíle by školy měly hrát jednu z nejdůležitějších rolí. Olympijská výchova ve škole by však neměla být omezena jen na předmět tělesné výchovy. Tématika jako je fair play, tolerance, etika v soutěžích (vítězství a porážka), antidopingová výchova a prevence atd. by měla být systematicky připomínána nejen v hodinách tělesné výchovy a ve sportovních činnostech, ale také v ostatních školních předmětech (Rychtecký, 1999).

Praktická stránka olympijské výchovy se soustřeďuje na utváření vědomostí, postojů, dovedností, návyků a praktické osvojení hodnot olympismu cestou aktivní účasti ve sportu. K dotváření olympijského vědomí, postojů a hodnot významnou měrou přispívají olympijské soutěže, olympijské dny, besedy s významnými olympioniky, literární a jiné umělecké soutěže s olympijskou tematikou, olympijská literatura, filmy aj. Důležitá je zejména kumulace všech těchto prostředků a jejich vzájemná propojenost (Rychtecký, Dovalil, 2004). Naul (2008) popisuje historický vývoj pedagogických konceptů olympijské výchovy, při nichž vychází z myšlenek, které sepsal Pierre de Coubertin. Do didaktické matice pro integrovanou olympijskou výchovu Naul (2004) umístil dvanáct kritérií, které vyzdvihují základní olympijské principy a respektují rozvoj moderní doby.

Rychtecký, Dovalil (2004) považuje za hlavní nástroj olympijské výchovy pedagogický proces, který vytváří podmínky pro aktivní osvojení poznatků a hodnot olympismu. Zvnitřnění olympijských principů a hodnot nelze nařídít ani přikázat. Musí být realizováno cestou organizace olympijského vzdělávání a v návaznosti na to úsilím o osvojení adekvátního chování a sportovního i mimosportovního jednání. Výsledky výchovného působení v souladu s olympijskou myšlenkou se hodnotí velmi obtížně, protože na jedince souběžně působí další rozmanité podněty (rodina, média aj.) a projevit se mohou i se značným časovým odstupem. Kromě rodiny, zejména v mladším školním věku, vytváří základní orientaci v hodnotovém systému dítěte okolí, sportovní prostředí a sdělovací prostředky. Značnou váhu v tomto směru má především škola. Proto jsou koncepty olympijské výchovy většinou spojeny se školní vzdělávací soustavou.

Jako teoretický koncept pro tělesnou výchovu shrnuje Naul (2008) dva Geßmannovy úkoly pro tělesnou výchovu, které jsou nezbytné k dosažení cíle olympijské výchovy: rozvíjet motorické schopnosti (utvářející „výkon“) a sociální chování (jako je „fair play“ a „vzájemná úcta“).

2.2.1 Olympijská výchova jako didaktický cíl tělesné výchovy

Cíle i obsah olympijské výchovy jsou zdánlivě snadno definovatelné. Ve skutečnosti však představují velmi pluralitní, dynamické cíle i stále se měnící přístupy v jejich realizaci. Použijeme-li filosofickou terminologii, lze hovořit o „olympijském vědomí“ a „olympijském bytí“. Olympijská výchova usiluje o pozitivní vytváření vědomí i bytí i o harmonizaci vztahu mezi nimi (Rychecký, 2007).

Naul (2008) odkazuje na Rolfa Geßmanna, který formuloval čtyři trendy v olympijské výchově. Později Geßmann publikoval již precizněji vypracovanou didaktickou úlohu olympijské výchovy:

První úroveň olympijské výchovy spočívá ve vlastním provozování sportovních aktivit během výuky tělesné výchovy. Náplň výuky se realizuje prostřednictvím tří didaktických metod:

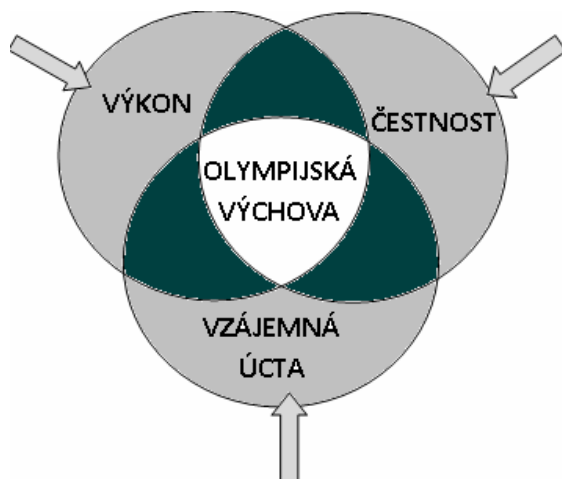
- dlouhodobým systematickým rozvojem pohybových schopností a dovedností (motorické učení)
- uznáváním pravidel a poznáním soupeře jako partnera či přítele
- prezentací situací či příležitostí (např. sportovní dny), kde se otestují dosažené pokroky a kde se učí sociálnímu chování.

Tato úroveň naplňuje základní princip „seberozvíjení (sebezdokonalování)“.

Druhý stupeň je teoretický, umožňuje poznání olympijské myšlenky, jejích filosoficko-pedagogických základů a je přirovnán k „akademické konfrontaci s olympismem“. Na této úrovni je olympijská výchova oproštěna od osvojování si pohybových schopností a dovedností, soutěžení a soupeření, které jsou náplní prvního stupně (tzv. praktická olympijská výchova).

Zbylé dvě úrovně již podle Geßmanna neprezentují samostatné úrovně olympijské výchovy v TV, a proto je označil za okrajové. Třetí úroveň je poznávací (teoretickou) a zaměřuje se na reprodukci olympijských her (historická data aj.). Čtvrtý stupeň Geßmann popisuje jako „zřeknutí se olympismu“. Jako příklad pro výuku uvádí organizaci „nesmyslných her“, které svým rozparem s uvedenými didaktickými metodami podtrhnou jejich význam.

Obrázek 3: Geßmannův model Olympijské výchovy jako didaktického cíle v tělesné výchově

Zdroj: Naul (2008)

2.2.2 Olympijská výchova v rámcově vzdělávacích programech

Nové principy kurikulární politiky jsou vyjádřeny v tzv. „systému kurikulárních dokumentů“, kde nejdůležitějším je Národním program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha (2001), s oporou v „Zákoně č. 49/2009 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školském zákoně)“. Dokumenty upravují vzdělávání žáků ve věkovém rozpětí od 3 do 19 let na dvou úrovních – státní a školní. Úroveň státní zahrnuje jednak Národní program vzdělávání, vymezující vzdělávání jako celek, a dále v rámcově vzdělávacích programech (RVP) vymezení závazných rámců vzdělávání pro etapu vzdělávání předškolního (RVP PV), základního (RVP ZV, 2007) a středního (RVP VG – gymnaziální, RVP SOV – střední odborné, 2007). Na školní úrovni byly vytvořeny na jednotlivých školách podle zásad příslušných RVP školní vzdělávací programy (ŠVP).

Obsah základního vzdělávání je rozčleněn do devíti vzdělávacích oblastí. Tělesná výchova je poprvé spojena s novým obsahově blízkým vzdělávacím oborem Výchovou ke zdraví do oblasti nazvané Člověk a zdraví. Zdraví je v RVP ZV popsáno jako vyvážený stav tělesné, duševní a sociální pohody, jež je ovlivňováno mnoha aspekty. Pro nevyvratitelný význam zdraví je ovlivňování jeho rozvoje a ochrana jednou z priorit základního vzdělávání.

V České republice, pokud jde o cílevědomou tvorbu olympijského vědomí, působí škola spíše epizodicky. Vzhledem k významu, jaký dnes olympijské hnutí a zejména OH, jako

největší světová událost má, však školní vzdělávání není adekvátní. Nicméně základní informace o antických i novodobých olympijských hrách, zakladateli OH Pierre de Coubertinovi, o významných osobnostech v českém olympijském hnutí žáci a studenti ve škole získávají.

Rychtecký, Dovalil (2004) popisuje snahu ČOV, prostřednictvím České olympijské akademie, vstoupit do procesu tvorby nové koncepce vzdělávání (popsána výše) tak, aby v nich své místo měly i informace o olympismu, filozofii olympijského hnutí jako kognitivní základ v tvorbě olympijského vědomí žáků a studentů. Rámcové programy výchovy a vzdělávání mohou olympijské poznatky zcela přirozeně a bez zvláštního ztvárnění přispět. Pro mládež jsou příklady z olympijského prostředí i mnohdy dostupnější. Pro upřesnění dále autor uvádí možné příklady uplatnění v jednotlivých tématech:

- „Člověk a jeho svět“, kde sport je příkladem prostředku sdružování lidí s konkrétními příklady z historie olympijských her, poznatky o Olympijské chartě, olympijských ideálech v respektování lidí různých národů, ras a kultur. Žáci a studenti si lépe uvědomí a naučí se odlišovat mezi slušným povzbuzováním sportovních týmů a různými formami přímé či nepřímé agresivity.
- „Člověk a společnost“ lze olympijské hnutí chápat jako prostředek pro chápání a poznávání druhých. Poskytuje četné příklady, na kterých lze žáky naučit vnímat fair i nefair chování nejen ve sportu, ale i v životě.
- „Člověk a zdraví“ by měla sloužit i prakticky k naplnění základní olympijské myšlenky čestného soupeření i ve vypjatých situacích her a soutěží, o ochranu přírody při sportu, pomoc handicapovaným aj. a poznat zdravotní význam aktivního pohybu a sportu, uvědomit si škodlivost povzbuzujících látek na výkon, výkon ve sportu i fair play jednání při jeho dosahování.

V „Bílé knize“ i jednotlivých rámcových vzdělávacích programech jsou v obecné rovině uváděny mnohé myšlenky, principy i hodnoty olympismu, ovšem spojení s konkrétním označením souvislosti s olympismem nejsou tak četná.

RVP pro základní vzdělávání u předmětu tělesná výchova mají mezi činnostmi podporující pohybové učení na 1. stupni také „zásady jednání a chování – fair play, olympijské ideály a symboly“. Na druhém stupni se již mezi výstupy od žáka očekává, že naplní ve školních podmínkách základní olympijské myšlenky – čestné soupeření a pomoc

(RVP ZV, 2007). Také v učivu je v okruhu historie a současnosti sportu zahrnuto kromě významných soutěží a sportovců také Olympijská charta z olympismu. Kořeny olympijských idejí jsou zahrnuty do „Výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech“, které je pojato jako typické průřezové téma.

V RVP pro gymnázia je mezi činnostmi podporující pohybové učení mezi učivem popsán olympismus v současném světě: jednání fair play – spolupráce ve sportu a pomoc soupeři, pomoc pohybově znevýhodněným, sport pro každého, sport a ochrana přírody, odmítání podpůrných látek neslučitelných s etikou sportu (RVP GV, 2007). RVP pro gymnázia se sportovní přípravou navíc očekává od žáka mezi výstupy, že bude aktivně naplňovat olympijské myšlenky, jako projev obecné kulturnosti (RVP GSP, 2007). Mezi učivo v činnostech podporující sportovní trénink patří pravidla osvojovaných sportů a jejich disciplín, včetně pravidel fair play. Dále u sportovního tréninku žáků uvádí, že do osvojování vědomostního základu vstupují prvky olympismu a usměrňuje absolventy během socializačního procesu k budoucí práci trenérů.

Možnosti využití olympijské výchovy nebyly vyjmenováním v rámcově vzdělávacích programech zdaleka vyčerpány, nejširší možnosti uplatnění se nabízejí zejména v průřezových tématech (např. multikulturní výchova aj.).

Poznatky a vědomosti, tak jak to odpovídá teorii utváření postojů a hodnot, vytvářejí předpoklad efektivní olympijské výchovy. Poznatky o olympismu, jeho principech, ideálech, hodnotách, však získává mládež i z dalších, mnohdy působivějších zdrojů (sdělovací prostředky, rodiče).

Další stránkou v olympijské výchově je prohloubení účasti mládeže ve sportu, utváření pozitivní motivace, zájmu o sport, kultivace potřeby pohybu a sportování i soustředění se na dosažení vlastních sportovních výsledků. Motivační struktura se v stimulačním prostředí sportu postupně vytváří, ale i kvalitativně mění. Značnou roli v ní sehrávají i konkrétní sportovní vzory, se kterými se mladí ztotožňují.

Na jedné straně koncepty olympijské výchovy vždy předpokládaly a předpokládají určitý stupeň zapojení jedince (vychovávaného) do sportu. Některé z jejich základních principů, hodnot a ideálů olympismu nelze bez účasti ve sportu, bez tělesného úsilí završit a hluboce procítit. Na druhé straně však nelze olympismus a olympijskou výchovu vždy poměřovat a vyjadřovat jen účastí ve sportu (Rychtecký, Dovalil, 2004).

Dle Bebčákové (2004) pokud má být učitel ve škole hlavním nositelem Coubertinovy štafety olympismu a zapalovat v srdcích mládeže touhu po životě v duchu olympijské filosofie, musí v první řadě on sám poznat a uznávat olympijské ideály. To však může dosáhnout pouze studiem a vlastním přesvědčením o významu olympijské výchovy. K tomu je zapotřebí dostatek materiálů (studijní literatury, názorných pomůcek, námětů na hádanky apod.), které jemu a zároveň žákům zprostředkují olympijskou problematiku (Grexa et al., 1998).

2.2.3 Olympijská výchova ve vzdělávacích kurikulech

Dle Olander (1992) se musí olympijská výchova rozvíjet a šířit mezi mladé lidi na celém světě. Zároveň věří, že Národní olympijské výbory a Národní olympijské akademie mohou rozvinout osnovy olympijské výchovy, jež by šířily mezi mládež.

Binder (1992) upozorňuje na několik národních olympijských výborů, jež mají vysoce rozvinuté vzdělávací mandáty. Jako příklad USOC (Olympijský výbor Spojených států) a německý Národní olympijský výbor. Současně poukazuje na důležitost olympijských programů na základních školách, jež považuje za věkovou kategorii, kde učitelé „nejvášnivěji“ ovlivňují studenty v olympijské tematice nebo začleňují olympijské aktivity.

V některých zemích již Národní olympijské výbory vydaly vlastní vzdělávací materiály založené na olympijské myšlence. Některé z nich (např. British Olympic Association Education Pack, 1996) obsahovaly více předmětů jako umění, jazyky, matematiku, zeměpis a tělesnou výchovu. Další (např. Share The Olympic Dream, USA Olympic Committee, 1995) šly ještě dále: hudba a pohyb, umění a řemesla, vaření. V Kanadském Olympic Resource Kit studenti dokonce podnikli virtuální cestu zpět časem a objevovali hodnoty, jež jsou požadované v různých momentech života. Podobné balíčky byly vytvořené v Norsku, Austrálii, Německu a Řecku tamními národními výbory. MOV má vlastní příručku pro učitele od roku 1995 „Keep the spirit alive – you and the Olympic games“ (IOC, 1995).

V roce 1995 byla v Austrálii vydána australským olympijským výborem „Olympijská výchovná sada“, jež poskytovala učitelům informace týkající se budoucích her v Atlantě 1996, zahrnující také historii olympijských her, otázky ve sportu, hostitelství her a Austrálie a olympismus. V roce 1996 byla vydána „Výchovná sada k olympijské štafetě“ a byla doručena

do všech škol v Austrálii. 1998 vznikla „Výchovná sada k zimním olympijským hrám (Brownlee, 2002).

V roce 2000 vydal Organizační výbor pro olympijské hry v Sydney 2000 „Olympic 2000 národní vzdělávací program“, který byl rozšířen na více než 10tisíc australských škol a byl ve školách představen cca. 3,2 miliónům dětí.

Australská a kanadská „olympijská výchovná sada“ byla použita MOV jako předloha pro vytvoření vlastních materiálů „Olympismus v prostoru a čase“ pro základní školy (AOC, 1995).

Atalay (2002) považuje studia olympismu za důležitý nástroj při pomoci dětem porozumět významu myšlenkám míru a fair-play. Proto by měl být olympismus zahrnut ve vzdělávacích programech a globální výchově.

Naul (2008) odakazuje na výsledky švýcarského projektu Pühseho, Gerbera (2005), zaměřeného na mezinárodní srovnání kurikul tělesné výchovy. Z výsledků komparace bylo patrné, že olympijská výchova nebyla obvykle umíněna jako samostatný cíl vyučování v národních kurikulech předmětu tělesná výchovy či jiného předmětu. Obvykle byly zmíněny cíle ve formulacích - naučit sociálním a morálním hodnotám jako je „fair play“, „tolerance“ aj. – ovšem bez zmínky, že se jedná o olympijské principy.

Pouze u čtyř států ze 35 porovnávaných národních studií byl v kurikulech uveden samostatný koncept Olympijské výchovy. Jednalo se o Řecko, Nový Zéland, Polsko a Německo. V případě Německa považují autoři formulace za obecné a neurčité. Oproti tomu v Řecku je „osvojování znalostí souvisejících s olympismem“ považováno za jeden z hlavních kognitivních cílů tělesné výchovy, jehož výsledkem je vhodné (podpůrné) klima pro TV. Na základě spolupráce MOV, Olympijské akademie, Ministerstva školství v Řecku i dalších institucí bylo pod záštitou hesla „uvědomovat si, účastnit se, učit se a tvořit“ vytvořeno velké množství materiálu pro děti od mateřských školek až po školy střední. Program začleňování olympijské výchovy byl pilotně spuštěn ve školním roce 1999/2000 (zapojilo se 45000 dětí ve věku od 9 do 11 let). Závěrečným krokem bylo zavedení nového školního předmětu „Olympiáda“ s časovou dotací jedné vyučovací jednotky týdně (Naul, 2008).

Kabitsis (2002) na základě závěrů výzkumu v Řecku zdůraznil výrazně lepší vědomosti o olympijských hrách u respondentů, pozitivní ovlivnění postojů k přínosům pohybové aktivity a současně k fair play, zároveň program ve větší míře ovlivnil dívky než chlapce a

nalezl shodu mezi úrovní vzdělání rodičů dětí a jejich postoji k fair play. Dále Kabitsis (2002) zdůraznil celkový pozitivní efekt začlenění programu olympijské kultury do školních osnov.

OVEP – The Olympic Values Educational Programme. Jeden z prvků strategie péče MOV o mládež a šíření myšlenek olympismu, OVEP je nástroj k podpoře zájmu mladých lidí o sport, povzbuzující mládež k provozování sportu a propagaci olympijských hodnot. OVEP obsahuje příručku k výuce olympijských hodnot pro učitele a vychovatele, v anglické a francouzské verzi (Olympic.org, 2009).

Dle Bindera (2000) obnovení moderních olympijských her v 19. století byl výchovný projekt s cílem spojení fyzické aktivity a národních vzdělávacích osnov.

Výchova je živým, nikdy neukončeným procesem, ve kterém se mění jak její obsah tak i její formy. Je třeba provádět systematický výzkum ve spojení ČOA, ČOV a trenérů, učitelů na školách, fakultách a univerzitách. Zejména je třeba ověřovat, jak společensko-ekonomické změny ovlivňují životní styl mládeže, jak se utváří a přetváří její hodnotový systém, jaký je její vztah ke sportu, ke konkrétním sportovním soutěžím, včetně OH (Rychtecký, Dovalil, 2004).

2.2.4 Olympijská myšlenka ve školních osnovách

Označení „olympijská myšlenka“ se všeobecně používá jako zkratka pro celý komplex myšlenek, ideálů, které vymezují olympijské hnutí. Např. ideál člověka duchovní, fyzické, duchovní a morální vyváženosti, snaha po sebezdokonalování, fair play (sport jako „škola praktické rytířskosti“), účast ve sportu jako právo člověka bez jakékoliv diskriminace, sport jako součást národních kultur, olympijské hry jako setkání, symbolizující kromě výkonů také světovou solidaritu, toleranci, mírovou existenci Naul (2008).

Olympijské myšlenky se s velkou působností zjednodušeně vyjadřují symboly a ceremoniály olympijských her. Hlavní symbol, který je s to identifikovat 90% obyvatel planety, tvoří pět vzájemně propletených kruhů, symbolizujících svět spojovaný olympijskou myšlenkou (Dovalil, 2008).

„Pět olympijských kruhů, které spojují lidstvo po celém světě, emblém, který vítězí nad ostatními po celém světě, nám ukazuje, jak stále je olympijský ideál vitální, jediný ideál, který přežil do dnešních dní“ (Hronis, 2004, cit. Nikos Filaretos).

Heslo s krédem „*Citius, Altius, Fortius*“ (rychleji, výše, silněji) vyjadřuje poselství ke všem, kdo náleží k olympijskému hnutí: usilovat o neustálý pokrok, vyniknout v souladu s duchem olympismu. V lidském životě zaujímal vždy důležité místo oheň, stával se obrazem podstaty, byl s to vyjádřit hluboké city. V řadě interpretací oheň stoupá vzhůru jako naše myšlenky, vzdoruje větru, jako by chtěl bojovat za svá práva, dým připomíná lidskou duši. Pohled do ohně navozuje snění, inspiruje k myšlenkám. Symbolizuje naději, která lidi spojuje, obraz vítězství, ducha, světlo pro všechny. Toto vše symbolizuje také olympijský oheň, zažehovaný v antické Olympii slunečními paprsky.

Hry dávají prostor k propagaci myšlenek olympismu a velkolepé demonstraci olympijských tradic, principů a symbolů doslova před celým světem, dokáží hluboce, racionálně i emocionálně působit na světovou veřejnost. Pokud se nezpronevěří svému poslání a podaří se je chápat a organizovat nikoliv jen jako událost, nabízející napínavou zábavu, jako ekonomickou kategorii, ale i jako symbol určité myšlenky, zůstanou perspektivní i pro budoucnost (Dovalil et al., 2004).

Järvinen (1999) chápe olympismus jako významnou výchovnou příležitost a připomíná, že stejné hodnoty, které jsou zdůrazněny v olympijské výchově existují i v jiných výchovných programech: fair play, tolerance, přátelství, mír, porozumění rozdílných národů a kultur aj. Autor zastává názor, že cíle olympijské výchovy lze plnit pomocí školy v rozličných předmětech: tělesná výchova, dějepis, studium cizích jazyků, zeměpis, péče o životní prostředí, zpěv aj.

Antické olympijské hry se konaly více než tisíc let. Také moderní olympismus se dosud dožil více jak stoleté historie. Jeho vývoj, a poslední léta zvláště, však ukazují, že ideje a principy olympismu neplatí automaticky, ale že je nezbytné o pozitivní sport je třeba bojovat. Nejen lidé, kteří sport provozují, ale také sportovní instituce, národní a mezinárodní organizace nesou odpovědnost za uchování myšlenky fair play, rovnosti příležitostí, za zachování respektu a tolerance a tím za rozvoj eticky založené sportovní kultury. Jejich pozice ovšem nejsou snadné (Dovalil et al., 2004).

Není jednoduché formulovat olympijskou myšlenku tak, aby se dala začlenit do školních osnov. Pokud bychom dnes chtěli vysvětlit, co znamená olympismus z pedagogického hlediska, museli bychom se vrátit k myšlenkám Coubertina, jež jsou dodnes stále platné. Pokud ale chceme přenést olympijskou myšlenku do školních závazků a činností,

nemůžeme zároveň ignorovat současné problémy, tak jak na ně ve své práci poukazuje autor a dále naznačuje, že přenesení těchto myšlenek do škol představuje hlavní výchovné poslání. Týká se to především prokazování tolerance vůči druhému pohlaví, přijímání nejrůznějších forem tělesné výchovy a závodního sportu, posílení smyslů pro zodpovědnost skrz sport u samotných studentů.

Když studenti, jako součást tělesné výchovy, zorganizují olympijský pentatlon, když jsou olympijské kruhy vybrány jako téma pro uměleckou tvorbu studentů, když v hodině dějepisu studují historii olympijských her, když diskutují na téma fair play, když pořádají školní sportovní události, pak škola splnila svůj účel. Stala se místem pro různorodé příležitosti založené na učení, běžném denním životě a aktivitě.

Školní festivaly jsou důležité momenty v životě studentů, zvláště z pohledu jejich zapojení do kolektivu. Tak jako jsou olympijské hry obrovským svátkem sportu, měly by se školní festivaly stát (v menším měřítku) důležitým momentem pro studenty, z výchovného hlediska, za předpokladu, že jsou pečlivě plánovány a pořádány (Binder et al., 2007).

Na konci první světové války přičkl Coubertin olympismu další roli: „*tváří tvář novému světu, který potřebuje být uspořádán v souladu s principy, jež se zdály být utopii, nyní však dozrály, aby mohly být uplatňovány*“, řekl „*lidstvo musí čerpat síly z dědictví historie, která může vystavět budoucnost.*“ (Müller, 2000).

2.3 Postoje, názory a hodnoty člověka

Cílem většiny studií hodnot a hodnotových orientací je především jejich popis a vysvětlení postojů, názorů, norem a jednání lidí i celých společností.

Pod pojmem hodnota si každý z nás může představit jiný význam, jinak bude hodnota chápána z pohledu fyzika, ekonoma či z pohledu psychologa. Hodnota jako taková je všeobecný pojem pro všechno, čeho si ceníme nebo vážíme samo o sobě. Nejedná se o prostředek na něco jiného. Hodnota je to, co je vzácné, čemu se člověk věnuje, za čím je ochotný jít a něco obětovat. Mnohé hodnoty jsou těžko slučitelné a proto se vytváří hierarchie hodnot (Pauličku et al., 2002). Hodnoty, které člověk vyznává, mohou ve velkém rozsahu determinovat to, co dělá a jak dobře to dělá (Kavalíř, 2005).

Dle vzdělávací příručky mezinárodního olympijského výboru je hodnota něco, co je považováno v životě za důležité a co dělá život cenným. Hodnota je také něco, co lidem pomáhá rozhodnout, co je správné a co špatné z mravního hlediska (Binder et al., 2007). Hodnoty se utvářejí v průběhu celého života dlouhodobým působením společenských činitelů. Činitelů prostředí, výchovy a vzdělání, ale také působením dispozic v samotném jedinci jako osobnosti (Křivohlavý, 1994).

Hodnotou se mohou stát sociálně uznávané předměty a ideje (hodnoty morální, estetické), ale i to, co společnost jako žádoucí neuznává (např. alkohol). Jako ideály se někdy označují morálně uznávané hodnoty. Sem patří i politické, filozofické a ideologické postoje. Hodnoty a ideály jsou důležitými motivy našeho chování, protože určují do značné míry stanoviska, která jednotlivec zaujímá k tomu, co se kolem něho děje (Kohoutek, 2008).

Z pohledu sociologie jsou hodnoty prvkem, který je sdílen členy dané společnosti, jsou výrazem obecných principů, základních orientací a především preferencí a kolektivní víry. V každé společnosti se stanovení cílů děje na základě představy o žádoucím a projevuje se v kolektivních ideálech jak uvádí Boudon et al. (2004). Jejich funkce zároveň spočívá v tom, že jejich pomocí se jedinec začleňuje do společnosti.

Pevněji než názory a postoje jsou hodnoty spojeny s morálkou. V humanistické psychologii jsou chápány jako nejdůležitější složka v motivační struktuře člověka. Hodnoty existují nezávisle na konkrétní osobnosti. Každý typ kultury, každé hnutí, každá epocha, národnost, skupina má svůj specifický systém hodnot. Na rozdíl od velkého množství názorů a postojů, existuje pouze několik „zásadních hodnot“, které jsou z kulturního hlediska považovány za hodnoty univerzální. Hodnoty jsou „*kognitivní reprezentací i transparentností našich potřeb*“ jsou výsledkem dialektického vztahu mezi osobnostními a sociálními zájmy (Dovalil et al., 2004)

Na základě hodnot lze získat podklady k vysvětlení chování jedince či skupiny. Hodnoty představují přesvědčení o dobrém nebo prospěšném, ale také o špatném nebo nežádoucím, které reguluje individuální nebo skupinovou aktivitu (Cakirpaloglu, 2004). Rokeach (1973), Schwarz (1992), Butcher a Schneider (1998) a Hofstede (1991) se shodují na vymezení hodnot jako hluboko zakořeněných, abstraktních motivů, jež řídí, ovlivňují a vysvětlují postoje, názory, normy a jednání lidí.

Dle Blechy (1997) se hodnoty projevují jen v hodnocení a tvoří se v jeho průběhu, za chodu, v závislosti na celé axiologické zkušenosti. Podle Parsonse (1991) hodnoty nelze chápat jako „chtěné věci“, nýbrž jako „představy o žádoucím“.

Smékal (2004) upozorňuje na možnosti pojetí pojmu hodnota v rámci psychologie z různých pohledů. Hodnoty jako obecné cíle, o něž člověk usiluje, resp. jako smysl či cena, kterou objekt či událost má pro osobnost; štěstí, zdraví, mír atd. Hodnoty jako prostředky, jejichž využíváním dosahujeme něčeho pro sebe významného. Hodnoty jako kritéria, na jejichž základě oceňujeme, posuzujeme různé předměty a události našeho světa.

Některá emotivní hodnocení mohou být vrozená. Jsou to ovšem spíše instinktivní obranné reflexy, součást pudu sebezáchovy, než skutečná a uvážená hodnocení (Kerlinger et al., 2000).

Pojem hodnotová orientace podle Hartla (2004) znamená relativně stálý, sociálně podmíněný, volitelný vztah člověka k souhrnu materiálního a duchovního bohatství a ideálů, sloužících jako prostředky uspokojování jeho životních potřeb. Pojem hodnotové orientace je také třeba chápat jednak jako orientaci prostřednictvím hodnot a jednak jako orientaci na hodnoty. Vztahuje se na výběr obsahu hodnotového systému a na odstupňování už vybraných obsahů z hlediska hierarchie (Grác, 1979). Dnes jsou v literatuře nejvíce zmiňovány dva modely hodnotové orientace, a to hierarchický model M. Rokeache a kruhový model S. H. Schwarze. Například Schwartz (2004) uvádí, že nejpřímější cestou jak popsat kulturní orientaci je sada hodnot, na které daná společnost klade důraz. Hodnoty jsou pak podle něj vyjadřované prostřednictvím kulturních zvyků, norem a institucí; stojí v centru kultury, protože motivují a regulují chování a mohou opodstatňovat normy a zvyky; a jsou relativně stabilní. Pokud zvyky, normy a instituce nejsou v souladu s hodnotami společnosti, zrodí se kritika a tlak na změnu. Pomocí hodnot lze tedy podle Schwarze kulturu uchopit a charakterizovat nejúčinněji.

Hodnotovou orientací rozumí Mikšík (2001) určité zaměření jedince, selektivní přístup k jednotlivým aspektům, objektům a jevům skutečnosti. Základem pro tvorbu hodnotové orientace jsou hodnoty a hodnotová orientace je strukturou hodnot. Je vyjadřovaná v činnosti jedince a je to velmi blízký pojem k postojům.

Hodnotovou orientací jsou ovlivňovány, vědomě či nevědomě, jak bezprostřední rozhodnutí, tak i životní cíle člověka. Osobní spokojenost je do velké míry závislá na tom,

nakolik hodnotová orientace nachází vyjádření v každodenním životě. Existence výrazných a navzájem neslučitelných hodnot u jedince či konflikt mezi jeho hodnotami a hodnotami jiných může ovlivnit jeho výkonnost a kvalitu života jako takovou (Kavalíř, 2005).

Poměrně velký význam této oblasti nejen pro jedince, ale i pro celou společnost dokládá výzkum hodnot několika vědeckých disciplín např. filosofie, sociologie, psychologie. Hodnotový systém považuje Rokeach (2004) za hierarchické uspořádání hodnot, za prisouzení pořadí hodnotám podle kontinua důležitosti. Hodnotový systém chápe jako naučenou organizaci pravidel k provedení volby či k rozřešení konfliktu mezi dvěma či více způsoby chování nebo mezi dvěma či více cílovými stavy. Hodnoty jsou považovány za ukazatele, které pomáhají jedinci s výběrem odpovídajících sociálních rolí, s výběrem odpovídajícího chování a rozhodování. Předpokladem některých výzkumů hodnot je poznatek, vycházející z teorie Rokeach (1973), že individuální hodnotový systém je poměrně stabilní (Kavalíř, 2005).

Výzkumné studie zaměřené na problematiku hodnot poukázaly na důležité místo sportu v hodnotové orientaci zejména mladé generace (Kavalíř, 2003, Watson et al., 2003 a další), i na významné místo sportu mezi činnostmi tvořícími náplň volného času. Ukázala se i určitá souvislost mezi některými společensky uznávanými hodnotami (úspěch, sebeprosazení), motivací ke sportování a výběrem sportů (Bunc, Štílec, 2007).

Pojem hodnota však bývá také často nesprávně zaměňován s pojmem postoj. Podle Řehana, Cakirpaloglu (2000) oba tyto pojmy tvoří psychickou realitu jedinců a skupin, ovlivňují sociální aktivity a sociální interakce a u obou pojmů lze rozlišovat kognitivní, emoční a akční složku chování. Rozdíly mezi hodnotami a postoji však lze poměrně přesně vymežit, a to následovně:

1) hodnoty tvoří poměrně stabilní strukturu osobnosti, jsou částí osobnostní struktury a oproti postojům jsou odolnější vůči změnám. Postoje jsou otevřenější vůči změně a můžeme pozorovat různé střety kladných a záporných postojů. Postoje lze měřit kvantitativně, pomocí škál či analyzovat obsahově podle vztahu k hierarchii hodnot.

2) hodnoty jsou abstraktnější než postoje, nevztahují se k objektům a osobám a jsou základem pro vznik konkrétních postojů. Hodnoty jsou hybnou silou individua, jsou to standardy a ideály, které řídí či usměrňují chování ke své realizaci. Hodnoty přesahují jednotlivé akce a situace.

Rokeach (1973, in Kavalíř, 2005) uvádí, že dospělá osoba může mít tolik postojů, kolik měla užších setkání se specifickými objekty a specifickými situacemi. Hodnot má však mnohem méně, několik desítek a ty determinují postoje.

Dle Kohoutka (2002) je postoj snaha reagovat v určitých situacích ustáleným způsobem. Patří mezi regulátory chování člověka. Postoj určuje více méně stálý ráz reakce na objekty a situace. Postoj má úzký vztah k hodnotovému systému člověka.

Poznání pro jedince podstatných postojů je významnou složkou charakteristiky jeho osobnosti. Postoj plní několik funkcí v psychice člověka; k nejdůležitějším patří to, že zabezpečují rychlou orientaci a jistou stálost způsobu reagování na známé objekty a situace, posilují sounáležitost se skupinou, jejímž je jedinec členěn nebo se skupinou, jejímž členem se chce stát, při zastávání sociálně požadovaných postojů zvyšují sebejistotu s sociálním styku atd. (Hewstone, 2006).

Postoj je také chápán jako dispozice nebo tendence, provádět hodnotící rozhodnutí týkající se objektu, subjektu, události nebo děje. Na rozdíl od přesvědčení se však postoje v charakteru člověka projevují zřetelněji. Ovlivňují jeho myšlení i rozhodování. Postoj proto také bývá označován jako „jednota slov a činů“, „myšlení a konání“. Etické postoje (vyplývající například z pozitivního hodnocení olympijských ideálů) jsou pouze dílčí částí v celistvosti postojů. Jsou ale významné v oblasti morálky. V olympijské výchově se projevují v konzistentních rozhodnutích ve vztahu k principům fair-play, v trvalosti soudů o morálních principech lidského jednání a chování, jak uvnitř, tak i mimo sportovní dění (Dovalil et al., 2004).

Mezilidské vztahy jsou mnohostranné a mnohdy velmi složité. Aby bylo možno pochopit a předvídat jednání člověka, musíme znát obraz, který má o světě, tedy jeho postoj a hodnoty. Dle Nakonečného (1995) mít postoj znamená zaujmout vůči objektu hodnotící stanovisko. Postoje představují zvláštní prvky ve struktuře osobnosti. Dle autora nejsou psychologové zajedno v tom, co pojem postoje vyjadřuje. „Vztah k hodnotám tvoří obsah postojů, a tak pojem postoje může být vymezen jako hodnotící vztah; postoj vůči něčemu – a předmětem postoje může být cokoli.“

Dle Kohoutka (2002) jsou postoje hodně vázané na skupinové mínění a vytvářejí se ve skupinových interakcích. Postoje mají určitý směr, určitou intenzitu vliv na konání. Mohou být kladné, záporné, stabilní, labilní, snadno narušitelné, ovlivňující chování člověka výrazně

nebo nevýrazně. Postoje působí jako filtrující a kontrolní orgán. Proto předávané informace nejsou identické, totožné s přijatými nebo pochopenými informacemi.

Autor díla „Základy behaviorálního výzkumu“ profesor Fred Nichols Kerlinger (1972) se zabýval ve svých vědeckých studiích řešením problémů, které jsou na pomezí psychologie, pedagogiky a sociologie. Jsou to zejména otázky výzkumu podstaty a struktury postojů, jejich teorie a měření, dále pak problémy hodnot, sociální motivace, teorie rolí aj. Autor se pokusil řešit výzkumně zejména problémy podstaty struktury postojů a o syntézu teorie postojů na základě výzkumem získaných výsledků. Postoje jsou podle něho integrální částí osobnosti, predispozicemi k poznání, chápání, myšlení a cítění.

V definici postoje se Kerlinger (1972) liší od ostatních v literatuře uváděných definic. Definuje postoje jako soubor názorů, a věci nebo objekty, k nimž jsou postoje zaměřeny, nazývá „referents“. V této souvislosti nastiňuje též teorii, jíž se snaží vysvětlit faktorovou strukturu a obsah sociálních postojů. Postojové struktury pojímá jako stálé struktury.

Postoje jsou součástí motivačního systému. Význam postojů spočívá v tom, že se v nich realizuje náš osobitý odraz skutečnosti, přispívají k celistvosti naší osobnosti, k udržování vnitřní rovnováhy. Znalost postojů člověka umožňuje předvídat a regulovat jeho chování. Slovně vyjádřený postoj je mínění. Postoj opřený především o rozumovou stránku je názor (Krejčová, 2005).

Fishbein, Aizen (1975) definovali postoje jako naučené predispozice k celkově příznivé nebo nepříznivé reakci na daný objekt, osobu, či událost. Tři komponenty postoje jsou např. dle Mikuláščíka (2003): kognitivní (rozumová), afektivní (citová) a konativní (snahová). Jako druhy postojů autor uvádí: mínění, názor, smýšlení – slovy nebo mimikou vyjádřený postoj, který je kognitivně akcentovaný; víra – iracionálně, dogmaticky a emocionálně koncipovaný postoj, apriorně vyjadřující závislost; předsudek – iracionálně a emocionálně koncipovaný postoj s negativním akcentem a jistá forma agrese, s čímž souhlasí také Hayesová (1998).

Postoj je stanovisko, které člověk zaujal. Postoj, v němž převládá představa o něčem se nazývá názor, postoj, v němž převládá racionální složka je smýšlení, iracionální složka převládá u víry (Kohoutek, 2002).

Názor vyjadřuje specifické osobní hledisko jednotlivce, individuální stanovisko každého člověka, jedinečný postoj nějaké konkrétní osoby (formalizovaně pak i nějak

organizované skupiny lidí) k určité skutečnosti. Vzhledem k tomu, že každý člověk, každý jednotlivec je unikátní individualitou, existuje faktická přirozená různost a různorodost rozličných názorů, jež je jen odrazem faktické různorodosti a pestrosti okolního světa jako takového. Náзор tedy může být čistě individuální věc, může se ale jednat i o kolektivně sdílenou entitu, záleží vždy na konkrétní situaci a okolnostech.

Metoda jak doporučovat a měnit vztahy postoje, názory, mínění, smýšlení a víru se nazývá propaganda. Používá často sugescí v médiích (např. v televizi, v tisku, v rozhlase). Naštěstí se vyhraněné postoje, názory atd. mění obtížně.

Zjišťování názoru je velmi odborná záležitost, neboť skutečný názor každého jednotlivce nemusí být vždy veřejně projevován a může být skryt hluboko v mysli každého člověka. Zjistit skutečný názor na nějakou skutečnost může být úkol pro zkušeného psychologa. Konkrétní osoby pak mohou z určitých čistě utilitárních společenských příčin prosazovat i jiné názory než ony samy skutečně sdílí (Kohoutek, 2002).

2.4 Sport jako součást olympijské výchovy

„Sport tvoří součást dědictví každého muže a ženy a nelze jej ničím jiným nahradit.“

Pierre de Coubertin (IOA, 2011).

Sportem se rozumí jakákoli fyzická aktivita, která přispívá k rozvoji fyzické kondice, psychické pohodě a sociální interakci. Tyto aktivity obsahují rekreační, příležitostný, organizovaný či závodní sport nebo hry (Binder, 2007, cit. UNESCO 2004).

Pro svou nevážnost a prožitkovost má sport blízko ke hře. Pro svou cílevědomost a systematické, pravidelné úsilí má sport blízko k práci. Tendence k zdokonalování a k precizaci přibližuje naopak sport učení (Slepička et al., 2009).

Czikszentmihalyi (1996) klade vedle sebe hry, sport a umění jako činnosti vyvíjené po staletí, aby obohatily život lidí radostnými zážitky. Anz (2002) uvádí, že ke hře člověk zpravidla nebývá nucen. Hraje si především proto, že od ní očekává potěšení.

Dle Digela (2007) je sport dnes považován za součást světové kultury, součást kultury mnoha lidí v jejich každodenním životě. Je globální a univerzální. To platí i o olympijském sportu. Mnoho lidí na celém světě usiluje o účast na olympijských hrách, i když „pouhá“ účast zůstane nedosaženým cílem pro mnoho z nich.

Praktická stránka olympijské výchovy vychází ze spojení sportu a olympismu. Sport má za předpokladu aktivní účasti v procesu sociálního rozvoje, integrace a výchovy tři základní dimenze:

- Strukturální, která se vztahuje ke společné účasti různých sociálních a zdravotních skupin mládeže ve sportu.
- Socio-kulturní, vyjadřující vztah k hodnotám, normám a představám.
- Socio-afektivní, která ovlivňuje rozvoj i posílení sociálních vztahů a přátelství.

Olympijská výchova se nejzřetelněji realizuje v socio-kulturní a socio-afektivní dimenzi. Úzký vztah sportu a olympismu může evokovat představu o snadném dosažení pozitivních výsledků, výchovných i integračních. Organizátoři, trenéři, učitelé, ale i všichni ostatní, kteří se na výchově podílejí, by měli mít na zřeteli existující poznatky o vztazích: olympismus - sport - výchova a reálně využívat i hodnotit jejich výchovné možnosti.

Možnosti olympijské výchovy dle Dovalila et al. (2004):

a) Sport je otevřený společenský jev. Participují v něm všechny sociální skupiny: děti, mládež, senioři, zdraví i handicapovaní. Sport má výchovnou hodnotu sám v sobě. Jeho prostřednictvím lze rozvíjet olympijské vědomí, postoje a hodnoty. Jeho výchovný potenciál je značný, protože sport dnes patří k nejpobulárnějším aktivitám volného času.

b) Sport je integrální součást společnosti; kromě svých tradičních hodnot, reflektuje i její aktuální hodnotové trendy. Na jedné straně symbolizuje a kondenzuje pozitivní kulturní hodnoty, na druhé straně však často přebírá i negativní vlivy. Olympijské složky reflektují negativní vlivy ve sportu a snaží se proti nim bojovat. Například proti dopingu.

c) Sport je zrcadlem společenských hodnot; odráží jeho společenský potenciál, ale zároveň i limity. Sport zcela zřejmě, ale i symbolicky, odkrývá překroucené hodnoty i morální úpadek, které se v kultuře v nejširším slova smyslu občas vyskytují.

d) Navzdory problémům spojených se soutěžením v elitním sportu, je sport obecně plný příležitostí nejen k soupeření, učení, tělesnému sebezdokonalení, ale i transformaci pozitivních mravních hodnot. Hlavní rozdíl mezi sportem a všedním životem spočívá v tom, že mravní zkušenost je ve sportu silně kondenzována a je zřetelněji viditelná.

e) Zejména mládež může ve sportu získávat nové sociální zkušenosti. Pravidla ve sportu jsou někdy vnímána jako „více fair“, než některé normy v občanském životě. Z těchto

důvodů je proto sport vhodným prostředkem i k uvedení mládeže do obecných kategorií morálních postojů a hodnot, které korespondují s olympijskými hodnotami. Sportovní zkušenost také ovlivňují (pozitivně i negativně) atmosféra meziosobních vztahů, kvalita stylů koučování, vyučování i rozhodování při soutěžích.

f) Jestliže sportovci či jiní účastníci v soutěži účelově podvádějí, není výsledkem jen „špatný sport“ ale „žádný sport“. Sport přestává existovat omezí-li se, nebo v něm zmizí svoboda a rovnost. Sport je proto i morální praxí, protože morální koncepty fair-play a svobody jsou v něm již od jeho počátků velmi hluboce zakořeněny. Trenéři, učitelé by důsledně měli dbát na dodržování principů fair-play; prohřešky proti nim odmítat a naopak dobré příklady povzbuzovat.

g) Sport integruje jedince z různých sociálních, etnických, národnostních skupin i zdravotně handicapované. Umožňuje jim získat pocit skupiny, přátelství, sociální odezvu. Zejména ve výchově handicapovaných platí, že: „každý jedinec je výzva, každý by měl dostat příležitost“.

h) Sport je i humánní výzvou. Všechno zápolení v něm závisí na férovosti soutěží. Pravidla fair play nejsou platná jen pro sportující, ale i pro ty, kteří mají na utváření struktury a praxe sportu vliv: trenéři, rozhodčí, diváci, žurnalisté, organizátoři, sponzoři aj. Není proto spravedlivé házet všechny přestupky proti duchu fair play jen na bedra sportovců.

Heinemann (1986) vyvozuje ve svých závěrech, že sport je ideální činnost, jak trénovat sociální chování. Rozšířenost sportu zvláště mezi dětmi a mládeží vede dle Flemra, Valjenta (2010) k závěru, že musí odrážet mnoho běžných norem a hodnot vyzrálé společnosti a tudíž přispívá k reprodukci příznačných společenských hodnot.

Některé výzkumy, zejména sociologické, psychologické a pedagogická pozorování naznačují, že pravděpodobně neexistuje příčinný vztah mezi účastí ve sportu a morálními vlastnostmi charakteru. Zakladatelé a příznivci olympijské výchovy však oponují, že tyto argumenty nelze považovat za obecně platné, ani v současných podmínkách socializace dětí a mládeže ve sportu. Tato protichůdná tvrzení a fakta jsou pak příčinou, proč se olympijská výchova provádí způsobem tradičním i hledáním nového obsahu a nových přístupů efektivního působení.

Přímou, neoddělitelnou a nezbytnou součástí olympijské výchovy je výchova ve sportu. Začíná od seznámení se sportovními pravidly, normami až po způsoby chování a

ztotožnění se s nimi a týká se chování v tréninku i při soutěžích. Cílem sportovní výchovy je přizpůsobení se biologickým a sociálním nárokům sportovního života při současném rozvoji osobnosti sportovce.

Současného postavení jako světového fenoménu dosáhl sport v průběhu 20. století. Přispěly k tomu i myšlenky olympismu, které daly sportu větší humanistický smysl, což mu zajistilo nejen pochopení a podporu široké veřejnosti, ale i jeho roli ve vývoji společnosti (Rychtecký, Dovalil, 2004).

Důležitým předělem ve vývoji sportu byla obnova olympijských her (Szymiczek, 1992). Do vývoje sportu pak zásadním způsobem zasáhl olympismus, sport nastoupil cestu ke službě společnosti, především jako přitažlivý prostředek harmonického rozvoje člověka a rovnocennou součástí moderní kultury a integrující silou lidského společenství v celosvětovém měřítku.

Sport zdůrazňuje hodnoty jako je svoboda, zodpovědnost a kázeň. Mládež se ovšem musí propracovat k těmto hodnotám vlastní zkušeností a podmínky k tomu mají všestranně zajišťovat dospělí. Sport je nesporně oblastí, která takové zkušenosti může za jistých okolností poskytovat. Podmínkou je především pro mládež tyto okolnosti sledovat a nezapomínat na podstatné otázky přístupu k výchově, v níž pouze egoistický prospěch jedince by neměl mít hlavní místo.

Soutěžení a tréninkový proces nesmějí ztratit svůj pedagogický charakter: sport může člověka mnohostranně rozvíjet a obohacovat. Tento primární rys zde musí zůstat zachován. Stejně jako jeho prožitková hodnota, radost z pohybu, čestného vítězství, sociálního kontaktu, uspokojivá seberealizace - tedy herní podstata sportu.

Sport dneška už není sportem, z jakého vycházel Coubertin. Změnil se, stal se světově rozšířeným fenoménem, universálním „vzorem kultury“. Také z tohoto důvodu je nasnadě, že ne všechny tradiční hodnoty olympijského sportu mohly zůstat nezměněny. Některé z nich však platí stále, nejdůležitějším zůstává respektování důstojnosti a vážnosti člověka a uznání jeho osobnosti. Ve sportu je nutno i v budoucnosti vidět sportovní aktivitu ve spojitosti s čestným jednáním a přátelstvím. Toto platí pro všechny, kteří sport provozují (Dovalil 2004).

Olympijský sport s jeho specifikami a historickým poselstvím, stejně jako s nároky na základní ctnosti jako čestnost, vzájemný respekt, solidaritu atd. by měly být uplatňovány celosvětově a ve svém důsledku považovány za součást světového étosu.

Co jsou ale zákony bez étosu (charakteru)? Co jsou pravidla bez svědomí? Všechna pravidla jsou zbytečná, pokud jim lidé nejsou zavázáni zevnitř, nejsou o nich přesvědčeni. Zejména sport je oblast naší reality, kde vše nezáleží pouze na „vědomostech pravidel“, ale také na žití a chování se podle nich. Pokud mluvíme o „duši“ sportu myslíme tím ochotu k fair play, přijetí rovnosti šancí a pravdivost. Sport pomáhá uplatňovat, co je všeobecně platné ve společnosti. Sport potřebuje svá specifická pravidla, ale nepožaduje svou vlastní specifickou etiku.

Společný étos lidstva obsahuje základní etická pravidla, která jsou platná po staletí a bez nichž by žádná společnost, stát, skupina, škola, fotbalový zápas nemohla fungovat a být spravedlivý. Etické hodnoty a normy tvoří dva základní principy: princip humanity, lidství – s každým jednotlivcem ať je muž, či žena, starý nebo mladý, bílý nebo jiné barvy pleti, bohatý či chudý by mělo být zacházeno humánně. Druhým je princip vzájemnosti, zlaté pravidlo – „Nečiň ostatním, co nechceš, aby oni činili tobě“ (Digel, 2007).

Skutečnost, že někdo má vlastnosti umožňující mu vykonávat jeho charakteristickou aktivitu kvalitně je označována pojmem ctnost (*areté*). Mravní ctnost je pak pro Aristotela stavem charakteru (*éthos*) (Vacura, 2002).

Jacques Rogge věří, že je mnohem důležitější mít zabudovaný a zvnitřněný „etický reflex“ a chování než znalost složitých teorií. A to je, co lidé dělají instinktivně, aniž by kdy četli Immanuela Kanta a rozebírali jeho kategorický imperativ. Dle Činčery (2002) ve skutečnosti stačí si pamatovat, co Kant napsal: *“Jednej tak, abys používal lidství jak ve své osobě, tak i v osobě každého druhého vždy zároveň jako účel a nikdy pouze jako prostředek.”* S použitím této formulace lze odsoudit veškeré jednání, které je založeno na manipulaci s lidmi za účelem dosažení vlastního prospěchu. A toto je naše svatá povinnost ve sportu.

Je třeba říci, že mnoho definic úspěchu se spojuje s materiálním. Ale stačí to ve skutečnosti? Sport je materiální úspěch, ale aby se dal nazval absolutním úspěchem, je třeba jiné dimenze. Je třeba nehmotné dimenze, nemateriální, etické a humanistické hodnoty, jež nejsou materiální. Bez těchto dimenzí by sport nikdy nemohl být takovým ohromným výchovným nástrojem, jaký bychom chtěli, aby byl (Digel, 2007).

J. Rogge vidí hodnoty sportu ve své definici jako nehmotné a těžké je kvantifikovat a popsat, jsou nemateriální. Jsou téměř až duchovní záležitosti. Proto je neskutné je obhajovat a bránit. Těmito hodnotami je i fair play, jež J. Rogge vidí jako ušlechtilá gesta a ušlechtilé

chování bez povinnosti k nim. A to je něco, co je ve sportu velmi silné. Myšlenky a ideje se nešíří automaticky bez toho aniž by někdo něco udělal, zvláště pak ve výchově. Potřebují péči, vyžadují závazky a aktivní prezentaci, musí být ochraňovány, zneužívání musí být trestáno. Olympijské hry jsou speciálním a významným prostředkem pro šíření olympijských myšlenek. Velké deklarační a ohromující slova nejsou nejdůležitější, naopak malá gesta útechy, objetí, gratulace, skutky, jež nejsou v pravidlech sportu zviditelňují a šíří olympijské poselství.

Olympijské principy a hodnoty by bez Coubertina nebyly pochopeny. On je formuloval a zarámoval. Díky Coubertinovi byly neustále diskutovány a nakonec zaneseny do Olympijské charty jako základní pravidla a principy olympijského hnutí. Vyjádřením respektu je požadavek jejich platnosti po celém světě. Olympijská charta „nutí“ NOV dodržovat nejen „formální“ pravidla, jež jsou psaná, ale též jejich hlubší význam a smysl a hodnoty připisované olympismu – otázkou je, zda to vždy Národní výbory dodržují. To však může být způsobeno stručným popisem olympijských principů v olympijské chartě. V důsledku toho nejsou některá vyjádření okamžitě a jednoduše srozumitelná (Digel, 2007).

Dle Rady Evropy (1995) má škola zásadní úkol poskytovat dostatečnou fyzickou aktivitu tak, aby zajistila rovnováhu mezi fyzickými a psychickými aktivitami. Sport může přitom celkově přispět ke zkvalitnění fyzické přípravy ve škole. Školy by měly vzdělávat a vychovávat žáky ve sportovní etice již od mladého věku (Rada Evropy, 1996). Škola, tělesná výchova ve školách a sportovní aktivity provozované mimo školy hrají důležitou roli v upevňování kognitivních a emocionálních komponent v postojích k olympijské myšlence.

Program olympijské výchovy v některých vyspělých zemích (Německo, USA, Kanada, Austrálie apod.) většinou zahrnují teoretické informace o historii olympijského hnutí, jeho filozofii, etický základ a další rysy olympismu. Aktivní účastníci organizovaných sportovních aktivit, sportovních festivalů, stejně jako účastníci hodin tělesné výchovy, školních závodů atd. by si měl upevňovat pocity olympijských ideálů (Rychtecký, 1996).

Jak ukázal pozdější vývoj, sport se skutečně do značné míry stal - a to především díky obnovení olympijských her – nepřehlédnutelným výchovným, kulturním i ekonomickým činitelem a společenským jevem. Je-li druhým nejznámějším logem na světě pět olympijských kruhů symbolicky propojených ve spolupráci pěti kontinentů, má-li olympijské hnutí ve světě přirozenou společenskou autoritu, lze to přičíst také tomu, že díky myšlenkám Coubertina

propojilo sport a jeho prostředky se všelidskými a obecně kulturními otázkami, které se reálně i emocionálně dotýkají každého člověka (Dovalil et al., 2004).

Sport za poslední dobu prošel mnoha změnami. Podmínky, za kterých byly olympijské principy stanoveny se změnily. Sport jako výraz společnosti a kultury tyto změny reflektuje: pluralismus a mnoho hodnot, proces individualizace a privatizace, komercializace, globalizace, orientace na média a proniknutí léčiv do mnohých oblastí života. Hodnoty olympijského sportu byly v tomto procesu zakryty a zmateny. Mnoho lidí chce těžit z olympijské slávy, aniž by měli jakýkoli vztah ke sportu.

Proto je v každé době nutné zjistit, jaké olympijské principy by měl sport následovat a jak jejich nárokování bude mít pozitivní výchovný, socializační a kulturní vliv. Sport dneška není takový jak si ho Coubertin představoval. Proto je zřejmé, že tradiční principy nemohou být zachovány komplexně a beze změn. Některé principy musí být zachovány a jsou nevyhnutelné pro svou univerzálnost, komplexnost a trvalost, jiné musí být vyloučeny, pro svou zastaralost (např. principy amatérismu) (Digel, 2007).

Dle Flemra (2010) lze sport bez větší nadsázky označit jako fenomén v nejširším slova smyslu. Ať už se jedná o oblast kulturní, společenskou, mediální či ekonomickou. Pro označení sportu jako fenoménu, které je platné téměř celosvětově, ale i u nás, můžeme nalézt další řadu dokladů. Většina českých a slovenských sportovních fanoušků (68 %) uvedla, že sportovní diváctví je pro ně významný způsob trávení volného času (Slepička, 1990).

Pozitivní i negativní účinky, které jsou asociovány se sportem nevyplývají sami o sobě, ale z individuální sportovní zkušenosti. Z toho vyplývá důležitost a vliv trenérské práce v mládežnickém sportu (Sekot, 2008).

Lee (1999) zjistil, že mladí sportovci patrně vyjadřují hodnoty, které jsou specifické pro daný sport nebo přinejmenším obzvlášť důležité ve sportovním nasazení. Toto je v protikladu předpokladům zjištěných Rokeachem (1973) a ostatními vědci v oblasti hodnot, jenž usuzují, že jsou hodnoty univerzální, tedy aplikovatelné ve všech oblastech života. Výsledky studie Barnekow-Bergkvist (1997) ukazují, že zakotvení vlastní pohybové aktivity ve volném čase v dětství je důležitější než jen získání příznivých postojů ke sportovním aktivitám. Dle Flemra (2010) zastánci dětského sportu vidí, že je to zaslíbená země, kde účastníci rozvíjí budoucí dovednosti, členství v týmu, sebeúctu, samostatnost, loajalitu a příslib znamenitosti. Odpůrci sportu v něm naopak vidí zdroj nespravedlnosti, argumentují

tím, že vítězství „za každou cenu“ směřuje k násilí, podvádění, dopingů a rozporu. Naopak Amis (2000) upozorňuje, že sport a pohybové aktivity jsou obzvláště u dětí a mládeže jedním z neefektivnějších nástrojů prevence těchto negativních sociálních jevů. Navíc je pohyb známým antistresovým činitelem (např. Slepíčková, 2005; Hátlová et al., 2007). Činnost jednotlivce je většinou ovlivňována chováním lidí kolem něho. Jsou zde pravidla komunikace, zrovna tak sportovní pravidla na kterých se lidé domluví (Horn, 1985).

Vztah mezi sportem a společenskými hodnotami je dle Weisse (2000) navzájem závislý, protože společenské hodnoty ovlivňují druhy provozovaných sportů, způsob jejich organizace a motivaci k účasti ve sportovních aktivitách. Ale i opak je pravdou - sport ovlivňuje hodnoty.

Jakákoli pohybová aktivita se týká celé osobnosti člověka, tudíž i její psychosociální dimenze. Obecně lze říci, že sportování přináší v každé životní etapě obohacení prožitkové sféry a má vliv na poznávací procesy i psychickou odolnost. Jak je patrné z výzkumu Slepíčka, Pěkný (2008) při srovnání sportujících a nespportujících respondentů jsou nespportující více zaměřeni do svého vnitřního světa na duševní stránku života a méně oceňují hodnoty spojené se sociálním oceněním plynoucím z autority sociálního postavení.

Z pohybového projevu člověka je možné usuzovat na aktuální tělesný i duševní stav, jeho hodnotovou orientaci či na jeho postavení jak v makrosociálním, tak mikrosociálním prostředí (Slepíčka, Hošek, Hátlová, 2009).

2.5 Sport a fair play u adolescentů

Vlastní práce je zaměřena na mládež ve věku 12 a 15 let, proto se tato část práce zaměřuje na vymezení adolescentů, sportu a jejich vzájemného vztahu. Současně je zde vymezen princip fair play, jako důležitý výchovný činitel zvláště pro tuto populaci.

Mládež je v každé společnosti nepostradatelnou skupinou, o které se v různých souvislostech hodně diskutuje. Např. v souvislosti s odstraňováním faktorů, jež mohou negativně ovlivnit optimální harmonický vývoj mladého člověka (Kon, 1986). Zároveň je to nejnámavější částí populace. Adolescenti jsou označováni za kritiky spotřeby, nositele myšlenek péče o budoucnost naší planety.

Pro výchovu hodnotového systému adolescentů jsou využitelné sportovní aktivity, při kterých lze propojit verbální poučování s vlastními prožitky. Na důležitost systematické spolupráce mezi třemi pilíři: rodinou, školou a sportovním oddílem upozorňují např. Rowley (1986) a Jansa et al. (2005).

Již sám zakladatel novodobého olympismu Pierre de Coubertin věděl, že sport může mít blahodárný či škodlivý vliv a záleží pouze na tom, jak se k němu postavíme. Sport může vyvolávat nejušlechtilejší touhy, ale i nejnižší pudy. Může být rytířský i zkažený. Sport je tedy příležitost pro pozitivní výchovu, ale také pro nenávisť, přináší přátelství ale také slzy (Dovalil, 2008). Účinky účasti mládeže ve sportu mohou být jak pozitivní, tak i negativní, přímo úměrné individuální sportovní zkušenosti každého jedince. Sekot (2008) upozorňuje na nenahraditelný vliv kvalitní trenérské práce v mládežnickém sportu.

Z XIII. Olympijského kongresu v Kodani (2009) na stranu sportovců: *„Ve své úloze společenských vzorů mohou sportovci olympijskému hnutí výrazně přispívat jednak formou propagace sportu a rekreace v různých složkách společnosti a jednak tím, že budou sport zosobňovat pro budoucí generace. Sportovci by měli být vybízeni k tomu, aby se po celé dvacáté první století významně podíleli na organizování a rozvoji sportu.“*

Mnohé české výzkumy (např. Zich & Ungr, 1995; Slepíčka, 2000; Rychtecký, 2006; Kavalíř, 2003) poukazují na důležité místo sportu v hodnotové orientaci mládeže i na významné postavení sportu mezi aktivitami provozovanými ve volném čase. Za důležitý (a spíše důležitý) označilo sportování více než 80 % respondentů mezi 12–15 roky z 2 564 dotázaných mladších adolescentů (Flemr, 2009). Výchovu na školách je možné díky sportu doplnit o výchovu ke vzájemné úctě, toleranci a respektu pravidel. Neopomenutelný je příklad čestného jednání všech účastníků výchovy mládeže (převážně rodičů, trenérů, učitelů), jež pomáhá k cílenému rozvoji smyslu fair play právě na základě pozitivních příkladů. Sport, hry a zejména kolektivní sporty jsou důležité pro rozvoj sebevědomí, týmového ducha, respektu, seberealizace. Ve hře se člověk projeví spontánně a upřímně, projeví se jeho individuum při respektu jistých pravidel. Cesta zde vede od vědomosti k pochopení a od pochopení k přátelství. Sport je vnímán jako prostředek k emočnímu i morálnímu vývoji jedinců (Hanin, 1997).

Sekot (2008) doporučuje této specifické dynamické skupině, jakou adolescenti jistě jsou, věnovat patřičnou pozornost, neboť se jedná o podstatnou životní fázi i ve vztahu ke

sportu. Zajímavé je, že adolescenti doslova excelují v individuálních sportech (gymnastika, plavání, krasobruslení aj.), zatímco úspěchy v týmových sportech se dostávají zpravidla později. Důvodem může být nezbytnost určitého stupně sociální zralosti, jež kolektivní sporty vyžadují.

Termín adolescence je odvozen z latinského slovesa *adolescere* (dorůstat, dospívat, mohutnět). Vývojové změny se podle většiny autorů dají klasifikovat na biologické, kognitivní, emocionální a psychosociální (např. Petersen, 1987; Seifert, Hoffnung, 1991). Vzájemně jsou ovšem provázány a právě interakce biologického zrání, konkrétních kulturních a historických vlivů a nečekaných událostí a situací vede vždy ke specifické konstelaci změn a ke specifické interpretaci jejich významu v různých etapách období adolescence. Z tohoto hlediska je potřebné vývojové charakteristiky adolescentů neustále aktualizovat a specifikovat (Macek, 2003).

Adolescencí se označuje celé období mezi dětstvím a dospělostí, což lze konkretizovat na druhé desetiletí života (Macek, 2003). Názory na horní věkovou hranici jsou různé. Nejčastěji se hovoří o věkovém rozmezí 20–22 let. U vysokoškoláků dochází k psychosociální a ekonomické nezávislosti většinou později. Dle Krause (2000) adolescence končí dosažením sociální dospělosti, konkrétně ve věku 25–30 let. Pro stanovení horní hranice je podle autora rozhodující především délka přípravy na profesní dráhu. V případě studentů doktorských studijních programů se tak můžeme přiblížit až k hranici 30 let. Souhrnně lze konstatovat, že závěr adolescence nastává dosažením psychické a ekonomické nezávislosti - osamostatnění.

V širším, modernějším pojetí adolescence můžeme rozlišovat tři fáze:

1. Časná adolescence - 10 (11)–13 let;
2. Střední adolescence - mezi 14.–16. rokem;
3. Pozdní adolescence - nastává zhruba 17. rokem věku a výše.

Každá z těchto etap má svoje svébytné charakteristiky, např. srovnání dvanáctiletého a devatenáctiletého adolescenta potvrzuje, jak markantní změny se v průběhu tohoto období odehrávají (Macek, 2003). V sociologii užívané širší označení adolescence, jež je vymezené na celé druhé desetiletí života člověka má nepochybně své opodstatnění. Dle výše zmíněných autorů se totiž i konkrétní věkové vymezení různých životních etap alespoň drobně liší.

Dle Eriksona (2002) je hlavním úkolem období adolescence hledání a nalézání vlastní osobní identity, hledání sebe sama a svého místa ve světě. Identita neboli vědomí toho kdo

jsme, ke komu patříme a kam směřujeme má své základy již v nejranějším dětství. Adolescence (Buriánek, 2006) je obdobím, kdy se vytvářejí nové interpersonální vztahy a začíná příprava na profesní život. U jedinců se začíná uplatňovat potřeba seberealizace a autonomie. Rozvíjejí se životní cíle a hodnotová orientace, která se již příliš neliší od hodnot dospělé populace.

Nová kvalita interpersonálních vztahů je jednou ze základních psychosociálních charakteristik adolescence. I když je proces osamostatňování a diferenciací vztahů a vazeb během socializace kontinuální, období dospívání je v mnohém klíčové pro převzetí pozdějších dospělých rolí – partnerských, rodinných, přátelských i profesních (Langmeier, Krejčířová, 2006). Způsobilost adolescenta obstat v interpersonálních vztazích je zdrojem jeho sebedůvěry, pocitu autonomie a vědomí vlastní účinnosti a také kritériem samostatnosti při jeho rozhodování.

Adolescenti se hodně zajímají o zdroje informací, jimiž se sebehodnotí. Tráví velký podíl svého času s médii (Sak, 2006). Sledovanému období odpovídá i specifický způsob trávení volného času, určitý způsob vyjadřování, oblékání, hudební vkus a lze již začít mluvit o životní filozofii. Stále ještě ovšem adolescenti potřebují určitou oporu, kterou představují rodiče.

Řada studií ukazuje, že adolescenti se svou hodnotovou orientací více podobají vlastním rodičům než svým přátelům. To se týká především tzv. cílových hodnot, které souvisejí s jejich osobní perspektivou (Macek, 2003).

Celkově lze období adolescence shrnout jako dynamickou životní fázi, ve které dochází k významným změnám. Jedinci vymezují své „Já“ a snaží se definovat svou vlastní identitu - poznávají, kdo jsou, čím se odlišují od ostatních, vytvářejí si reálnou představu o sobě. Směřují k osamostatnění se od závislosti na autoritě a k nalezení partnerského vztahu k ní (Slepička et al., 2009).

Smoll, Smith (2002) naznačují, že socializační proces začíná v raném věku a je silně ovlivněn tím, zda se dítě zapojí do sportu a pohybové aktivity, či nikoliv a zda si udrží zájem o tyto aktivity v dospívání a dospělosti. Davis et al. (2004) uvádí pozitivní efekty sportu a pohybových aktivit, jako např. budování charakteru, podpora týmové práce a ducha, rozvoj smyslu pro čestnost, dodržování pravidel a možnost vybití přebytečné energie a agresivity

společensky přijatelným způsobem. Autor dále souhlasí, že sport a pohybová aktivita mají socializační účinek.

Jedním z klíčových faktorů zapojení dětí do sportu je bezesporu rodina (např. Rowley, 1986). Od dětských let po mladší adolescenci stoupá v tomto ohledu význam kamarádů - vrstevníků, a to zejména u dívek (Jansa et al., 2005). Výzkumy všeobecně ukazují (např. Patriksson, 1994), že děti a adolescenti se účastní sportu kvůli zábavě, zlepšení motorických dovedností, příslušnosti ke skupině, úspěchu a získání uznání, zabavení se a vzrušení. Důvody pro zanechání sportu jsou např. jiná orientace, nedostatek úspěchu v dané sportovní činnosti, příliš tlaku, ztráta zájmu, odchod kamarádů, výdaje, zranění, problémy s vybavením nebo nedostatečnou podporou. Tyto poznatky naznačují vícerozměrnost motivace adolescentů pro účast ve sportu.

Zajímavé jsou studie zabývající se očekáváním adolescentů ve sportu. Dle výzkumů (Greendorfer a Ewing, 1981) chlapci (11–19 let) ve sportu očekávají, že úspěch povede k odměnám, jako jsou sláva a popularita. Naopak dívky vnímají sport především ve spojení se sebeuspokojením. Vítězství je zjevně důležitější pro chlapce a společenské uznání pro dívky.

Čestné jednání je zásadní charakteristikou a základní hodnotou sportu. Přesto různé události současného sportu a jejich analýzy naznačují, že ne vše je v pořádku, že dochází především k oslabení morálních hodnot, fair-play a případně až k jeho negaci. Mluví se dokonce o krizi moderního sportu s alternativou „nejprve vítězství a potom morálka“.

Mnozí, zejména profesionální sportovci se moc nestarají o fair play, ale hlavně o to, jak vyniknout v činnosti, kterou dělají. Problém spočívá v tom, že v situacích, kdy se sportovec rozhoduje mezi strategií vedoucí k úspěchu a morálním chováním, vítězí často to první, tím spíše, když jde o vrcholovou soutěž. Příčinou může být skutečnost, že ač je sport obhajován jako činnost vážná i hravá, vítězí aspekt vážnosti, zvláště když motivace k úspěchu je extrémní. Tam vzniká rozpor - úspěch vyžaduje plné odevzdání se sportu, avšak vážnost přitom přehluší mravní postoje a hodnoty sportovce.

Fair play úzce souvisí s problémem hodnot. Pro vývoj sportu je primární vývoj společnosti, v ní prosazované hodnoty se promítají do všech oblastí života - kultury, společenského styku, rodin i jednotlivců a pochopitelně i do sportu. Je ovšem individuální, jak jednotlivci podléhají sociálním tlakům, osobnost jedince - i sportovce - zde má jistý význam.

Sportovní dění je dynamizováno dříve netušenými možnostmi (peníze, sláva, sociální status apod.). Nelze říci, že tyto tendence přímo snižují fair play, ale utvářejí prostředí, v němž k narušování snadno dochází. Záleží nejen na vnějších vlivech, ale i na tom, jak je jednotliví sportovci přijímají a uplatňují. Podstatné jsou preference hodnot, což souvisí především s cítěním a mravním vědomím sportovce, tedy s emocionalitou osobnosti (Martin, 2004).

Autoři Dovalil et al. (2004) a Maass (2007) uvádí, že sám Coubertin přikládal značný význam etickým pravidlům. Fair play (čestné jednání, korektnost) znamená „nejen vůbec umožnit provádění sportu podle pravidel a zásad korektnosti, ale zejména zajistit kontrolu – ale i poznání – nad výbušnými silami mládí ve sportu tak, aby nepřešly v násilnické rvačky.“ Sport měl být „školou praktické rytířskosti“. Takovému chování se ovšem nenaučí pouhým teoretickým poučováním, avšak v praktických situacích, kdy férové chování je žádoucí a jeho uplatnění tak ověřováno; tuto „stálou charakterovou vlastnost lze získat jedině tak, že ji dobře zakotvíme vlastními zkušenostmi a zážitky, které ji budou podporovat.“

Dle autorky Binder (2000) chtějí mít lidé věci lepší, v životě i ve sportu. Chceme aby všichni účastníci sportu, sportovci, trenéři, diváci dělali víc, než jen hráli podle pravidel, chceme, aby následovali principy fair play. Chtěli bychom, aby uctívali své soupeře, respektovali diváky, nepodváděli a ukázali péči a soucit k druhým lidem. Toto jsou důležité vlastnosti sportovního ducha. Současně s tím jsou to vlastnosti lidí v jejich běžných životech a jejich společnostech. Je samozřejmé, že vlastnosti jako je fair play, respekt k ostatním se nerozvíjí automaticky při jakékoli účasti ve sportu. Naopak, pozitivní chování je třeba neustále upevňovat. Autorka je přesvědčená, že v mnoha zemích světa je výchova k fair play a etickému chování důležitým výchovným cílem, nejen ve sportu, ale také v životě. Většina lidí, kteří pracují s dětmi jsou přesvědčeni, že by děti vyrostly v lepší dospělé, kdyby byly naučeni hrát fair. Zároveň si autorka pokládá otázky „Co přesně fair play znamená?“, „Může být fair play naučeno?“, „A pokud může být naučeno, jaká je nejlepší strategie k jeho výuce?“ Binder (2000) v práci dále uvádí doporučené postupy při výuce fair play.

Hodnoty sportovního soutěžení a důraz na vítězství v organizovaných sportech by mohly osvětlit etiku soupeření v oblastech i mimo sport. Požadavek přirozenosti fair play ve sportu může pomoci porozumění čestnosti v širším sociálním kontextu (Simon, 2004).

Bronikowski, Bronikowska (2009) souhlasí, že olympijské hodnoty prezentují univerzální společenské potřeby (mír, lásku, rovnost, odpuštění, péče).

Jedny z nejdůležitějších filosofických otázek, jež vyvstávají ve sportu jsou etické a morální otázky. Snahou je vnímat soutěžení jako snahu o vysokou kvalitu a tak musí být také zdůrazňováno. Ve skutečnosti vítězství může být přeceňováno, pravidla porušována, sportovci využíváni a nestejné podmínky pro soutěžení brání původní výzvě. Intelektuální poctivost a úcta k pravdě jsou v těsném vztahu k podobným ctnostem potřebným ke sportovnímu úspěchu a osobnímu rozvoji ve sportu (Simon, 2004).

- Sport na různých úrovních dává mnoho příležitostí k tělesnému zdokonalení, soupeření, učení a transformaci pozitivních mravních hodnot. Významným přínosem sportu je, že mravní zkušenost je výrazněji viditelná (Rychtecký, Dovalil, 2004).
- Sport je zrcadlem společenských hodnot, odkrývá překroucené hodnoty i morální úpadek, které se v kultuře v nejširším slova smyslu občas vyskytují (Rychtecký, Dovalil, 2004).
- Cílem olympismu je prostřednictvím sportu rozvíjet člověka, podporujícího mírovou společnost, která chrání lidskou důstojnost (Naul, 2008).
- Dbát na dodržování principů fair-play a důsledně odmítat prohřešky proti nim, protože výsledkem účelného podvádění není pouze „špatný sport“ ale „žádný sport“. Bez rovnosti a svobody sport přestává existovat (Rychtecký, Dovalil, 2004).
- Sport sdružuje příslušníky různých sociálních, národnostních, náboženských etnických i jiných skupin. Poskytuje jedinci sociální odezvu, dává mu pocit skupiny, přátelství (Rychtecký, Dovalil, 2004).

„Fair play je ztělesněno ve skromnosti vítězství, ve vlídnosti porážky a ve šlechtnosti pojetí, kterou vytváří srdečné, pevné a trvalé lidské vztahy přátelství“ (Kamuti, 2003).

2.6 Metoda dotazníkového šetření

Jak uvádí Malina et al. (2004), vhodná volba metod závisí na cíli výzkumu, personálním zajištění a materiálním vybavení. Velmi podstatným elementem je rozsah výzkumného vzorku.

Problematika dotazníků je jednou ze základních metod sběru dat a je popsána v literatuře zabývající se metodologií výzkumu. Informace o dotazníkovém šetření v oblasti pedagogiky přináší Gavora (2000), Geswell (2005), či Chrástka (2007). Průcha (2000) uvádí přehledně druhy pedagogického výzkumu a současně používané metody. Specifika pro

psychologický výzkum uvádí například Ferjenčík (2000). Samostatně a podrobně zpracovanou oblast statistického zpracování získaných dat lze najít v Hendlovi (2004).

Gavora (2000) charakterizuje dotazník jako způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Písemné předkládání otázek odlišuje dotazníky od ústní formy dotazování – interview. Chrástka (2007) uvádí rozdíl dotazníku a ankety, za což považuje osobní aktivitu respondentů během administrace ankety. Problematika návratnosti dotazníků je spojena se způsobem administrace (Gavora, 2000). Osoba, jíž je dotazník předkládán je označena jako respondent (Švec et al., 1998). Struktura dotazníku se odvíjí od jasně formulovaného cíle výzkumu, přičemž základem by měly být tři části: vstupní část, druhá část a konec dotazníku (Gavora, 2000).

Autor dále zmiňuje důležitost ověření jednotlivých otázek v předvýzkumu např. interview, při němž respondenti vysvětlí, jak rozumí každé položce, případně proč se nedokázali vyjádřit. Interview je psychologickým měrným nástrojem a je pravděpodobně nejstarší a nejčastěji užívaný způsob pro získávání informací. Užívá-li se ho s dobře pojatým schématem, může interview získat mnoho informací, je pružný a přizpůsobivý jednotlivým situacím, často je ho možno použít, když už žádná jiná metoda není možná nebo přiměřená. Tazatel dovede rozpoznat, jestliže respondent neporozumí otázce, a může ji opakovat nebo přeformulovat. Interview dovoluje hlubší zkoumání kontextů a důvodů odpovědí na otázky. Hlavní nedostatek interview a jeho průvodního schématu je jeho časová náročnost. Získávání informací tímto způsobem zabere mnoho času.

Interview můžeme použít ke třem hlavním účelům: a) jako explorační techniky k identifikování proměnných a vztahů, k naznačování hypotéz a k usměrňování jiných fází výzkumu; b) jako hlavního nástroje výzkumu; c) k doplnění jiných metod použitých ve výzkumné studii: ke sledování nečekaných výsledků, k validizaci jiných metod a k prohloubení výzkumu motivací respondentů a jejich důvodů pro dané odpovědi.

Mezi požadavky při konstrukci dotazníku patří kladení stručných, jasných, jednoznačných otázek s vyloučením neurčitých pojmů jako „obvykle“, či „někdy“. Dle Skalkové (1983) nadbytečně dlouhé dotazníky vedou k povrchnímu zodpovězení položek. Důležitá se jeví variabilita položek, optimální střídání více druhů. Švec et al. (1998) upozorňuje na grafickou úpravu a důležitost přehlednosti při vyplňování.

Druhy položek podle míry otevřenosti formy odpovědi:

- otevřené (nestrukturované) položky, pro velké množství odpovědí je zapotřebí následná kategorizace získaných dat
- uzavřené (strukturované) položky, s nabídkou alternativ odpovědí; dle počtu nabízených formulací odpovědí lze rozlišit dichotomické položky (dvě možnosti odpovědí) a polytomické (více než dvě možnosti odpovědí), přičemž širší spektrum nabízených odpovědí jemněji odráží názor respondentů a dle nabízených odpovědí je možné dělit na škálové, výčtové a stupnicové položky
- polouzavřené položky jsou kombinací předchozích druhů.

Druhy položek podle zjišťovaného obsahu:

- položky zjišťující fakta (většinou dichotomické položky pro zjišťování údajů o pohlaví, věku atd.)
  - položky zjišťující znalosti a vědomosti
  - položky zjišťující mínění, postoje a motivy.
- (Chrástka, 2007).

Posuzovací škála je nástroj, který umožňuje zjišťovat míru vlastnosti jevu nebo jeho intenzitu. Respondent vyjadřuje své hodnocení určením polohy na škále. Počet stupňů určuje jemnost, či hrubost posouzení jevu. Rozlišují se škály s lichým a sudým počtem stupňů:

- lichý počet umožňuje posuzovateli ohodnotit jev neutrálně
- sudý počet nutí respondenta přiklonit se alespoň částečně k jednomu z krajních bodů škály (Gavora, 2000).

Postoje jsou teoretické koncepty, které nemohou být pozorovány přímo, ale jsou nepřímě odvozovány. Postojové škály patří dle Výrosta (1989) mezi hlavní diagnostické metody při zjišťování postojů. Škálou zde v širším smyslu slova rozumíme zobrazení hodnot proměnných do množiny reálných čísel. Rozlišujeme škály nominální, ordinální, intervalové a poměrové (např. Hendl, 2004). Fishbein a Ajzen (1975) uvádí typy postojových škál, jež jsou z pohledu teorie ordinální: Bogardusova, Guttmanova, Thurstoneova, Likertova a Osgoodův sémantický diferenciál.

Nardi (2003) považuje Likertovu škálu za nejvhodnější typ škály pro zjišťování míry souhlasu s uvedeným výrokiem, stejně jako Bernard (2000). O složitosti celé problematiky pojednávají např. Masters (1974).

Nardi (2003) doporučuje při konstrukci dotazníku pro set otázek podobně zaměřených se stejnými odpověďmi v rámci Likertovy škály postavit dvě otázky s opačným pólem odpovědi, nikoli však negativně postavenou. Toto počínání eliminuje respondentovu předpojatost, kdy má tendenci odpovědět na podobné otázky se stejným souhlasem či nesouhlasem. Zároveň eliminuje odpovědi dle sociální žádoucnosti. Jiným příkladem je pak použití nepravděpodobné - nesmyslné možnosti v odpovědích. Štikar (2000) uvádí, že v případě užití Likertovy škály u nabízených odpovědí platí obecné pravidlo, které říká, že čím je Likertova škála víceúrovňová, tím je splněn základní předpoklad pro vyšší reliabilitu. Zejména pak u méně početných škál by měly být užití sudé počty nabízených odpovědí, aby nedocházelo k nejčastějšímu vyplňování střední – průměrné hodnoty respondenty, která má nejvyšší míru entropie.

Pokud chceme něco vědět o tom, čemu lidé věří, co si myslí, vytvoříme soubor postojových otázek. Dle Pechy (2005) je ovšem velmi důležitý předpoklad, že všechny položky jsou si navzájem rovnocenné co do síly výroku o zkoumané oblasti.

Jednoznačně nejvyužívanějšími technikami při zjišťování postojů v kinantropologii jsou písemné formy dotazování, dotazníky a inventáře (Pelikán, 2004). Dotazníky jsou ideální k tomu zhodnotit, čemu lidé uvádí že věří, protože pocity a názory není snadné pozorovat a jednoduše měřit nějakou jinou výzkumnou metodou. Je třeba si uvědomit, že co lidé říkají že něčemu věří není to samé jako se jich zeptat, co skutečně dělají. Mnohokrát je chování daleko lepší indikátor toho, co si lidé myslí nebo co cítí k určité věci (Nardi, 2003). Namísto pozorování chování respondentů, požádáme respondenta k vyjádření se v dotazníku k jeho chování, k němu samému, k jeho postojům. Pecha (2005) upozorňuje na žádoucnost provést výzkum postojů víceúrovňovým přístupem.

Kombinací kvantitativního a kvalitativního přístupu zkoumání je možnost se nejvíce přiblížit realitě (Andrews et al., 2005). Omezením se pouze na jeden ze zmíněných přístupů může dojít k opominutí některých důležitých aspektů zkoumaného jevu (Hendl, 1997).

Vědomostní otázky nejsou přímou náhradou při zjišťování postojů lidí. Pořadí otázek dělá velký rozdíl. Nardi (2003) doporučuje v dotazníku začít zajímavějšími otázkami pro udržení touhy ho vyplnit celý na rozdíl od interview, kde doporučuje začít lehčími pro prolomení bariéry. Autor dále doporučuje rozdělit dotazník číselně, popř. písmeny na jednotlivé sekce dle obsahového významu.

Neznámou při aplikaci těchto výzkumných technik je míra pravdivosti odpovědí respondentů, jež mají zpravidla tendenci prezentovat se v lepším světle než ve skutečnosti. Rozdílné je vnímání pojmů respondenty, kdy například u hodnot jakožto výsledku (něčeho) hodnocení má vždy hodnota subjektivní ráz (Pauličku et al., 2002).

Jako každý jiný prostředek k měření, by měl i dotazník splňovat základní požadavky kladené na dobré měření. Jsou to zejména validita, reliabilita, praktičnost a objektivita (Gavora, 2000).

- Objektivita je dle autora základním předpokladem, aby výzkum nebyl předpojatý. S objektivitou souvisí standardnost, díky níž je možné porovnávání výsledků (srovnání jedince s referenční skupinou).

- Reliabilita se vyjadřuje pomocí statistických metod a poukazuje na stabilitu (spolehlivost), stálost, přesnost a relativní nepřítomnost náhodných chyb (Průcha et al., 1995). Reliabilita může být vždy pouze odhadnuta, nikoli změřena (Blahuš, 1996). Existuje více možností pro odhad reliability.

Odhad reliability pomocí metod „test-retest“ naráží na nebezpečí změny zkoumaní subjektivní vlastnosti. Proto je metoda vhodná především pro studium měření postojů, neboť jednou ze základních charakteristik postojů, na rozdíl od mínění nebo názoru, je jejich vysoká stabilita. Je také vhodná pro dotazy na objektivní informace, případně i jiné vlastnosti, jejichž neměnnost je prokázána, resp. předpokládána. Metoda „test-retest“ odhaduje pomocí svého modelu spolehlivost, resp. nespolehlivost dat, současně však v praxi reflektuje komplexní vlastnost stability odpovědí. Ta zahrnuje reliabilitu instrumentu, pevnost/stabilitu postoje či názoru a soustředěnost respondenta, resp. rušivé vlivy při realizaci dotazu.

Nízké reliability jednotlivých položek obsahově příbuzných baterií jsou v praxi běžné. V důsledku aplikace Brownových vzorců se používají pro měření postojových vlastností syntetické součtové indexy, vytvořené jako sumy, resp. průměry stejně orientovaných položek. Položení dotazu na jednu vlastnost (postoj) v několika vzájemně se zastupujících položkách vede k tomu, že se reliabilita jejich součtu podstatně zvyšuje. Odhady reliabilit mohou sloužit jako základ aplikace Brownovy formule pro hledání dostatečné délky (počtu položek) v součtovém indexu (Řehák, 1998).

Mezi další možnosti odhadu reliability patří paralelní forma, vyjádřená koeficientem stability (mírou shody) výsledků mezi paralelními testy a vnitřní konzistence vyjádřená

koeficientem stability výsledků mezi náhodnými polovinami souboru. Geswell (2005) dále uvádí možnost použití Cronbachova koeficientu alfa, záleží vždy na typu položek.

- Validitu charakterizuje Ferjenčík (2000) jako míru shody mezi naměřenými výsledky a tím, co jsme chtěli měřit. Dále uvádí tři základní typy validity testu. Obsahová validita – posuzovaná skupinou expertů pro celý dotazník i pro každou položku zvlášť; konstruktová validita – proces začíná již při formulaci konstruktů a hledají se vhodná kritéria pro jeho měření, pro posouzení shody s očekáváním lze využít např. program Lisrel či Gefa; kriteriová validita – dle počtu stanovených kritérií může jít o souběžnou, či predikční validitu.

Dotazování slouží k hromadnému sběru dat, při kterém je osloven většinou větší počet respondentů. Thomas et al. (2005) uvádí je-li dotazování prováděno během osobního kontaktu tazatele s respondenty, jako je tomu u interview a osobní distribuce dotazníku, pak bývá návratnost velmi vysoká (až 100%). V případě administrace dotazníků elektronicky, prostřednictvím pošty nebo pokud tazatel dotazník k vyplnění jen předá, pak bývá dostatečná návratnost častým problémem.

Hlavními výhodami dotazníku jsou možnosti oslovení velkého počtu respondentů, zejména časová a finanční úspora, se snadnější kvantifikovatelností dat. Mezi hlavní nevýhody písemného dotazování patří jeho menší pružnost a nižší věrohodnost, jelikož tazatel nemůže okamžitě reagovat na odpovědi respondenta. Nelze opomenout ani vyšší nároky na pečlivost při formulování otázek, aby byly srozumitelné (Ferjenčík, 2000).

Při modifikaci dotazníku se jako všeobecně problematické jeví míchání pozitivně a negativně koncipovaných otázek v dotazníku. Rozdílně formulované otázky mohou být vhodným kontrolním mechanismem k ověření výpovědi respondentů. Střídání (např. nepravidelné) pozitivně a negativně formulovaných otázek či výroků v dotazníku klade značné nároky na respondenty, přičemž zamýšlené odpovědi respondentů mohou být pro ně těžko zaznamatelné. To platí u všech věkových skupin respondentů, zvláště pak u dětí a mládeže. V tomto případě je nenahraditelné pilotní ověření dotazníku. V průběhu pilotáže dotazníku je vhodné celý proces doplňovat "kvalitativním přístupem", např. formou neformálního dotazování. Obsahem rozhovorů mohou být nejtěžší, nejasné otázky, či otázky s nechutí respondentů na jejich zodpovězení. Dále je vhodné sledovat i časové hledisko vyplňování dotazníku (Ferjenčík, 2000).

3. SYNTÉZA TEORETICKÉ ČÁSTI A STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU

Komparativní a syntetické projekty zkoumající pohybovou aktivitu, životní styl, hodnotové aspekty sportu ve vztazích k tělesné zdatnosti mládeže, jsou ojedinělé a v současné době teprve vznikají. Srovnávání výsledků dílčích národních projektů, například: jaké postoje zaujímá mládež ke sportu, dopingů aj., je obtížné, neboť většinou vycházejí z rozdílných přístupů, teorií, hypotéz, odlišných metod zkoumání i odlišného věku sledovaných jedinců. Důvodem stanovení výzkumného problému, který je globálně, ale i v souladu s transformačními změnami ve východoevropských zemích evidentní, jsou otázky spojené s morálně etickými hodnotami tělesné výchovy a sportu. Například: „Co znamená fair play pro současnou mládež?“, „Jak vnímají a přemýšlejí mladí lidé o morálních principech a etických postojích, které jsou tradičně spojovány s aktivní účastí ve sportu?“, „Ztratil současný sport pro mládež své dřívější hodnoty?“ atd.

Na šíření olympijských principů a současně na koncepci olympijské výchovy mají významný vliv aktivity Mezinárodního olympijského výboru (MOV), Národních olympijských výborů (NOV), Národních olympijských akademií (NOA), s čímž souvisí jejich bezprostřední spolupráce s výchovnými a vědeckými institucemi včetně podpory olympijského výzkumu na univerzitách.

V České republice je sportovní životní styl mládeže všeobecně determinován školským systémem (např. školní sportovní kluby, pravidelná tělesná výchova na škole atd.). Návštěva školy do 18, resp. 19 let, má značný vliv na životní styl mladé populace. Důležitou součástí výchovného působení školy jsou proto i mezipředmětové vztahy, ve kterých nezůstává olympijská výchova jen součástí tělesné výchovy a není jen „věcí“ učitelů tělesné výchovy. Podíl ostatních předmětů vliv olympijské výchovy umocňuje a je již v různých formách na některých školách, ve školních vzdělávacích programech aplikován (Rychtecký, 2006).

Projekt disertace vychází jak z potřeb teoretického rozvoje neucelených konceptů „Olympijské výchovy“, tak je i příspěvkem k novým principům Národní vzdělávací soustavy „Rámcových vzdělávacích programů“, které jsou již od roku 2007 na ZŠ a SŠ v ČR aplikovány.

Současně vyvstala potřeba stanovení výzkumného nástroje pro hodnocení olympijských ideálů a principů u české mládeže a jejich celkové povědomí o olympijské

tématice. Modifikace a redukce dotazníku „Olympic questionnaire“ (Telama et al., 2002) používaného pro účely mezinárodních komparací v mnoha evropských zemích se jevila jako nejvhodnější.

4. VĚDECKÉ OTÁZKY, CÍLE, ÚKOLY A HYPOTÉZY

Na základě předložených dostupných výzkumných šetření v předchozích kapitolách a na základě teoretických poznatků tuzemských i zahraničních studií byly formulovány následující **vědecké otázky**:

Existují rozdíly mezi žádoucností a reálným působením olympijských ideálů a principů u mladších adolescentů (12 a 15 let)?

Lze redukovat položky dotazníku tak, aby byla zachována vnitřní validita jeho původní verze bez výraznější informační ztráty?

Cíle práce:

Stěžejním cílem práce byla modifikace dotazníku „Olympijské ideály a principy“, jež vznikl pro výzkum v roce 1998 jako dotazník s názvem „Olympic questionnaire“ autorů Telamy, Naula, Nupponena, Rychteckého, Vuolla pro populaci mládeže v České republice v rámci mezinárodní studie připravované již od roku 1993. Současně byla cílem práce redukce tohoto dotazníku z důvodu vytvoření jeho zkrácené verze.

Dalším cílem práce bylo identifikovat a specifikovat shodné znaky i rozdíly v hodnocení olympijských principů v závislosti na věku, pohlaví a účasti ve sportu. Následné porovnání získaných výsledků s předchozím totožným výzkumem z roku 1998¹.

V rámci práce byly pro splnění cílů stanoveny následující **úkoly**:

Analýza získaných dat na základě distribuce původního dotazníku a jejich částečná komparace s již uskutečněným projektem.

Modifikace a redukce indikátorů, popř. jednotlivých faktorů dotazníku (změna struktury teoretického konceptu).

Odhad test-retestové reliability nově vytvořeného dotazníku.

---

¹ Telama, Naul, Nupponen, Rychtecký, Vuolle (2002). Physical Fitness, Sporting Lifestyles and Olympic Ideals: Cross Cultural Studies on Youth Sport in Europe.

Hypotézy:

H1: Předpokládáme, že ženy budou zaujímat krajní postoje k modelům fair-play chování.

H2: Předpokládáme, že alespoň v 8 z 10 vědomostních otázek vykáže sportující mládež větší vědomosti než mládež nespportující.

H3: Předpokládáme, že mladší respondenti budou vnímat fair play pozitivněji než starší respondenti.

H4: Předpokládáme, že cíleným vyřazením některých otázek z původní verze dotazníku se nesníží jeho konstruktová validita.

5. METODY A ORGANIZACE VÝZKUMU

Z hlediska zařazení studie do vědních oborů se jedná o sociologický empirický výzkum zaměřený na populaci ve věku 12–15 let, označovanou již za mladší adolescenty (podrobněji v kapitole 2.5). Šetření bylo realizováno dotazníkovou metodou empirického výzkumu. Jednalo se o výzkum deskriptivního charakteru, kdy šlo primárně o přehled vztahu a hodnocení olympijských principů mládeží. Podle Rensona (1990) by tento výzkum nejlépe spadal do tzv. socio-kulturní kinantropologie. O popisný či deskriptivní výzkum jde proto, že nám dává obraz specifických podrobností situace, jevů a vztahů. Takový výzkum jevy popisuje a soustředí se hlavně na otázky kdo, jak a kolik. Podle Jeřábka (1992) deskripci používáme v situaci, kdy o zkoumaném objektu mnoho nevíme, kdy zjišťujeme buď přímo vybrané populační charakteristiky nebo shromažďujeme fakta o zkoumaném jevu. Deskriptivní výzkum může sloužit také jako podklad pro následný výzkum, v našem případě pro redukci dotazníku a jeho jednodušší (efektivnější) využití v praxi.

Záměrem práce bylo vyhodnotit, na základě původního dotazníku „Olympijské ideály a principy“ současnou situaci v dané problematice a porovnat se zjištěnými výsledky z předchozího výzkumu (Telama et al., 2002). Na podkladě získaných dat následně upravit (redukovat a modifikovat) verzi původního dotazníku pro současnou českou mládež, zejména z důvodu časové úspory při vyplňování a snazší realizace v praxi.

Výše zmíněným charakteristickým rysům výzkumu a jeho vytyčeným cílům odpovídaly zvolené metody zkoumání.

5.1 Dotazníkové šetření

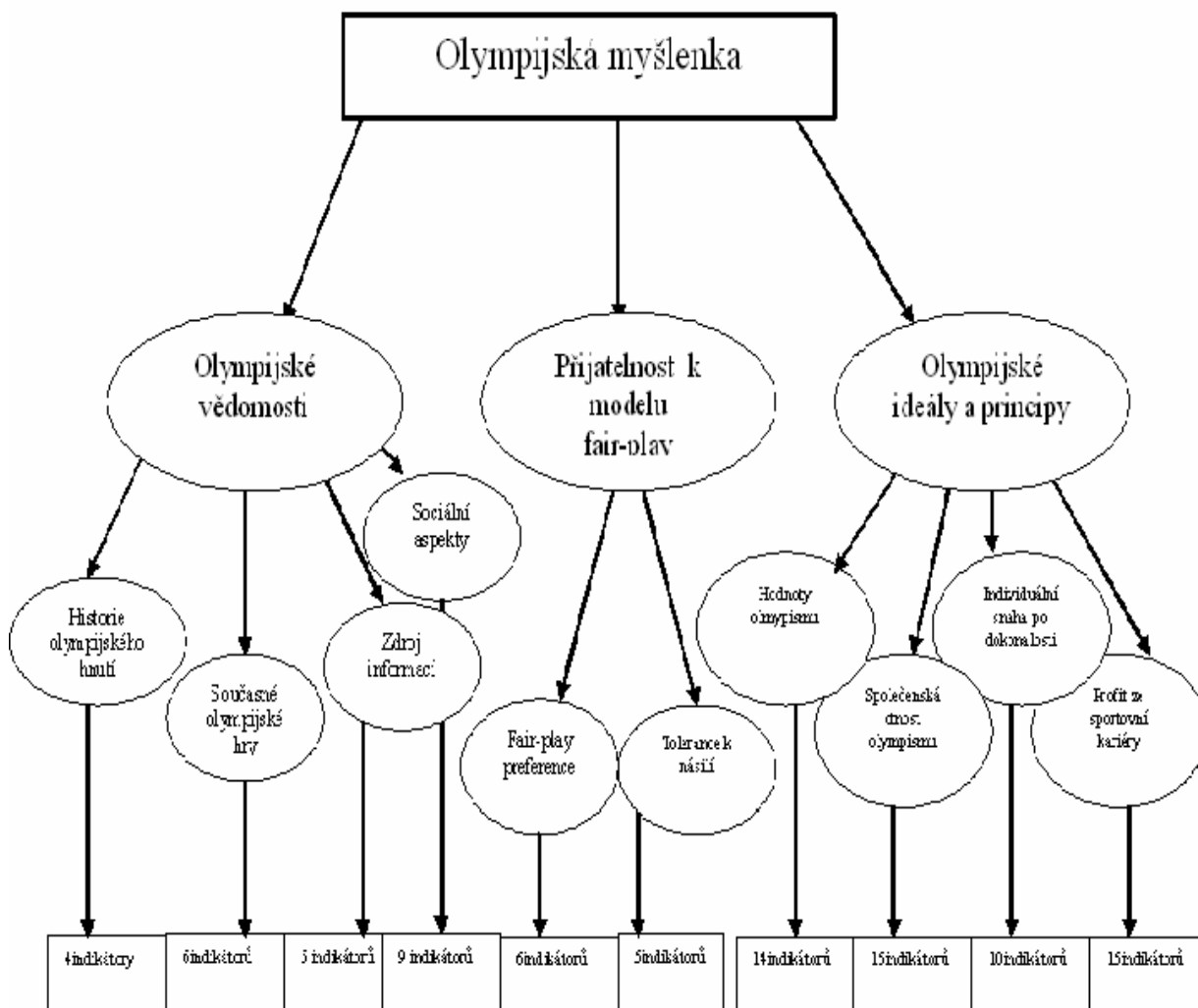
Výchozím materiálem pro řešení práce byl v její první části standardizovaný dotazník „*Olympic Questionnaire*“, který byl vytvořen pro účely mezinárodního projektu: „*Sportive Lifestyle, Motor Performance and Olympic Ideal of Youth in Europe*“ (Telama, Naul, Nupponen, Rychecký, Vuolle, 2002), včetně české verze pod názvem „Olympijské ideály a principy“, a verifikován pro účely národních a mezinárodních komparací.

Obsahová validita původního dotazníku byla posouzena nezávislými odborníky. V souvislosti s adekvátností obsahu otázek bylo konstatováno splnění vhodného výběru položek dotazníku s ohledem na účel dotazování. Obsahová validita vědomostní části dotazníku byla stanovena odborníky na základě předešlých studií učebních osnov a výukových materiálů olympijské výchovy, které stanovily národní olympijské akademie. Dále byla obsahová validita stanovena na základě recenze literatury s přispěním SIRC dokumentačního centra v Gloucesteru v Kanadě tak, aby souhlasila s obsahem olympijské charty mezinárodního olympijského výboru.

Reliabilita původního dotazníku, vnitřní konzistence jednotlivých částí dotazníku, byla verifikována Cronbachovým koeficientem v rozmezí $\alpha = 0,7 - 0,8$. Vzhledem ke struktuře vědecko-teoretického konceptu (viz. obrázek 4) byl koeficient α zjišťován pro každý konstrukt zvlášť. Faktor přijatelnosti fair play vykázal nižší koeficient α 0,48 (fair play) resp. 0,35 (násilí) (Telama et al., 2002). Původní dotazník, sestavený z otevřených i uzavřených otázek, (viz. příloha) byl strukturován do následujících oblastí s hlavní „olympijskou myšlenkou“ na vrcholu pomyslné pyramidy:

- vědomosti o historii i současnosti olympijského hnutí, včetně zdrojů této informovanosti; sportovci, olympionici jako identifikační vzory pro mládež; sociální aspekty, determinující vztahy a postoje respondentů k olympijským i paralympijským hrám, myšlenkám olympismu, olympijským ideálům a principům,
- hodnocení modelů fair-play chování ve sportu,
- reflexe „olympijských ideálů a principů“ (reálných a žádoucích) v hodnotovém systému.

Obrázek 4: Strukturová analýza vědecko-teoretického konceptu původního dotazníku

5.2 Organizace sběru dat a jejich vyhodnocení

V roce 1998 byl v rámci mezinárodní komparace uskutečněn výzkum zaměřený v jedné části na zjišťování hodnocení olympijských ideálů a principů mládeží (dotazníkovou metodou s využitím „Olympic Questionnaire“). Studie se zúčastnilo 6 evropských zemí (Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Belgie, Finsko a Německo). Přehled respondentů je uveden v tabulce 1.

Pro splnění cílů práce a možnost srovnání nových poznatků po deseti letech (1998 a 2008) s výše uvedeným výzkumem² byl výběr respondentů v obou případech prioritně orientován na mládež ve věku 12 a 15 let. Tato věková hranice je mnohdy v souvislosti se sportovní aktivitou odborníky označovaná za „rizikový věk“. Věk 12 let prezentuje období předpuberty (u dívek), resp. pozdní dětství (u chlapců). Tyto věkové kategorie jsou zlomové ve smyslu přestupu ze základní na střední školy a zároveň představují jednu z nejvíce sportujících kategorií.

Tabulka 1 : Přehled počtu respondentů zařazených do výzkumu v roce 1998

Věk respondentů/skupiny	12 let	15 let	Celkem	
			Počet	Podíl (%)
Chlapci	111	113	224	51
Dívky	95	120	215	49
Celkem	206	233	439	100

Zdroj: Telama et al. (2002)

V roce 2008 byl výzkum orientován na Jihočeský kraj, resp. na víceletá gymnázia v Jihočeském kraji. Mezi přednosti výběru regionu patří znalost a dostupnost Jihočeského kraje řešitelkou práce. Kritérium opory výběru bylo stanoveno vzhledem k zaměření výzkumu. Víceletá gymnázia byla stanovena z důvodu očekávané větší informovanosti a povědomí respondentů o vybrané tematice. Tento výběr byl zvolen záměrně, přičemž 10 let není příliš dlouhá doba na očekávání významných změn, zejména co se týče olympijské periody (10let = 2,5 olympijského cyklu).

Vlastní opora výběru byla stanovena na základě podkladů z úřadu Jihočeského kraje – odboru školství, mládeže a tělovýchovy doplněných o aktuální informace z webových stránek jednotlivých škol. Výběrovou jednotkou byla školní třída, nikoli samotný jedinec. Vzhledem k využití sítě škol pro sběr dat se jednalo o tzv. shlukový výběr respondentů. V Jihočeském kraji bylo v roce provádění výzkumu (2008) 23 víceletých gymnázií, na kterých bylo 89 tříd s žáky ve věku 12 a 15 let (prima, kvarta). Po domluvě s vedením 7 náhodně vybraných škol

² Telama, Naul, Nupponen, Rychtecký, Vuolle (2002). Physical Fitness, Sporting Lifestyles and Olympic Ideals: Cross Cultural Studies on Youth Sport in Europe.

(stratifikovaný náhodný výběr) proběhl sběr dat ve 29 třídách (15 tříd mladších respondentů, 14 tříd starších respondentů). Výzkumný soubor obsahoval celkem 597 respondentů, 134 dvanáctiletých chlapců, 166 dvanáctiletých dívek, 121 patnáctiletých chlapců a 176 patnáctiletých dívek (viz. tabulka 2).

Vzhledem ke kontinuitě školní výuky bylo časové hledisko pro administraci dotazníku omezeno délkou vyučovací hodiny (45 minut). Administrace dotazníku byla zajištěna autorkou práce (15 tříd) a dvěma kompetentními administrátorkami (9 resp. 5 tříd) a probíhala jako supervizované interview. Respondenti tak měli možnost získat bližší upřesnění položených otázek.

K rozlišení sportujících a nesportujících respondentů, dle jejich účasti ve sportu a v pohybových aktivitách, byla užita celoevropsky respektovaná metoda COMPASS³ (Musino, 1997; Rosi-Mori, 1998) upravená pro podmínky českého sportovního prostředí (Rychtecký et al., 2000). Jedná se o dotazníkovou metodu zjišťování dat. Tato metoda kombinuje tři základní kritéria: frekvenci účasti ve sportu a v pohybových aktivitách v ročním přehledu, organizovanost ve sportovních klubech a účast v soutěžích. Základním referenčním obdobím pro respondenty bylo období 4 týdnů. V českém prostředí bylo pro účely výzkumu stanoveno devět stupňů účasti ve sportu (Rychtecký et al., 2000):

1. Soutěživá, organizovaná, intenzivní;
2. Intenzivní, soutěživá a/nebo organizovaná;
3. Intenzivní;
4. Pravidelná soutěživá a/nebo organizovaná;
5. Pravidelná rekreační;
6. Nepravidelná;
7. Příležitostná aktivita;
8. Jiné, ne-sportovní pohybové aktivity;
9. Žádné sportovní ani pohybové aktivity.

Soubor byl dle kritérií COMPASS rozdělen na 313 sportujících a 284 nesportujících (celkový přehled počtu respondentů je uveden v tabulce 2).

---

³ Co-ordinated Monitoring of Participation in Sports: Koordinované monitorování účasti ve sportu.

Tabulka 2: Přehled počtu respondentů zařazených do výzkumu dle věku, pohlaví a účasti ve sportu v roce 2008

Věk respondentů/skupiny	12 let	15 let	Celkem	
			Počet	Podíl (%)
Chlapci	134	121	255	42,71
Dívky	166	176	342	57,28
Nesportující	154	130	284	47,57
Sportující	146	167	313	52,42
Celkem	300	297	597	100

Pro zpracování a vyhodnocení dat byly použity programy Statistica 6.1 (2001) a SPSS (SPSS Inc., 2004). Zpracování kvantitativně strukturovaných proměnných bylo provedeno metodami deskriptivní statistické analýzy. Vyhodnocení kvantitativních údajů (otevřené otázky) bylo provedeno dle věcně sestaveného kategoriálního systému, kompatibilního s původním výzkumem⁴. Dle stanovených úkolů práce byly nejprve pro jednotlivé skupiny respondentů vypočítány základní popisné charakteristiky dat (četnosti, histogramy, frekvenční tabulky, střední hodnoty). Pro zjištění rozdílů jednotlivých skupin respondentů byla použita analýza rozptylu, dále ověřována normalita rozdělení dat (Kolmogorovo-Smirnovův test) a porovnávání skupin (Test rozdílů mezi dvěma poměry). Zjištěné výsledky byly porovnány s původním dotazníkem⁴ a jsou uvedeny v kapitole výsledků.

Na podkladě získaných dat byla u faktorů „Přijatelnost fair play“ a „Olympijské ideály a principy“ provedena faktorová analýza pro možnost navržení redukce jednotlivých indikátorů příslušných faktorů.

Na základě faktorové analýzy části dotazníku zjišťující reflexi olympijských ideálů a principů v hodnotovém systému byly metodou latentních společných faktorů získány faktorové zátěže jednotlivých indikátorů a porovnány s původními faktorovými zátěžemi⁴ každého indikátoru (viz. tabulka 31 v kapitole 6.2). Zjištění, že čtyř-faktorový model na nově získaná data nepasoval, nás donutil navrhnout novou strukturu konceptu použitím varimax rotation method (Kaiser normalization). Po zvážení čtyř a tří-faktorového modelu bylo rozhodnuto pro tří-faktorový model, který vysvětluje 43,6% společného rozptylu (viz. tabulka 32 v kapitole 6.2). Na základě faktorové analýzy bylo navrženo vyřazení otázek s nejmenší

⁴ Telama, Naul, Nupponen, Rychtecký, Vuolle (2002). Physical Fitness, Sporting Lifestyles and Olympic Ideals: Cross Cultural Studies on Youth Sport in Europe.

faktorovou zátěží. Tří-faktorový model obsahující všechny původní otázky byl posouzen v programu Lisrel (Jöreskog and Sörbom, 2007) pro zjištění rozdílů a potvrzení vhodnosti při vyřazování jednotlivých otázek.

Faktorová analýza faktoru „Přijatelnost fair play“ potvrdila dva subfaktory, které lze označit za „Preferenci fair play“ a „Toleranci k násilí“ se zastoupením 6, respektive 5 indikátorů (viz. tabulka 34 v kapitole 6.2).

5.3 Redukce a modifikace původního dotazníku

Na základě získaných dat od 597 respondentů výše popsáním dotazníkem v roce 2008 byla navržena modifikace dotazníku pro současnou populaci české mládeže a provedena požadovaná redukce položek. Současně byla provedena změna struktury vědecko-teoretického konceptu. Nový vědecko-teoretický koncept je schématicky zobrazen na obrázku 5.

Potřeba redukce jednotlivých položek dotazníku a jeho modifikace, včetně změny struktury dotazníku, vyvstala na základě několika důvodů:

- Jedním z aspektů byla potřeba rychlejšího a přesnějšího sběru dat od české populace mládeže. Původní verze dotazníku, vytvořená s cílem mezinárodní komparace, byla časově velmi náročná a ukázalo se, že zejména mladší respondenti nemají během jedné vyučovací hodiny dostatek času na jeho vyplnění, přičemž musíme počítat potřebný čas i na samotné představení dotazníku.
- Dalším aspektem byl fakt, že olympijské ideály a principy nejsou neměnné, což současně dokládá i neustálá aktualizace a doplňování Olympijské charty (poslední aktualizace 11. únor 2010).
- V neposlední řadě pak i neustálý vývoj českého jazyka, přijímání slov nových a obsahově jinak pochopený význam slov.

Vyřazení otázek probíhalo na základě několika faktorů: nízká faktorová zátěž indikátoru, výsledky frekvenčních tabulek, kdy respondenti odpovídali v jednoznačných odpovědích, hledisko obsahové důležitosti a v neposlední řadě srozumitelnosti pro respondenty, popř. kombinace těchto faktorů (viz. tabulka 3). Redukce každé otázky byla konzultována s experty z oblasti pedagogiky, psychologie, didaktiky a sociologie z pohledu

obsahu a důležitosti. Indikátor mohl vykazat slabou faktorovou zátěž, významově mohl být však v modelu nepostradatelný, přičemž následování pouze statistických výsledků by ho jednoznačně vyřadilo. Při redukci položek pouze na základě jejich nízké korelace k ostatním položkám (item – total correlation) lze docílit zvýšení reliability modelu na rozdíl od snížení jeho validity (Blahuš, 1985).

Největší pozornost byla při redukci položek dotazníku zaměřena na faktor „Olympijské ideály a principy“ z důvodu největší možnosti redukce pro jejich kvantitativní zastoupení v dotazníku i obsahové zvážení jednotlivých položek pro cílenou populaci. V případě faktoru „Olympijské vědomosti“ proběhla redukce indikátorů pouze na základě jejich obsahového zvážení. Tento fakt vyvstal z důvodu limitovaného množství indikátorů v tomto faktoru a požadavku jejich vhodného pokrytí v oblasti olympijských vědomostí.

V rámci redukce a modifikace dotazníku byla snaha o co možná nejjednodušší strukturu otázek a zejména nabízených odpovědí v dotazníku. Zároveň byla snaha vytvořit dotazník vzhledem k relativně velkému rozsahu (zejména ve vztahu k cílové populaci mladších adolescentů) i svým způsobem pestrý a zajímavý, aby nedocházelo ke ztrátě pozornosti a vůli respondentů vyplnit jej celý. Dle Skalkové (1983) nadbytečně dlouhé dotazníky vedou k povrchnímu zodpovězení položek.

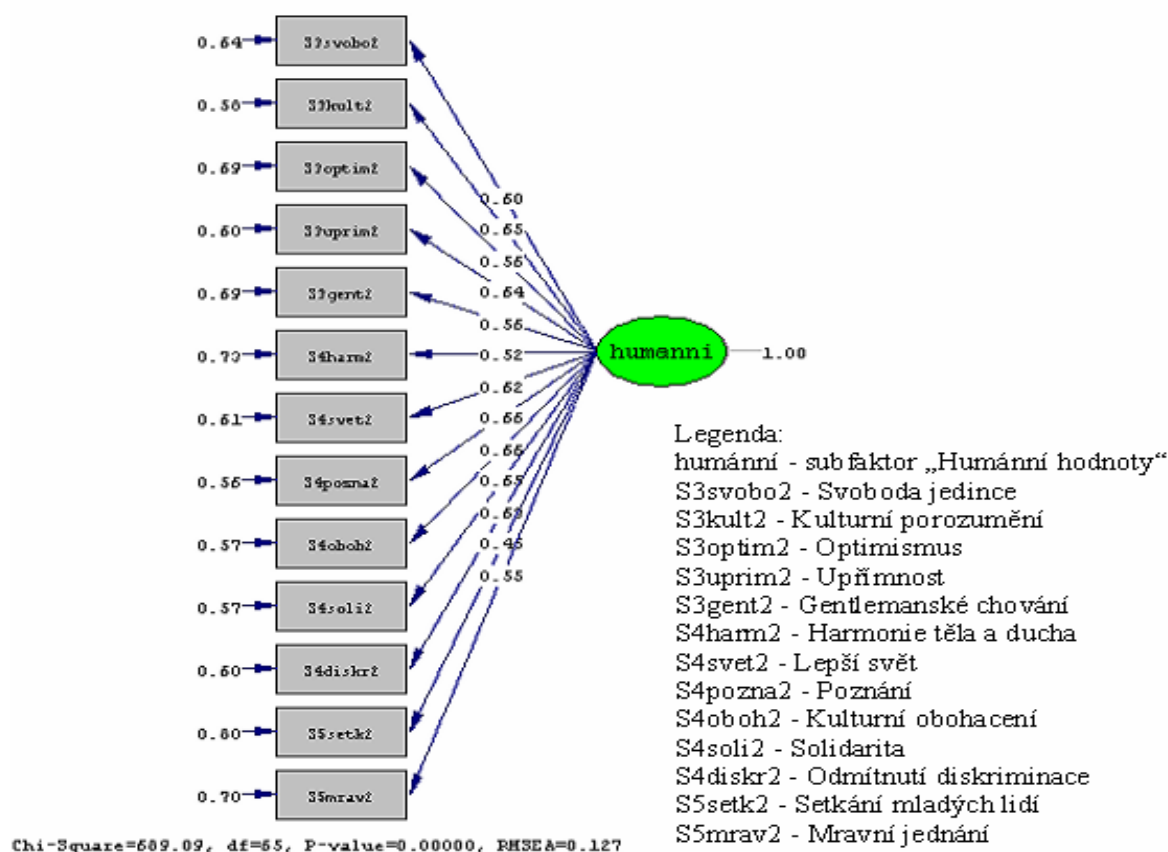
Forma otázek původního dotazníku „Olympic questionnaire“ autorů Telamy, Naula, Nupponena, Rychteckého, Vuolla (2002) není jednotná. V dotazníku se vyskytují jednak otázky uzavřené, kde ve většině případů byla zvolena čtyřstupňová Likertova škála od zcela souhlasím; spíše souhlasím; spíše nesouhlasím po absolutně nesouhlasím. Tento trend možností odpovědí byl zachován i při modifikaci dotazníku, přičemž sudý počet nabízených odpovědí byl zachován záměrně, aby nedocházelo k nejčastějšímu vyplňování střední - průměrné hodnoty, která má nejvyšší míru entropie. O složitosti celé této problematiky pojednávají např. Bernard (2000) či Nardi (2003). V modifikované, stejně jako v původní verzi dotazníku se vyskytují současně otázky dichotomické, u nichž se respondenti vyjadřují možnostmi ano/ne. Otázky otevřené mají největší výpovědní hodnotu a proto byla snaha je do modifikované verze dotazníku zařadit ve větší míře. Volné možnosti odpovědi ukazují jak a zda jsou respondenti schopni formulovat své myšlenky vzhledem k této tématice.

Návrh nově vytvořené struktury, konstruktové validity a dimenzionality dotazníku, byly ověřovány s využitím získaných dat v programu Lisrel. Konstruktová validita s uvedením

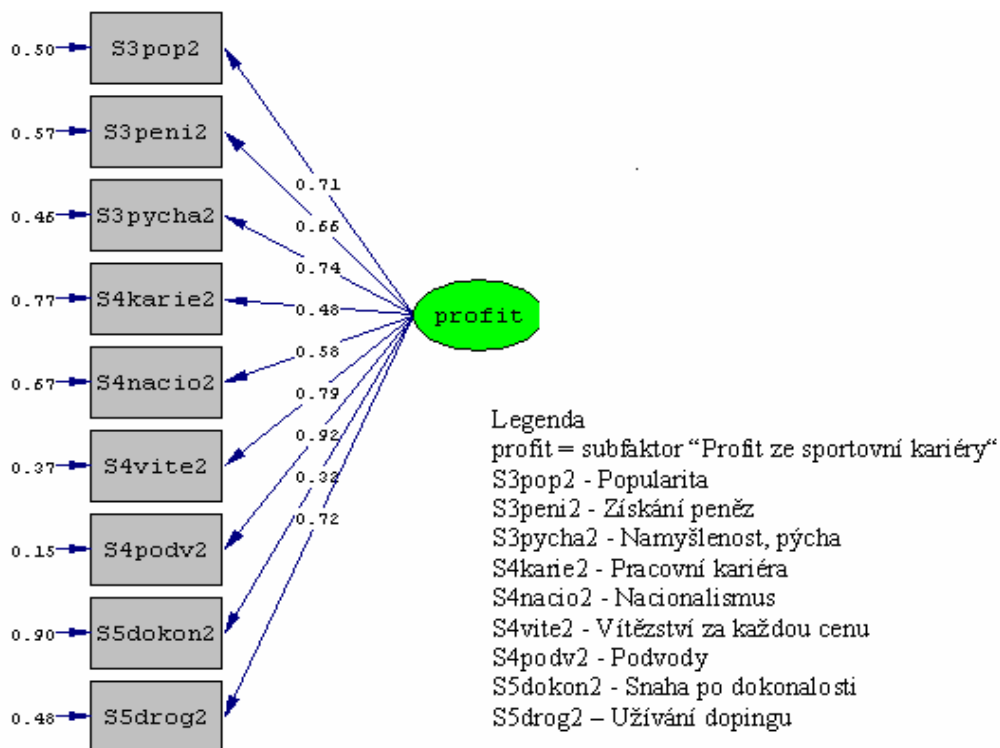
faktorových zátěží a jedinečností indikátorů tří nově vytvořených subfaktorů faktoru „Olympijské ideály a principy“ jsou uvedeny v grafu 1 (a, b, c), kde subfaktor „Hodnoty olympismu“ je zastoupený 14 indikátory, subfaktor „Humánní hodnoty“ je zastoupený 13 indikátory a subfaktor „Profit ze sportovní kariéry“ je zastoupený 9 indikátory.

Graf 1: Faktorové zátěže a jedinečnosti indikátorů faktoru „Olympijské ideály a principy“ Path diagram: a) Humánní hodnoty, b) Profit ze sportovní kariéry a c) Hodnoty olympismu

a)

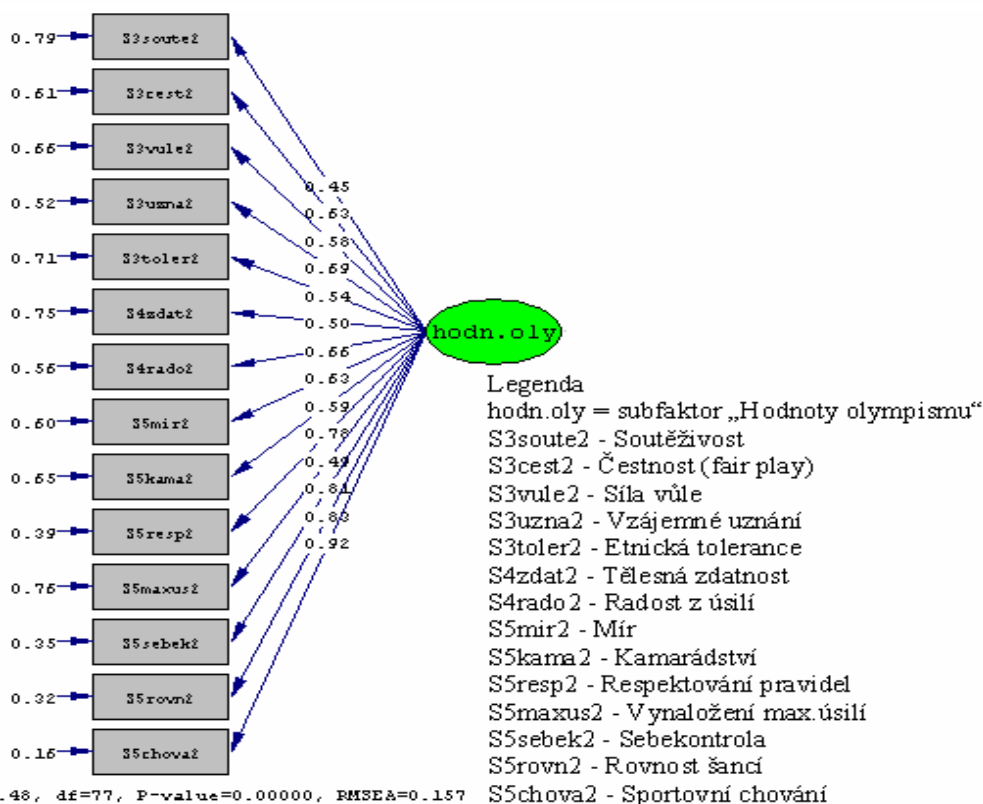

b)

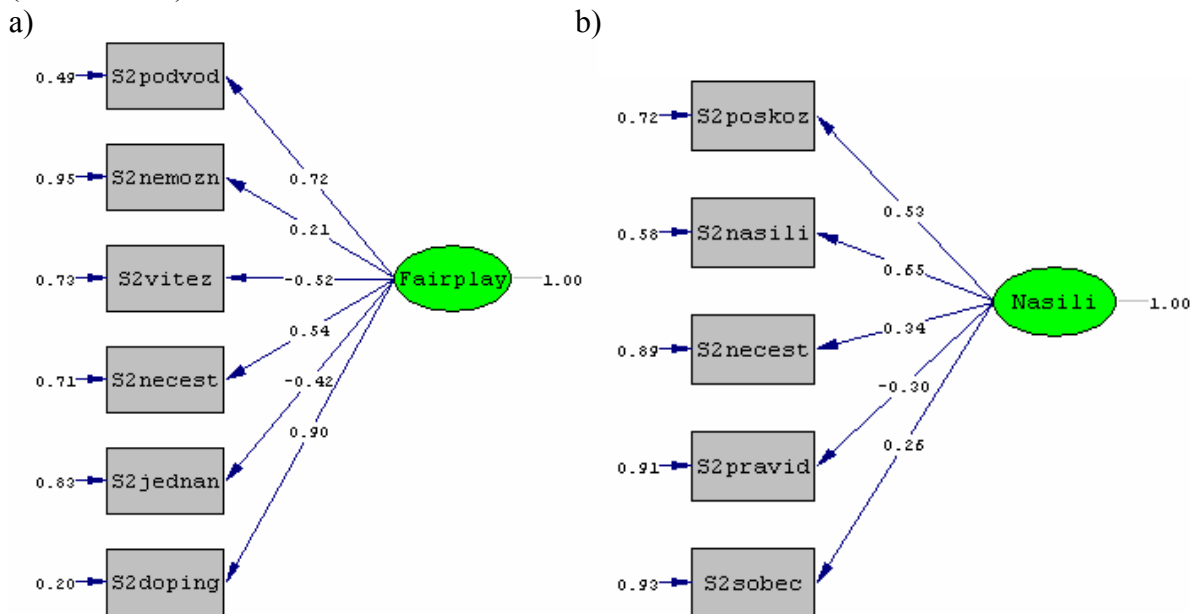
Chi-Square=647.41, df=27, P-value=0.00000, RMSEA=0.196

c)

Chi-Square=1211.48, df=77, P-value=0.00000, RMSEA=0.157

Graf 2: Faktorové zátěže a jedinečnosti indikátorů faktoru „Přijatelnost fair play“
 Path diagram: subfaktor „Preference fair play“ (6 indikátorů) a subfaktor „Tolerance k násilí“ (5 indikátorů)

Legenda:

Fair play = subfaktor „Preference fair play“

S2podvod – „Ve sportu je přijatelné, když chce někdo v rozporu s pravidly podvádět.“

S2nemozn – „Je nemožné být dobrý ve sportu při čestném (fair play) soupeření.“

S2vitez – „Můžeš zvítězit, budeš-li soutěžit fair play.“

S2necest – „Pokud soupeř jedná nečestně, je přijatelné mu to stejným způsobem oplátit.“

S2jednan – „Nečestné jednání nepatří do sportu jakékoli úrovně.“

S2doping – „Vzal by sis doping, abys získal olympijskou medaili?“

Nasili = subfaktor „Tolerance k násilí“

S2poskoz – „V některých sportech nelze zabránit poškození soupeře.“

S2nasili – „Násilí je nedílnou součástí některých sportů.“

S2necest – „Pokud soupeř jedná nečestně, je přijatelné mu to stejným způsobem oplátit.“

S2pravid – „Pravidla, která zvyšují násilí, by měla být ve sportu zcela zakázána.“

S2sobec – „Ve sportu je v pořádku být trochu sobecký.“

Při zohlednění faktorových zátěží jednotlivých indikátorů a vzájemných korelací bylo navrženo jejich vyřazení z modelu. Současně se přihlíželo ke skutečnosti, že vysoké hodnoty faktorových zátěží mohou vypovídat o obsahové podobnosti indikátorů mezi sebou, což bylo při potřebě redukce indikátorů důležité hledisko.

Změna struktury dotazníku po jeho redukci se týkala faktoru „Olympijské ideály a principy“, jak je zřejmé z obrázku 5. Na místo původních 52 olympijských principů a ideálů je v nové verzi dotazníku tento faktor zastoupen 36 indikátory přiřazených do třech subfaktorů: „Hodnoty olympismu“ (14 indikátorů), „Profit ze sportovní kariéry“ (9 indikátorů) a „Humánní hodnoty“ (13 indikátorů).

Tabulka 3: Olympijské ideály a principy a důvody pro jejich vyřazení z dotazníku

	Indikátory	Důvody vyřazení	
1	Profesionalismus	Slabá faktorová zátěž	
2	Obchodování	Slabá faktorová zátěž	
3	Dobrá vůle	Slabá faktorová zátěž	V olympijské chartě je definována zdatnost těla, vůle, což více odpovídá položce „síla vůle“ jež bude v dotazníku ponechána
4	Amatérismus	Slabá faktorová zátěž	
5	Ušlechtilost	Slabá faktorová zátěž	Ponechány jsou položky „upřímnost“ a „čestnost“, jež spolu vysoce korelují (0,76), mládež tohoto věku je nemusí umět striktně oddělit a významově jim splývají
6	Morálka	Slabá faktorová zátěž	Rozdělení četností (frekvence)*
7	Úspěch	Slabá faktorová zátěž	Rozdělení četností (frekvence) *
8	Vychytralost	Slabá faktorová zátěž	Obsahové zvážení položky Jako anti-hodnoty olympismu ponechány položky např. podvody, namyšlenost a pýcha
9	Skromnost	Slabá faktorová zátěž	Obsahové zvážení položky
10	Oddanost	Slabá faktorová zátěž	Ve smyslu oddanosti svému národu se překrývá s položkou „nacionalismus“
11	Spolupráce	Slabá faktorová zátěž	Rozdělení četností (frekvence) *
12	Krása	Slabá faktorová zátěž	Obsahové zvážení položky
13	Upřímnost		Dvojnásobné dotázání se na tento pojem (vzájemná korelace 0,89)
14	Bohatství		Korelace s položkou „získání peněz“ 0,54 a shodný význam pro mládež tohoto věku
15	Snášlivost	Slabá faktorová zátěž	Shodný význam pro mládež s položkou „odmítnutí diskriminace“, a „etická tolerance“ jež jsou v dotazníku ponechány
16	Čistota		Formulace položky (čistota těla a ducha, sport bez dopingu..), obsažená v dalších položkách

* Frekvenční tabulky viz. příloha 5

Struktura faktoru „Olympijské vědomosti“ zůstala po redukci (z 24 na 15) a modifikaci některých indikátorů nezměněna. Tento faktor dále zahrnuje otázky týkající se historie i současnosti olympijského hnutí, významu olympijských symbolů a zdrojů těchto informací.

Vynechány byly položky zaměřené na paralympijské hry z dále uvedených důvodů. Modifikací otázek týkajících se oblíbenosti olympijských vítězů (mužů i žen) došlo k částečné redukci počtu položených otázek.

Modifikované a redukované otázky faktoru „Olympijské vědomosti“:

Otázka 11: „Víš, co znamená (symbolizuje) pět olympijských kruhů?“

11.a.1 ano   11.a.2 ne

11.b. Jestliže ano, můžeš napsat, co olympijské kruhy znamenají?

Jelikož nebylo zjišťováno „lži skóre“ respondentů a 11.a.1 je tudíž totožné s 11.b. byla formulace otázky změněna, z důvodu zkrácené a jasnější formy dotazníku, následovně: „**Co symbolizuje pět olympijských kruhů?**“ Respondenti pak mají možnost volné odpovědi a z výsledků získáme informaci zda správnou odpověď znají, či nikoli.

Otázka 13: „Víš, kdo byl Pierre de Coubertin?“

13.a.1 ano   13.a.2 ne

13.b. Jestliže ano, napiš, kdo to byl?

Jelikož nebylo zjišťováno „lživé skóre“ respondentů a 13.a.1 je tudíž totožné s 13.b. byla formulace otázky změněna, z důvodu zkrácené a jasnější formy dotazníku, následovně: „**Kdo byl zakladatel moderních olympijských her?**“ Tak se vyhneme odpovědím na základě asociací, které by mohly vyvstat, pokud by byla otázka položena obráceně, např.: „Kdo to byl Pierre de Coubertin?“. Respondenti pak mají možnost volné odpovědi a z výsledků získáme informaci zda správnou odpověď znají, či nikoli.

Otázka 15: „Můžeš vyjmenovat nějaké olympijské vítěze, vítězky?“

a)___ b)___ c)___ d) Jaký je důvod pro tento výběr?

Otázka 16: „Kterého olympijského vítěze – muže nejvíce obdivuješ?“

a)___ b) Proč? Z jakého důvodu?

Otázka 17: „Kterou olympijskou vítězku nejvíce obdivuješ?“

a)___ b) Proč? Z jakého důvodu?

Otázka 18: „Existuje nějaký olympijský vítěz (vítězka), kterého/kterou nemáš rád?“

a)___ b) Proč? Z jakého důvodu?

Otázky 15, 16, 17, 18 byly z důvodu obsáhlosti a pro svou obsahovou podobnost společně vymezeny do jedné otázky: „**Můžeš vyjmenovat nějaké olympijské vítěze, vítězky?**“ s nabídkou třech volných odpovědí: **a)___ b)___ c)___**, a volba **d) Jaký je důvod pro tento výběr?** V takto formulované otázce budou moci respondenti zmínit jak olympijské vítěze (muže), tak olympijské vítězky (ženy), s obdivným (kladným) důvodem pro jejich zvolení. Zároveň ale mohou odpovědi obsahovat i výčet olympioniků s negativním hodnocením od respondentů.

Otázka 24: „Slyšel/a jsi o paralympijských hrách?“

24.1 ano   24.2 ne

Otázka 25: „Víš, co jsou paralympijské hry?“

25.a.1 ano   25.a.2 ne

25.b Jestliže ano, vysvětli, co znamenají

25.c Myslíš si, že jsou paralympijské hry důležité?

25.c.1 ano   25.c.2 ne

25.d Jaké jsou důvody tvého stanoviska?

Otázka 26: „Získal jsi nějakou informaci o paralympijských hrách ve škole?“

26.a.1 ano   26.a.2 ne

26.b Jestliže ano, co bylo obsahem této informace?

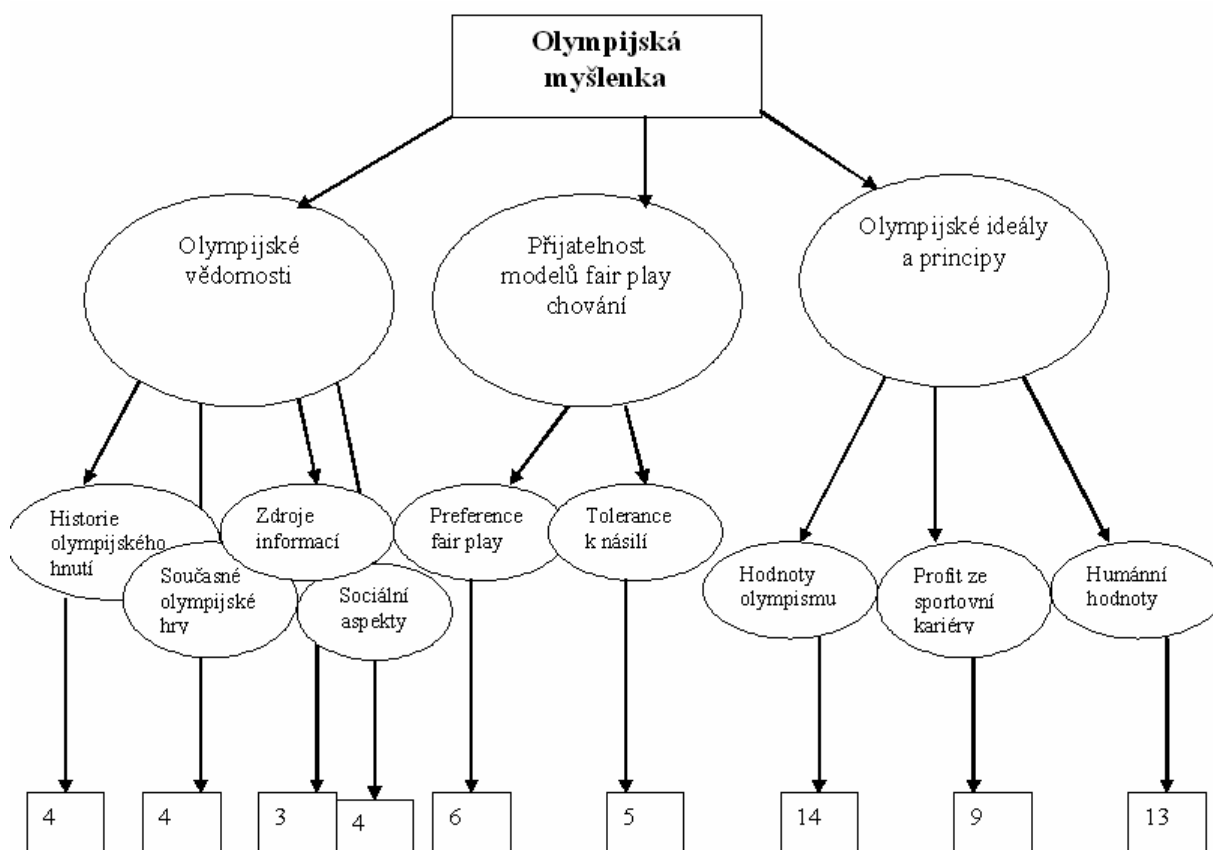
Otázka 27: „Od koho jsi získal/a nějakou informaci o paralympijských hrách kromě školy?“

Paralympijské hry jsou neodmyslitelně spojené s Olympijskými hrami. Jejich ideové propojení je nesporné. Na paralympijských hrách, více než kde jinde, dochází naplňování olympijských ideálů a principů. Oblast otázek týkajících se paralympijských her, zahrnujících jejich identifikaci s uvedením jejich významu a důležitosti pro respondenta, obsah informací o paralympijských hrách získaných ve škole a zdroje informací o nich získaných mimo školu tvoří samostatnou část dotazníku „Olympijské ideály a principy“. Tato část dále nebude

zahrnuta do dotazníku z důvodu snahy o redukcí dotazníkových otázek a možnosti získání potřebných informací z identicky položených otázek týkajících se olympijských her.

Struktura faktoru „Přijatelnost fair play“ zůstala nezměněna. Na základě faktorové analýzy se rozpadl na dva subfaktory: „Preference fair play“ (6 indikátorů) a „Tolerance k násilí“ (5 indikátorů). Tento faktor nebylo třeba redukovat z důvodu omezeného počtu indikátorů v jednotlivých subfaktorech.

Obrázek 5: Strukturová analýza vědecko-teoretického konceptu dotazníku po redukcí a modifikaci

5.4 Pilotní šetření nově vytvořeného dotazníku

Jelikož se v tomto případě nejednalo o konstrukci zcela nového dotazníku, ale o modifikaci a částečnou redukcí již ověřeného a používaného dotazníku pro českou populaci mládeže, bylo provedeno jedno pilotní šetření nově vytvořené verze dotazníku pro ověření jeho srozumitelnosti a možnosti následných úprav. V rámci časového rozložení, délky a

zaměření projektu bylo pilotní šetření provedeno na menším vzorku populace (48 respondentů) pro zjištění základních vlastností nově vytvořeného dotazníku.

Pro odhad specifické reliability jednotlivých položek dotazníku byla použita metoda stability v čase, resp. test-retest. nově vytvořeného dotazníku v měřené populaci byla stanovena skupina respondentů z víceletého gymnázia v Jihočeském kraji odpovídajícího věku. Jednalo se o 21 chlapců a 27 dívek. Test a retest proběhly s měsíčním odstupem z důvodu časové spolehlivosti. Sběr dat proběhl formou supervizovaného interview pro možnost korekce a vysvětlení případných nejasností při vyplňování. V rámci distribuce redukované verze dotazníku (test-retest) byl s respondenty proveden krátký rozhovor zaměřený na obsahové pochopení jednotlivých položek a otázek v dotazníku. Vznikla tak další možnost zpřesnění dotazníku pro tuto věkovou skupinu. Některé položky a jejich význam se pro mládež tohoto věku v dotazníku překrývaly, obsahově jim splývaly, nebo je respondenti nebyli schopni přesně definovat (viz. kapitola 6.2). Otázky z vědomostní části dotazníku, jež pozbyly na aktuálnosti, byly aktualizovány (otázka 8 a 9).

Vědomostní část dotazníku nebyla součástí retestu. Přesto došlo na podkladě uskutečněného rozhovoru s respondenty, provedeného při první fázi pilotního šetření, k úpravě znění zadání a modifikaci některých otázek spadajících do vědomostní části dotazníku.

Korelační koeficienty jednotlivých indikátorů, získaných při pilotním šetření, jsou uvedeny v kapitole 6.2 (viz. tabulka 26, 27, 28, 29). Opakovaná měření byla daleko menším zdrojem chyby měření. Zjištěním reliability redukovaného dotazníku vznikla možnost další úpravy dotazníku. Zjištěné nedokonalosti byly do finální verze dotazníku zapracovány přičemž na ně byl brán patřičný zřetel.

Je třeba zmínit maximální možný rozsah celého dotazníku, který by měl být koncipován tak, aby jej zvládli vyplnit i nejmladší respondenti (12let – prima osmiletého gymnázia) za jednu vyučovací hodinu (45minut). Časové hledisko pro redukci a modifikaci původní verze dotazníku bylo v práci důležitým kritériem. Pro možnost porovnání časových údajů potřebných pro vyplnění původní a nové verze dotazníku byly zaznamenány časy u jednotlivých respondentů. Průměrný čas dvou tříd, jež vyplňovaly původní verzi (42 respondentů) byl porovnán s průměrným časem dvou tříd, jež vyplňovaly novou verzi dotazníku (48 respondentů). Vznikl tak orientační údaj, jak se provedená modifikace a redukce dotazníku projevila z hlediska časového zatížení.

Vzájemná interakce zmíněných dvou zdrojů chyb měření (položek a opakování) může být v budoucnu zkoumána i z pohledu tzv. teorie generalizability při větším vzorku randomizovaně vybrané populace.

6. VÝSLEDKY A DISKUSE

Tato kapitola se skládá ze dvou částí. První část byla zaměřena na deskriptivní popis současného stavu vnímání olympijských ideálů a principů mladou generací a jejich celkového povědomí o olympijské tematice (kapitola 6.1). Druhá část byla věnována výsledkům redukce a modifikace dotazníku (kapitola 6.2). Podklady byly získány dotazníkovým šetřením na 597 respondentech.

6.1 Vyhodnocení výsledků získaných na základě původního dotazníku

V této části kapitoly výsledků je uveden deskriptivní popis výsledků zjištěných dotazníkem („Olympijské ideály a principy“) v roce 2008. Důraz byl přitom kladen na zjištění existujících rozdílů z pohledu pohlaví, věku a účasti ve sportu zvolené skupiny populace. Pro zjištění vývoje v hodnotovém vnímání byly výsledky porovnány s identickým dotazníkovým šetřením, jež bylo provedeno v rámci mezinárodního výzkumu v roce 1998 – viz. příloha 1 (Telama et al., 2002).

Získávání dat v dotazníku bylo rozděleno do částí dle věcného obsahu otázek (viz. kapitola 5.1). Použitý dotazník zjišťoval vědomosti o olympijském hnutí (otázky 1-4), zařazení olympijské výchovy ve školách (otázky 6-9, 11-13, 20-21, 23-26) a zdroje informací mimo školu (otázky 22, 27); žádoucnost a reálnou existenci olympijských ideálů a principů (otázky 10, 14, 19); vzory fair play chování obsahující faktory preference modelů fair play chování a toleranci k násilí (otázka 5). Dále bylo zjišťováno hodnocení oblíbenosti a neoblíbenosti olympijských vítězů včetně důvodů (otázky 15-18) a osobní zaujetí/nezaujetí pro to stát/nestát se olympijským šampiónem (otázka 28).

6.1.1 Vědomosti o olympijském hnutí

Vědomosti respondentů o olympijských hrách tvoří kognitivní složku jejich postojů k olympijskému hnutí, olympijské myšlenky aj. Vyjadřují však i zájem respondentů o sportovní

součást olympijských her a identifikaci se sportovními vzory. Přesto, že každý z nás nemůže stát na nejvyšší metě sportovního prostředí, existuje možnost, jak se i nejobyčejnější z nás mohou stát olympijskými vítězi. Snad právě z tohoto důvodu nesou vědomostní soutěže pořádané ministerstvem školství hrdý název olympiáda.

Výsledky vědomostních otázek jsou prezentovány dle věku, pohlaví a účasti ve sportu respondentů v následujících tabulkách a grafech. Odpovědi v dotazníku byly formou zvolení správné odpovědi výběrem ze 4 možností, popřípadě volnou možností odpovědi.

Otázka č.1 *Ve kterém městě se konaly první moderní olympijské hry?*

Informovanost starších respondentů, jež se týkala místa konání prvních moderních olympijských her, byla u obou pohlaví celkově vyšší než u mladších respondentů - chlapci 58,0% resp. 69,4%, dívky 51,2% resp. 66,5%. Chlapci v obou věkových skupinách zároveň vykazali vyšší informovanost oproti dívkám (mladší respondenti +6,8%, starší respondenti +2,9%). Tento trend odpovídal také trendu z výzkumu, který byl proveden na české populaci mládeže v roce 1998.

Otázka č.2 *Kdy se konaly první moderní olympijské hry?*

Signifikantně více správných odpovědí ($p < 0,001$) v této otázce bylo registrováno u starších respondentů (chlapci 62,4% oproti 34,7%, dívky 58,3% oproti 29,3%). Rozdíly z hlediska pohlaví nebyly výrazné, přesto v obou případech vykazali mírně vyšší informovanost chlapci. Výrazně vyšší procento správných odpovědí na straně starších respondentů bylo i v souladu s předchozím výzkumem (1998).

Otázka č.3 *Víš, kdo byl Pierre de Coubertin?*

Uvedené výsledky dokumentují, že v mladších věkových kategoriích byli významněji více informováni o zakladateli moderních olympijských her Pierre de Coubertinovi chlapci (24,5%), u starších respondentů naopak dívky (45,4%). Výsledky u starších dívek poukázaly na větší fixaci znalostí ze školy. Za správnou odpověď v této otázce bylo považováno, pokud současně respondenti ve volné odpovědi uvedli „zakladatel moderních olympijských her“. V nové verzi dotazníku byla tato otázka položena jiným způsobem (viz. kapitola 5.3 redukce a modifikace původního dotazníku).

Otázka č.4 *Znáš jiné olympijské ideály než je fair-play?*

Na tuto otázku byla volná možnost odpovědi. Respondenti byli dotázáni uvést vlastními slovy jiné olympijské ideály než je fair play. Největší procento správných odpovědí bylo zaznamenáno u starších dívek (35,8%), což je v rozporu s předešlým výzkumem, kdy právě starší dívky odpověděly celkově nejmenším procentem správných odpovědí (21,6%), kdy i mladší dívky vykazaly 25,3% správných odpovědí. Celkově se vyjádřili k této otázce statisticky mladší respondenti v menším procentu než starší respondenti (chlapci 15,0% resp. 33,5%, dívky 19,6% resp. 35,8%) a podpořili tím domněnku, že volné odpovědi zvládnou formulovat lépe převážně starší respondenti.

Otázka č.5 *Víš, co znamená (symbolizuje) pět olympijských kruhů?*

Dovalil (2008) uvádí, že hlavní symbol, který tvoří pět vzájemně propletených kruhů, symbolizujících svět spojovaný olympijskou myšlenkou, je schopno identifikovat 90% obyvatel planety. Ve výsledcích na dotaz významu symboliky pěti olympijských kruhů, bylo registrováno větší procento správných odpovědí u starších probandů. Zatímco u mladších respondentů převažovaly správné odpovědi u chlapců (48,3%) než u dívek (42,2%), mezi staršími vykazaly vyšší znalosti dívky (68,9%) než chlapci (64,7%). Na otázku s volnou možností odpovědi opět reagovali prokazatelně lépe starší respondenti a to jak u chlapců, tak i u dívek.

Otázka č.6 *Víš, co jsou paralympijské hry?*

Součástí původní verze dotazníku bylo i sledování povědomí o paralympijských hrách. Jejich význam a propagace v posledním období výrazně vzrůstá. Jsou nejen příležitostí pro sportovní a sociální realizaci zdravotně postižených jedinců, ale i specifickým příspěvkem šíření olympijské myšlenky, ideálů olympismu i stimulačním podnětem ve výchově mladé generace. Tato otázka měla volnou možnost odpovědi. Výsledky prokázaly větší informovanost u starších probandů (až 90,8% u starších chlapců) než u mladších (53,0% u mladších dívek). Převážně vysoké procento správných odpovědí u starších lze také vysvětlit distribucí dotazníku v roce konání paralympijských her. Zde se potvrdil výsledek

z předchozího výzkumu největšího povědomí o paralympijských hrách u starších chlapců (89,9%).

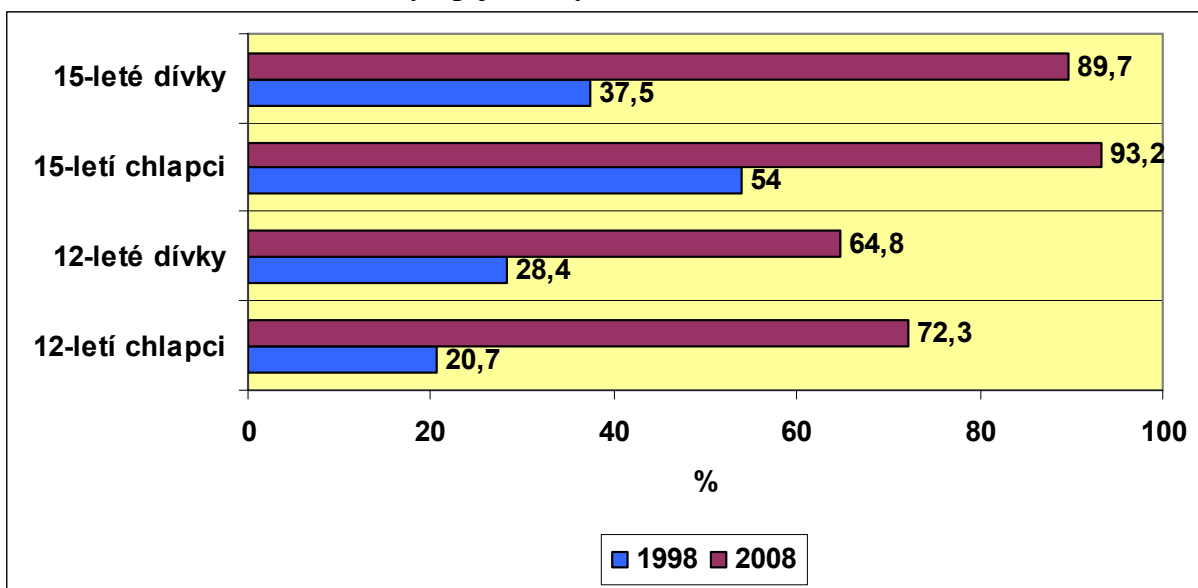
Otázka č.7 Kde se konaly poslední zimní olympijské hry?

Správné odpovědi na umístění posledních zimních olympijských her byly registrovány více u chlapců v obou věkových kategoriích (mladší 85,0%, starší 91,2%). S věkem respondentů se zvýšila frekvence správných odpovědí, u dívek více než u chlapců (chlapci +6,2%, dívky +19,4%).

Otázka č.8 Kde se budou konat olympijské hry v roce 2008?

Na otázku místa konání následných olympijských her prokázali respondenti vysokou informovanost (chlapci 72,3% resp. 93,2%, dívky 64,8% resp. 89,7%). Možná příčina vysokého procenta správných odpovědí ve srovnání s předešlým výzkumem (chlapci 20,7% resp. 54,0%, dívky 28,4% resp. 37,5%) je fakt, že dotazníkové šetření probíhalo v roce konání olympijských her (2008) (viz. graf 3).

Graf 3: Kde se budou konat olympijské hry v roce 2008?

Údaje 1998 zdroj: Telama, Naul, Nupponen, Rychtecký, Vuolle (2002). Physical Fitness, Sporting Lifestyles and Olympic Ideals: Cross Cultural Studies on Youth Sport in Europe.

Otázka č.9 Kdo je v současnosti předsedou Mezinárodního olympijského výboru?

Odpovědi respondentů vyjadřovaly, že znalost předsedy Mezinárodního olympijského výboru (MOV) (Jacques Rogge – ve funkci od roku 2001) byla vyšší u chlapců (11,5% resp. 14,8) než u dívek (9,8% resp. 12,5%), vyšší u starších probandů než u mladších (chlapci +3,3%, dívky +2,7%). Vysoké procento nesprávných odpovědí naznačilo, že obeznámenost probandů byla v tomto případě skutečně nízká. Tím se nepotvrdil trend z předchozího výzkumu z roku 1998, kde respondenti z České republiky se znalostí osoby předsedy MOV (přes 30% správných odpovědí celkově) vysoce převyšovali, spolu s respondenty z Estónska, průměr správných odpovědí z ostatních zemí zařazených do výzkumu (Belgie, Finsko, Německo, Maďarsko). Tak velký rozdíl v procentuálních odpovědích byl důvodem k zamyšlení nad důvody tohoto trendu. Bývalý předseda (Juan Antonio Samaranch) zastupoval svou funkci v době prováděného výzkumu podstatně delší dobu (1980-2001), což mohlo vysvětlovat jeho větší obeznámenost mezi veřejností. V době svého působení jako předseda MOV byl velice činný a mnohé jeho (často i kontroverzní) kroky byly podrobeny kritice ze stran bývalých sportovců, politiků i tisku.

Otázka č.10 Slyšel/a jsi něco o olympijské myšlence?

Znalost a subjektivní význam olympijské myšlenky na uzavřenou otázku „Slyšel/a jsi něco o olympijské myšlence?“, které se v olympijském hnutí tradují již od Pierra de Coubertina (Miller, 2000; Naul, 2009), mohli respondenti odpovědět ano/ne. Signifikantní rozdíly byly zjištěny, pokud byly odpovědi porovnány z hlediska věku respondentů, vždy ve prospěch starší populace u chlapců i u dívek. Z výsledků vyplývá, že s věkem respondentů jejich informovanost stoupá, více u chlapců než u dívek (o 25,07% resp. 8,61%).

Jaké konkrétní „olympijské myšlenky“ respondenti znají a co pro ně znamenají, vyplývá z odpovědí na doplňující otázku: „Jestliže jsi slyšel/a o olympijské myšlence, co to pro tebe znamená?“ Odpovědi respondentů byly analyzovány, dle obsahu následně rozříděny do již ověřených kategorií a jsou prezentovány v tabulce 4. Z distribuce registrovaných „olympijských myšlenek“ vyplývá následující tendence. Dívky v obou věkových kategoriích vnímají „olympijské myšlenky“ citlivěji než chlapci (7,2% oproti 6,2% u mladších respondentů, 13,9% oproti 8,9% u starších respondentů) a stejně tak vykazují větší vnímavost k této otázce starší respondenti v kategorii chlapců i dívek (8,9% oproti 6,2% u chlapců,

13,9% oproti 7,2% u dívek). Mezi nejčastější odpovědi patřily fair play, mír, mezinárodní porozumění, účast víc než vítězství, olympijské symboly a historické kořeny. Přesto, že 17,91% až 42,98% respondentů (dle věku a pohlaví) odpovědělo, že již slyšeli o „olympijské myšlence“, všeobecná informovanost je však celkově velmi nízká, a pouze 6,2% až 13,9% respondentů umělo svými slovy formulovat význam tohoto pojmu.

Tabulka 4: Subjektivní význam „olympijské myšlenky“ dle věku a pohlaví respondentů (v %)

	Kategorie odpovědí/ Respondenti	12-ti letí chlapci (n=134)	12-ti leté dívký (n=166)	15-ti letí chlapci (n=121)	15-ti leté dívký (n=176)
1	individuální aspekt	0,1	0,0	0,3	0,0
2	sociálně emotivní zkušenost	0,0	0,0	0,1	0,0
3	drogy, doping	0,4	0,0	0,6	0,9
4	fair play	2,3	2,5	2,2	3,1
5	mír	1,1	1,9	0,8	2,3
6	účast víc než vítězství	0,1	0,8	0,1	0,5
7	další morální hodnoty	0,0	0,0	0,2	0,6
8	mezinárodní porozumění	0,6	0,5	2,8	2,0
9	historické kořeny	0,4	0,3	0,0	1,8
10	olympijské symboly	0,8	0,2	0,4	0,7
11	soutěžení	0,0	0,2	0,5	0,8
12	druhy sportů/sportovci	0,2	0,0	0,0	0,3
13	komerzializace/peníze	0,0	0,0	0,6	0,2
14	komerzializace/masmédia	0,0	0,0	0,0	0,0
15	další odpovědi	0,2	0,8	0,3	0,7
	Celkem	6,2	7,2	8,9	13,9

Při zohlednění frekvence účasti respondentů ve sportu, jejich členství ve sportovním klubu a aktivní účasti v organizované soutěži (dle metody COMPASS), bylo dosaženo následujících výsledků (viz. tabulka 5). Rozdíly ve vědomostních otázkách mezi sportující a nesportující mládeží jsou pro větší výstižnost uvedeny také v grafu 4, kde lze přehledněji porovnat četnosti odpovědí na jednotlivé otázky.

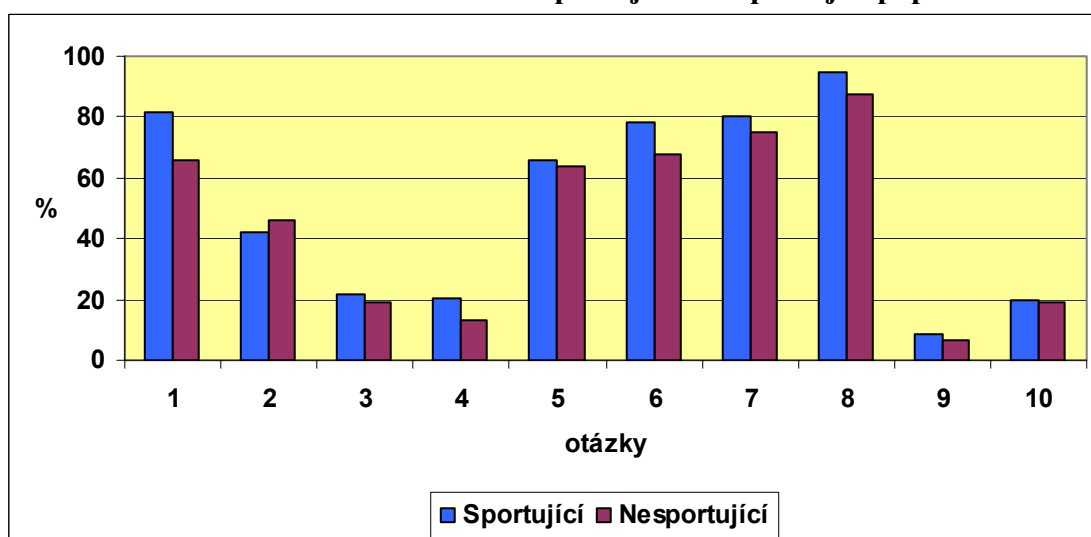
Tabulka 5: Výsledky vědomostních otázek dle věku a pohlaví respondentů (v %)

	Vědomostní otázky	12-ti letí chlapci (n=134)	12-ti leté dívky (n=166)	15-ti letí chlapci (n=121)	15-ti leté dívky (n=176)	p hodnoty*	p hodnoty**
1	Ve kterém městě se konaly první moderní olympijské hry?	58,0	51,2	69,4	66,5	0,06	<0,01
2	Kdy se konaly první moderní olympijské hry?	34,7	29,3	62,4	58,3	<0,001	<0,001
3	Víš, kdo byl Pierre de Coubertin?	24,5	17,1	38,7	45,4	<0,05	<0,001
4	Znáš jiné olympijské ideály než je fair-play?	15,0	19,6	33,5	35,8	<0,001	<0,001
5	Víš, co znamená (symbolizuje) pět olympijských kruhů?	48,3	42,2	64,7	68,9	<0,05	<0,001
6	Víš, co jsou paralympijské hry?	56,3	53,0	90,8	88,5	<0,001	<0,001
7	Kde se konaly poslední zimní olympijské hry?	85,0	68,9	91,2	88,3	0,14	<0,001
8	Kde se budou konat olympijské hry v roce 2008?	72,3	64,8	93,2	89,7	<0,001	<0,001
9	Kdo je v současnosti předsedou Mezinárodního olympijského výboru?	11,5	9,8	14,8	12,5	0,46	0,36
10	Slyšel/a jsi něco o olympijské myšlence?	17,91	12,41	42,98	21,02	<0,001	<0,05

* Test rozdílu mezi dvěma poměry: 12-ti letí vs. 15-ti letí chlapci

**Test rozdílu mezi dvěma poměry: 12-ti leté vs. 15-ti leté dívky

Graf 4: Vědomostní část dotazníku dle sportující a nespportující populace

Z hlediska porovnání výsledků od respondentů sportující a nespportující mládeže bylo patrné, že sportující vykazali celkově vyšší procenta správných odpovědí ve vědomostních otázkách než nespportující. Se statistickou významností byly rozdíly potvrzené pouze ve 4 otázkách (otázka č. 1, 4, 6 a 8). Sportující odpověděli na 4 z 10 vědomostních otázek statisticky významně lépe než nespportující. Pouze v otázce zaměřené historicky na datum konání prvních moderních olympijských her bylo větší procento správných odpovědí na straně nespportujících (45,77% oproti 41,85%). To lze podložit i jejich vyšším procentem kladných odpovědí na otázku, zda se učili něčemu o olympijských hrách ve škole (63,2% sportující – 71,1% nespportující), zaznamenané v tabulce 6. Hypotéza, jež předpokládala větší znalosti ve vědomostních otázkách alespoň v 8 z 10 u sportující mládeže než u mládeže nespportující, nebyla v našem případě potvrzena.

Tabulka 6: Výsledky vybraných vědomostních otázek u sportující a nespportující mládeže (v %)

	Vědomostní otázky	Sportující (n=313)	Nespportující (n=284)	p hodnoty*
1	Ve kterém městě se konaly první moderní olympijské hry?	81,79	65,49	<0,001
2	Kdy se konaly první moderní olympijské hry?	41,85	45,77	0,32
3	Víš, kdo byl Pierre de Coubertin?	21,41	19,37	0,54
4	Znáš jiné olympijské ideály než je fair-play?	20,45	13,03	<0,01
5	Víš, co znamená (symbolizuje) pět olympijských kruhů?	65,50	64,08	0,60
6	Víš, co jsou paralympijské hry?	78,31	67,73	<0,01
7	Kde se konaly poslední zimní olympijské hry?	80,19	75	0,14
8	Kde se budou konat olympijské hry v roce 2008?	94,89	87,68	<0,01
9	Kdo je v současnosti předsedou Mezinárodního olympijského výboru?	8,31	6,37	0,34
10	Slyšel/a jsi něco o olympijské myšlence?	19,81	19,37	0,75

*Test rozdílu mezi dvěma poměry: respondenti sportující vs. nespportující

Rozdíly ve výsledcích na znalost a subjektivní význam olympijské myšlenky byly zaznamenány podle účasti ve sportu respondentů v tabulce 7. Otázka vyžadovala v dotazníku volné odpovědi respondentů, formulaci vlastních slov. Sportující respondenti dokázali formulovat více olympijských myšlenek než nespportující respondenti (24,2% oproti 18,3%).

Mezi nejčastější odpovědi patřily fair play, mír a mezinárodní porozumění. Pro 3,7% sportujících respondentů představovala význam olympijské myšlenky historie (historické kořeny). Celkové povědomí o olympijské myšlence a schopnost její formulace byla však velmi nízká.

Tabulka 7: Subjektivní význam „olympijské myšlenky“ dle účasti ve sportu respondentů (v %)

	Kategorie odpovědí/ Respondenti	Sportující (n=313)	Nesportující (n=284)
1	individuální aspekt	1,2	0,6
2	sociálně emotivní zkušenost	0,0	0,2
3	drogy, doping	0,8	1,1
4	fair play	3,4	2,8
5	mír	3,6	3,3
6	účast víc než vítězství	1,8	1,2
7	další morální hodnoty	0,9	0,4
8	mezinárodní porozumění	3,1	2,5
9	historické kořeny	3,7	1,9
10	olympijské symboly	2,9	2,1
11	soutěžení	1,3	1,2
12	druhy sportů/sportovci	0,6	0,0
13	komerzializace/peníze	0,7	0,6
14	komerzializace/masmédia	0,0	0,0
15	další odpovědi	0,2	0,4
	Celkem	24,2	18,3

Olympijská výchova ve školách a zdroje informací mimo školu

Na jednotlivých školách probíhají odlišné programy olympijské výchovy a existují také další příležitosti mimo školní systém, kde se mládež může dozvědět o olympijském hnutí. Respondenti byli dotázáni na získání informací ve školní výuce (současně s názvem předmětů), pořádání olympijských dní v rámci výuky a další informace týkající se olympijského hnutí, které získali mimo školní výuku. V tabulce 8 jsou znázorněny výsledky na otázku „*Učili jste se něčemu o olympijských hrách ve škole?*“ kategorizované dle pohlaví, věku a účasti ve sportu respondentů. Doplněním k této otázce byla možnost volné odpovědi formulace, co bylo obsahem výuky.

Tabulka 8: Olympijské hry a jejich obsah ve školních osnovách (v %)

Respondenti/ Učivo	12-ti letí chlapci	12-ti leté dívký	15-ti letí chlapci	15-ti leté dívký	Sportující	Nesportující
Učili se o OH ve škole	47,6	53,0	68,9	72,1	68,2	71,1
Moderní OH	38,3	47,1	34,8	67,3	37,2	45,6
Antické OH	46,8	63,2	51,7	70,9	43,9	47,2

Znázorněné výsledky demonstrují značné rozdíly mezi sledovanými skupinami respondentů. V mladších věkových kategoriích přiznává 47,6% (resp. 53,0%) subjektů, že se něčemu ve spojitosti s OH učili. Zatímco u starších respondentů je to 68,9% u chlapců a 72,1% u dívek, v obou případech přiznávají školu jako zdroj informací o olympijských hrách více dívky. Zmíněné rozdíly lze přičíst užšímu vztahu dívek ke školním informačním zdrojům, než je tomu u chlapců. Třebaže všeobecná informovanost chlapců o olympijských hrách je vyšší než u dívek (dle výsledků vědomostní části dotazníku), školu jako zdroj těchto informací si připouští jen jejich menší část. Pokud jde o obsah výuky, přiznávají všechny kategorie respondentů více informací získaných ve školách o antických olympijských hrách než o současných.

V porovnání s výzkumem v roce 1998 přiznal olympijský obsah výuky nejvíce soubor starších dívek (62,9%), což odpovídá i současné situaci (72,1%). V původním výzkumu odpovědělo kladně pouze 30,8% mladších chlapců, což bylo nejméně ze všech sledovaných skupin respondentů a tyto výsledky potvrzuje i 47,6% mladších chlapců v současných výsledcích (viz. tabulka 8).

V části dotazníku zaměřené na zdroje informací o olympijských hrách mimo školu se mohli respondenti vyjádřit ke každé nabízené kategorii možných zdrojů informací. Získané výsledky z této části dotazníku jsou prezentovány v tabulce 9 a 10. Výsledky naznačují, že nejvýznamnějším zdrojem informací v utváření vědomostí, názorů a postojů respondentů k OH a olympismu jsou masmédiá, a to zejména televize (90,12%), noviny a časopisy (65,49%). Tyto výsledky odpovídají závěrům, které uvádějí Rychtecký et al. (2009). Další silné působení získali respondenti od rodičů (71,02%). U chlapců má rozhlas větší roli než u dívek (56,72% vs. 42,77% resp. 57,28% vs. 46,25%). Ovlivnění trenéry bylo zaregistrováno více u chlapců než u dívek v obou věkových kategoriích, čemuž neodpovídají výsledky předložené Rychteckým et al. (2009). Výrazně vysoké byly četnosti odpovědí zařazené do kategorie „ostatní“ (24,85%), přičemž to ve velké míře byly odpovědi na informační zdroj „internet“. S

přihlédnutím k vývoji informačních technologií a jejich masovému rozšíření a používání také mládeží ke sběru informací, bude tato kategorie vyčleněna jako samostatná v nové verzi dotazníku.

Tabulka 9: Informační zdroje o olympijských hrách a olympismu dle kategorií (v %)

Zdroje/ Respondenti	Rodiče	Sourozenci	Přátelé	Rádio	TV	Noviny a časopisy	Trenér	Ostatní	Nikdo
12-ti letí chlapci (n=134)	79,10	32,09	61,94	56,72	93,28	69,40	23,13	26,15	0,00
12-ti leté dívký (n=166)	74,10	22,29	32,53	42,77	83,73	60,24	11,45	17,24	4,22
15-ti letí chlapci (n=121)	71,90	21,49	50,41	57,28	95,04	57,85	24,79	29,01	0,00
15-ti leté dívký (n=176)	61,36	10,80	43,75	46,25	90,34	72,73	10,80	27,02	4,55
Celkem	71,02	20,94	46,06	50,59	90,12	65,49	16,58	24,85	2,51

Tabulka 10: Informační zdroje o olympijských hrách a olympismu dle kategorií (výzkum 1998) (v%)

Zdroje/ Respondenti	Rodiče	Sourozenci	Přátelé	Rádio	TV	Noviny a časopisy	Trenér	Ostatní	Nikdo
12-ti letí chlapci (n=111)	68,6	15,4	32,4	38,1	73,3	45,7	24,8	19,2	4,8
12-ti leté dívký (n=95)	57,1	20,9	25,3	25,3	59,3	29,7	7,7	13,2	11,0
15-ti letí chlapci (n=113)	59,1	16,4	33,6	60,0	97,3	80,9	8,2	18,2	2,7
15-ti leté dívký (n=120)	55,7	13,0	27,8	56,5	96,5	79,1	8,7	13,9	0,9
Celkem	60,1	16,4	29,8	45,0	81,6	58,9	12,4	16,1	4,9

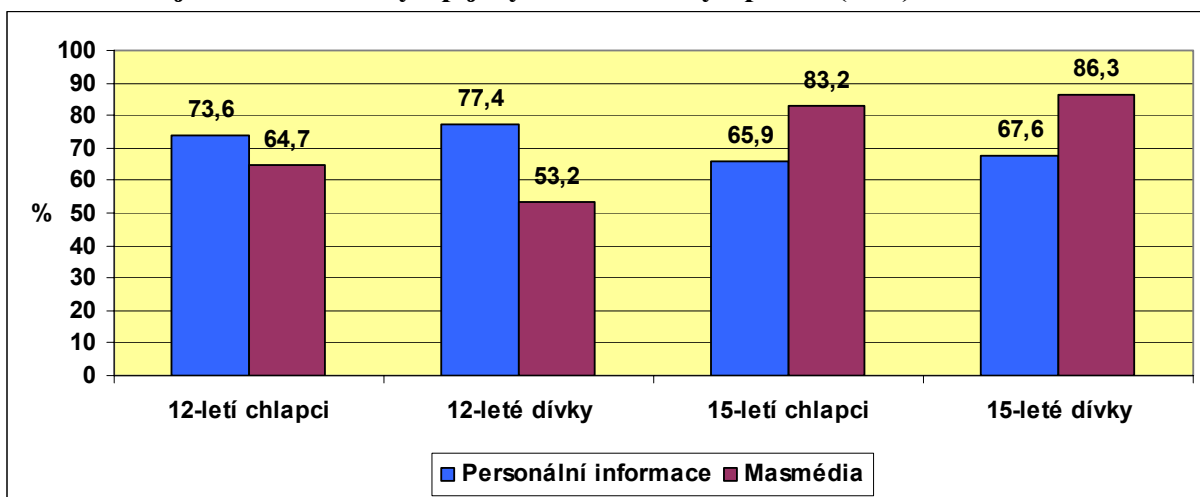
Zdroj: Telama, Naul, Nupponen, Rychtecký, Vuolle (2002). Physical Fitness, Sporting Lifestyles and Olympic Ideals: Cross Cultural Studies on Youth Sport in Europe.

Zdroje informací o olympismu jsou shrnuty ve výsledcích do dvou kategorií. Personální informace zahrnují rodinu, přátele, trenéry. Kategorie masmédiá zahrnuje televize, rádia a noviny. Odpovědi respondentů jsou uvedeny v tabulce 11 a grafu 5.

Tabulka 11: Zdroje informací o olympijských hrách a olympismu mimo školu (v %)

Zdroje informací	12-ti letí chlapci	12-ti leté dívky	15-ti letí chlapci	15-ti leté dívky
Personální informace	73,6	77,4	65,9	67,6
Masmédia	64,7	53,2	83,2	86,3

S věkem respondentů klesá význam informačních zdrojů z rodinného prostředí, naopak vzrůstá význam masmédií (zejména televize, ale i jiných mediálních prostředků).

Graf 5: Zdroje informací o olympijských hrách a olympismu (v %)

Hodnocení olympijských vítězů jako vzorů pro mládež

Hledání pozitivního životního vzoru je tak staré, jako je lidstvo. Určité životní vzory se měnily, ale pro dítě a mladého člověka byl důležitý vždy vzor živého člověka z jeho okolí, i když ovlivnění mediálními vzory také hraje svou roli. Děti na základní škole mají povětšinou rodinné vzory. Kluci si v tomto věku vybírají za vzor muže, děvčata ženu. Převažují vzory máma a táta, případně babička, teta. Dále záleží, kterým směrem se dítě ubírá. Na hudebním gymnáziu děti už v době povinné školní docházky mají jasný životní cíl i profesní vzory - úspěšné muzikanty, kteří jim imponují tím, co umí. Jsou pro ně zcela konkrétními, živými vzory. Na sportovním gymnáziu jsou vzory dětí také především profesní. Neobdivují hvězdy, oceňují ty, kteří dokáží pracovat. Bohužel však dnešní média dodávají řadu vzorů, které zdaleka ne vždy jsou ideální (Václavová, 2010).

Tato část dotazníku zjišťovala, jak mládež tohoto věku vnímá sportovní ikony, olympijské vítěze a vítězky a zda jsou pro ně opravdovými hrdiny a vzory. Respondenti zde

měli za úkol vyjmenovat tři olympijské vítěze, ocenit toho pro ně nejoblíbenějšího/nejoblíbenější a následně pak vypsát důvody volby právě těchto konkrétních sportovců. Současně byli dotázáni na neoblíbeného sportovce, pokud existuje a důvod jejich volby.

V tabulce 12 jsou uvedeny odpovědi týkající se znalosti olympijských vítězů. Jednoznačně nejvíce se vyskytovalo jméno olympionika Romana Šebrleho, jehož zaznamenalo 72,16% respondentů. Druhou nejznámější je Kateřina Neumannová, kterou uvedla polovina respondentů, následuje Jan Železný s 26,70%. Někteří olympionici a neméně slavné sportovní hvězdy byli do odpovědí respondentů zahrnuti přesto, že se nejednalo o olympijské vítěze.

Tabulka 11: „Vyjmenuj 3 olympijské vítěze, které znáš“ (v %)

1	Šebrle	zlato	72,16
2	Neumannová	zlato	50,00
3	Železný	zlato	26,70
4	Valenta	zlato	9,66
5	Hilgertová	zlato	9,09
6	Zátopek	zlato	8,52
7	hokejisti ČR	zlato	5,68
8	Dvořák	bronz*	4,55
9	Hašek	zlato	2,27
10	Bauer	stříbro*	2,27
11	Jágr	zlato	1,70
12	Sáblíková⁵	-	1,24
13	Špotáková⁶	-	0,67
14	Záhrobská⁷	-	0,29

*Bronz, stříbro – neznamená sice olympijské vítězství, ale mládež tyto sportovce vnímá jako sportovní idoly a přiřazuje jim statut olympijského vítěze

⁵ Sáblíková: v únoru 2006 se ve svých 18 letech poprvé zúčastnila zimních olympijských her, k medailím ale měla velmi blízko: 3 km – 7. místo, 5 km – 4. místo (kvůli dosud neukončenému dopingovému případu Claudie Pechsteinové je možné, že se na obou tratích posune o jedno místo výše. Tím započala velice úspěšný 4letý přípravný olympijský cyklus, za což ji respondenti odměnili přisouzením titulu olympijské vítězky ještě před konáním jejich zlatých olympijských her ve Vancouveru 2010.

⁶ Špotáková: olympijské hry 2004 (Atény) - 23.místo, roky 2006 a 2007 pro ni byly ale extrémně úspěšné (překonání č.rekordu, zlato na MS, vítěz ankety Atlet roku 2007). Olympijské hry však vyhrála až následný rok po sběru dat našeho výzkumu na olympijských hrách v Pekingu 2008. Přesto si ji mnozí oslovení respondenti již spojovali s olympijskou vítězkou.

⁷ Záhrobská: na zimních olympijských hrách 2006 (Turín) bylo jejím nejlepším umístěním 13. místo ze slalomu. Na mistrovstvích světa měla však již v té době takové úspěchy, že byla respondenty považována za vítězku olympijskou.

Respondenti byli dále dotázáni na důvod výběru jimi zvolených sportovců. Volné odpovědi byly přiřazeny dle významu do předem stanovených kategorií (viz. tabulka 13).

Tabulka 13: „Jaký je důvod pro tvůj výběr sportovců?“ (v %)

	znám ho	soutěživé hledisko	masmédia	oblíbený sport	mám rád tuto osobu	národní hrdost	užívá doping	fair sportovec	jiná odpověď*
12-ti letí chlapci	10,45	6,72	37,31	1,49	8,21	24,63	0,00	0,00	12,69
12-ti leté dívký	8,43	7,23	21,69	5,42	1,81	24,70	0,00	0,00	15,66
15-ti letí chlapci	13,22	12,40	35,54	9,09	9,09	28,10	0,00	0,00	12,40
15-ti leté dívký	3,98	5,68	26,70	1,70	6,82	45,45	0,00	1,70	17,05
Celkem	8,54	7,71	29,48	4,19	6,20	31,49	0,00	0,50	14,74

*jiná odpověď znamenala: nesleduji olympijské hry, jiné neznám, nevím, náhodný apod.

Z výsledků je patrná tendence pro obdiv převážně domácích národních hrdinů, jež vynikají ve svých sportech. Respondenti uvedli jako nejdůležitější hledisko výběru sportovců národní hrdost 31,49%. Překvapivé může být poměrně vysoké procento odpovědí (8,52%), kde respondenti zmiňují sportovce Zátopka. To dokazuje zaměřenost mládeže a jejich znalost sportovců nejen aktuálně současných a mediálně známých, přičemž masmédia jako zdroj informací o olympismu uvedlo 53,2% - 86,3% respondentů dle věku a pohlaví (viz. tabulka 11). Zároveň tento fakt poukazuje na jistou nesmrtelnost sportovních idolů a hloubku sportovní slávy.

Dle tabulky 14, v otázce týkající se největšího sportovního idolu (olympijského vítěze - muže), byl pro respondenty jednoznačným favoritem Roman Šebrle (39,20%). Zajímavý byl údaj, kdy 2,27% respondentů odpovědělo, že obdivují všechny ty, jež při cestě za sportovní metou nepodváděli. 1,14% respondentů vzpomnělo též na legendárního Carla Lewise. Vynikající český oštěpař Jan Železný je již mnoho let v povědomí české mládeže, což dokazuje obdiv od 2,84% respondentů v současném přehledu a celých 20,0% z přehledu v roce 1998.

Tabulka 14: „Kterého olympijského vítěze (muže) nejvíce obdivuješ?“ (v %)

1	Šebrle	39,20
2	Zátopek	4,55
3	čeští hokejisté	4,55
4	Valenta	3,41
5	Železný	2,84
6	všichni, kteří nepodváděli	2,27
7	Hašek	1,14
8	Carl Lewis	1,14
9	Asafa Powell*	0,83
10	žádného	8,41
11	chybějící	23,41

*Asafa Powell se stal vítězem na olympijských hrách 2008 (Peking), což bylo až po sběru dat pro tuto práci.

V tabulce 15 jsou uvedeny důvody respondentů pro volbu jimi nejvíce obdivovaného olympijského vítěze (muže). 38,36% dotázaných uvedlo jako důvod soutěživé hledisko a 20,94% oblíbenost této osoby. Masmédia jako důvod pro volbu oblíbeného sportovce uvedlo pouhé 0,50% dotázaných.

Tabulka 15: „Důvod tvého výběru pro nejobdivovanějšího sportovce“ (v %)

	znám ho	soutěživé hledisko	masmédia	oblíbený sport	mám rád tuto osobu	národní hrdost	užívá doping	fair sportovec
12-ti letí chlapci	0,00	40,30	0,75	2,99	11,94	8,21	0,00	5,97
12-ti leté dívký	0,00	35,54	1,20	1,81	18,67	5,42	0,00	1,81
15-ti letí chlapci	0,00	47,11	0,00	9,09	25,62	5,79	0,00	5,79
15-ti leté dívký	1,70	33,52	0,00	5,11	26,70	10,23	0,00	3,98
Celkem	0,50	38,36	0,50	4,52	20,94	7,54	0,00	4,19

Otázka týkající se sportovního idolu (olympijské vítězky - ženy) měla podobně jako v mužské kategorii jasnou favoritku, již se stala s 38,07% Kateřina Neumannová (viz. tabulka 16). Zajímavé bylo 5,11% odpovědí, jimiž respondenti vyjádřili obdiv všem sportovkyním, jež vystupují v souladu i s nepsanými pravidly sportu. Ze zahraničních sportovkyň nejvíce respondenti vzpomněli Yelenu Isinbayevu (2,27%). Marion Jones zmínilo 1,14% dotázaných, následně se však objevila v kategorii neoblíbeného sportovce (1,70% viz. tabulka 18), pro její dopingovou aféru. V odpovědích se opět vyskytovala jména sportovkyň, jež v době sběru dat nebyly olympijskými vítězkami (viz. tabulka 16). Zarážející byla absence legendárních

sportovkyň Věry Čáslavské a Jarmily Kratochvílové. Tyto ikony českého sportu ve výzkumu z roku 1998 získaly 8,9%, resp. 2,7% obdivných hlasů od respondentů. Poměrně vysoké je procento chybějících odpovědí (35,17%) v porovnání s chybějícími odpověďmi u jejich mužských kolegů (23,41% - viz. tabulka 14). Nevyplněné odpovědi, popřípadě negativní odpovědi na obdiv k ženám jako olympijských vítěžkám (11,42%) může znamenat neznalost olympijských vítězek, celkový nezájem o sport, či negativní postoj ke sportovním hrdinům.

Tabulka 16: „Kterou olympijskou vítězku (ženu) nejvíce obdivuješ?“ (v %)

1	Neumannová	38,07
2	všechny fair	5,11
3	Isinbayeva	2,27
4	Hilgertová	1,70
5	Šmídová	1,14
6	Jones ⁸	1,14
7	Sáblíková*	0,83
8	Špotáková*	0,67
9	Záhrobská*	0,67
10	žádnou	11,42
11	chybějící	35,17

*Sportovkyně v době sběru dat nebyly olympijskými vítěžkami

Respondenti nejvíce zmiňovali jako důvod obdivu sportovkyň, podobně jako u sportovců – mužů, soutěživé hledisko (32,16%), oblíbenost těchto sportovkyň (9,05%) a v neposlední řadě národní hrdost (6,70%), jak je patrné z tabulky 17.

Tabulka 17: „Jaký je důvod tvého výběru nejobdivovanější sportovkyně?“ (v %)

	znám ho	soutěživé hledisko	masmédiá	oblíbený sport	mám rád tuto osobu	národní hrdost	užívá doping	fair sportovec
12-ti letí chlapci	0,00	32,09	0,75	2,99	5,97	3,73	0,00	5,97
12-ti leté dívký	0,00	25,30	6,02	0,00	8,43	1,20	0,00	5,42
15-ti letí chlapci	0,00	38,84	7,44	3,31	10,74	19,83	0,00	3,31
15-ti leté dívký	0,00	34,09	0,00	3,41	10,80	5,11	1,70	5,68
Celkem	0,00	32,16	3,35	2,35	9,05	6,70	0,50	5,19

⁸ Marion Jones – získala 5 titulů olympijské vítězky na hrách v Sydney 2000, všechny jí ale byly později odebrány z důvodu dopingu

V tabulce 18 je uvedeno, že více než polovina respondentů (57,39%) odpověděla, že neexistuje jediný olympijský vítěz, kterého by neměli rádi. 6,82% respondentů nemá rádo všechny olympijské vítěze, jež vystupují ve svém sportovním působení jakkoli nefér. S národní hrdostí souvisí odpovědi typu: „nemám rád/a všechny ty, jež porazili české sportovce“. S dopingovou aférou a nefér jednáním souvisí odpovědi, které například odsuzují Marion Jones (1,70%). Hlavním důvodem pro vyjádření nesympatií ke sportovcům bylo užívání dopingu (6,87%), viz. tabulka 19.

Tabulka 18: „Existuje nějaký olympijský vítěz, kterého nemáš rád?“ (v %)

1	ne	57,39
2	všichni nefér	6,82
3	Neumannová	1,84
3	všechny, jež porazili Čechy	1,70
4	Marion Jones	1,70
5	chybějící	26,14

Tabulka 19: „Jaký je důvod tvého výběru?“ (v %)

	nemám ho rád	užívá doping	unfair chování	další odpovědi
12-ti letí chlapci	5,97	8,96	4,48	0,00
12-ti leté dívky	3,61	1,81	0,00	0,00
15-ti letí chlapci	2,48	4,96	4,96	7,44
15-ti leté dívky	5,11	11,36	9,09	0,00
Celkem	4,36	6,87	4,69	1,51

Aspirace stát se olympijským šampiónem

Většina sportovců při pohledu na olympijské vítěze zatouží stát na stupních vítězů a dosáhnout v určité oblasti lidského snažení mety nejvyšší. Tato touha zůstává u většiny z nás nenaplněna, přesto zůstává sportovní snažení a zápolení, se sebou samým nebo se soupeři oceňovaná a lákavá.

Respondenti byli dotázáni, zda by se chtěli stát olympijským šampiónem, či nikoli a současně na důvody pro jejich odpověď. Aspirace respondentů dle jejich věku a pohlaví stát se olympijskými vítězi je zaznamenána v tabulce 20 a grafu 6. Z výsledků 12-ti letí chlapečci nejvíce usilují o to stát se olympijskými šampióny (52,24%), na rozdíl od 15-ti letých dívek, které nejméně usilují o to dosáhnout na nejvyšší sportovní metu (73,30%). Celkově více respondentů nemá zájem stát se olympijskými šampióny, než se jimi stát (37,19%).

**Tabulka 20: „Chtěl/a by ses stát olympijským šampiónem?“
(v %)**

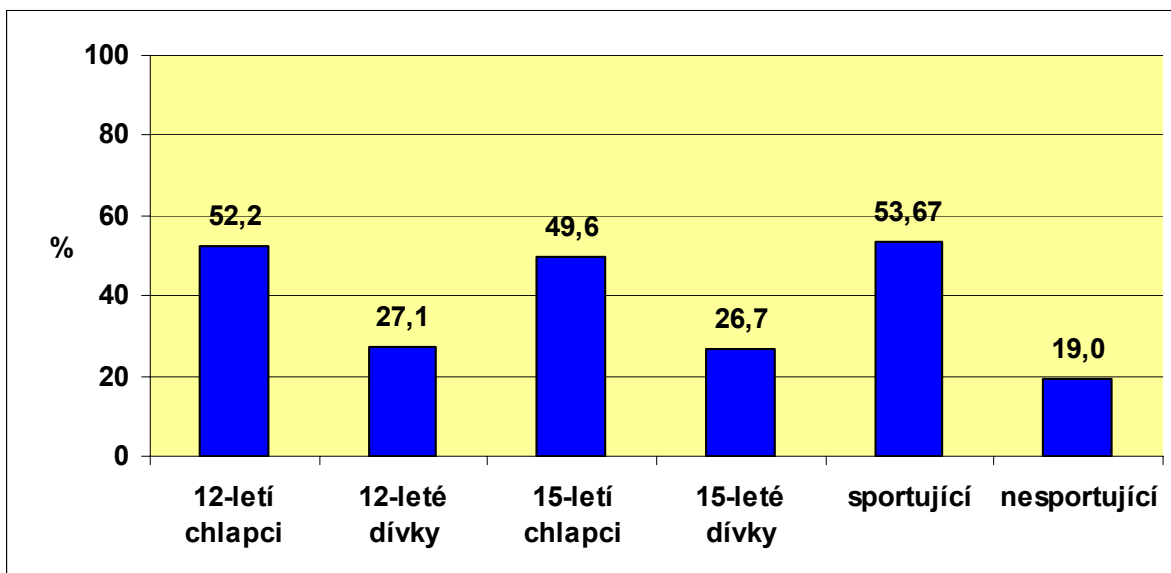
Kategorie	Kladné odpovědi	
12-ti letí chlapci	52,24	
12-ti leté dívky	27,11	
15-ti letí chlapci	49,59	
15-ti leté dívky	26,70	
Celkem	37,19	
Sportující	53,67	p hodnoty*
Nesportující	19,01	<0,001

*Test rozdílu mezi dvěma poměry: sportující vs. nesportující

Statisticky významné rozdíly ($p < 0,001$) byly zaznamenány u odpovědí na aspirace respondentů stát se olympijskými šampióny u souboru sportovců (53,67%) než u nesportovců (19,01%) (viz. tabulka 20). Tyto tendence se daly

předpokládat ze zaměření respondentů a odpovídají i výsledkům výzkumu z roku 1998. Za překvapivým procentem na straně nesportujících (19,01%) u aspirace stát se olympijskými šampióny stály odpovědi typu: „Měl bych zájem, ale nejsem sportovně nadaný“, „Chtěl bych, ale věnuji se hudbě“, „Jistě by to bylo zajímavé, ale dělám sport, který nepatří mezi olympijské a má meta je tedy někde jinde“ apod. Takto vysoké procento se dalo vysvětlit i formulací otázky, jež nesměřovala přímo na úsilí respondentů spojené s dosažením nejvyššího sportovního ocenění, ale na touhu a zájem stát se vítězem.

Graf 6: Aspirace stát se olympijským šampiónem dle sledovaných kategorií (v %)

Z tabulky 21 je zřejmé, že nejdůležitějším důvodem stát se olympijským šampiónem byla u všech skupin respondentů „sláva a proslulost“ (celkem 17,92%), dále například 8,71% respondentů uvedlo „sebepřekonávání“ a „radost a zábava“ (7,37%).

Tabulka 21: Nejčastější důvody aspirace stát se olympijským šampiónem (v %)

	kapacita a kompetence	radost a zábava	sláva a proslulost	sebepřekonávání	naděje na úspěch	vyvrcholení kariéry	osobní profit	jiné důvody
12-ti letí chlapci	3,73	8,96	23,13	6,72	0,00	0,75	9,70	5,22
12-ti leté dívky	3,61	4,82	13,25	7,83	0,00	1,20	1,81	0,00
15-ti letí chlapci	9,09	11,57	18,18	17,36	2,48	10,74	14,05	0,00
15-ti leté dívky	6,25	5,68	18,18	5,11	0,00	1,70	5,11	0,00
Celkem	5,53	7,37	17,92	8,71	0,50	3,18	7,04	1,17

Mezi nejčastější důvody, proč respondenti nemají zájem stát se olympijskými vítězi patří orientace mimo sportovní prostředí (15,91%), což převažuje u odpovědí obou kategorií dívek (viz. tabulka 22). Dále si mnozí (12,56%) za úspěchy olympijských vítězů představují přílišné úsilí, tato kategorie odpovědí převažovala u chlapců než u dívek. Strach ze selhání na dráze úspěšného sportovce uvedlo 5,70% dotázaných.

Tabulka 22: Nejčastější důvody proč se nestát olympijským šampiónem (v %)

	příliš mnoho úsilí	kapacita a kompetence	následky proslulosti a slávy	strach ze selhání	jiná orientace	nemá rád/a sport	jiné důvody
12-ti letí chlapci	14,93	0,75	3,73	1,49	11,19	1,49	0,75
12-ti leté dívky	13,86	1,20	7,83	7,83	27,11	6,02	1,20
15-ti letí chlapci	13,22	5,79	8,26	4,96	4,96	2,48	2,48
15-ti leté dívky	9,09	3,98	3,41	7,39	16,48	12,50	6,82
Celkem	12,56	2,85	5,70	5,70	15,91	6,20	3,02

6.1.2 Přijatelnost modelů fair play chování

Morálním hodnotám a zásadám je v olympismu připisován značný význam. Nejtypičtější je zásada „fair play“, která se ovšem kromě samotných sportovců týká i ostatních účastníků (trenérů, rozhodčích, rodičů, diváků, organizátorů i dalších).

Část dotazníku týkající se vyjádření respondentů k modelům fair play chování (jakožto k jednomu z hlavních olympijských principů) obsahovala 10 různých tvrzení.

Jednalo se o následující tvrzení:

1. *Ve sportu je přijatelné, když chce někdo v rozporu s pravidly podvádět*
2. *V některých sportech nelze zabránit poškození soupeře*
3. *Je nemožné být dobrý ve sportu při čestném (fair play) soupeření*
4. *Násilí je nedílnou součástí některých sportů*
5. *Můžeš zvítězit, budeš-li soutěžit „fair play“*
6. *Pokud soupeř jedná nečestně, je přijatelné mu to stejným způsobem oplatit*
7. *Pravidla, která zvyšují násilí, by měla být ve sportu zcela zakázána*
8. *Nečestné jednání nepatří do sportu jakékoli úrovně*
9. *Ve sportu je v pořádku být trochu sobecký*
10. *Vzal by sis doping, abys získal olympijskou medaili?*

Šest z těchto tvrzení bylo na základě faktorové analýzy identifikováno a zařazeno jako subfaktor „Preference fair play“, jež jednoznačně podporuje fair chování (např. „*Můžeš zvítězit, budeš-li soutěžit „fair play“*“). Další položky zařazené do subfaktoru „Tolerance k násilí“ opomijí fair play pravidla a rozvíjí násilnické chování (např. „*Pokud soupeř jedná nečestně, je přijatelné mu to stejným způsobem oplatit*“). K jednotlivým tvrzením se respondenti mohli vyjádřit na čtyř bodové škále Likertova typu (od zcela souhlasím, částečně souhlasím, částečně nesouhlasím, až po absolutně nesouhlasím). Některá z tvrzení byla postavena převráceně, čili tvrzení bylo negativní, přitom však vykazovalo podporu pozitivního chování (pro porovnání výsledků bylo následně překódováno).

Pokud respondent vyjádřil nejvyšší podporu všech šesti položek subfaktoru „Preference fair play“, nebo naopak naprostý nesoulad s těmito tvrzeními, bylo jeho skóre 24, respektive 6. Pokud respondent podpořil všech pět položek subfaktoru „Tolerance k násilí“, či opačně jejich nesouhlas, nejnižší jeho skóre bylo 5, respektive pak 20. Pro možnost srovnání

hodnot jednotlivých položek obou subfaktorů byly položky polarizovány, přičemž nejnižší možná skóre (6 a 5) byla dekodována na nulu. Vznikly tak škály v rozmezí 0-18 (fair play) a 0-15 (násilí). Pokud byl výsledný průměr subfaktoru „Preference fair play“ vyšší než 9, byl respondentovi připsán pozitivní přístup k fair play. Pokud byl pak průměr subfaktoru „Tolerance k násilí“ nižší než 7,5 byl respondentovi připsán pozitivní přístup k násilí.

Při celkovém pohledu na výsledky (viz. tabulka 23) byla zřejmá podpora modelů fair play chování u všech skupin respondentů, což je ve shodě s výsledky výzkumu z roku 1998. Při porovnání výsledků „Preference modelu fair play chování“ mezi staršími a mladšími respondenty bez ohledu na pohlaví je z výsledků patrný statisticky významný rozdíl ($p < 0,05$). Mladší respondenti potvrdili pozitivnější vnímání a preferenci modelů fair play chování (15,39) než starší respondenti (14,94). Tento trend se potvrdil i u subfaktoru „Tolerance k násilí“, kde starší respondenti (bez ohledu na pohlaví) vykázali se statistickou významností ($p < 0,05$) „pozitivnější“ přístup k násilí (7,38) oproti mladším respondentům (7,79). Z hlediska pohlaví se projevilo u starších respondentů pozitivnější vnímání modelů fair play chování u dívek (15,23) než u chlapců (14,53) ($p < 0,05$). Současně se tento výsledek potvrdil větší tolerancí k násilí u starších chlapců (6,07) oproti dívkám (8,37) ($p < 0,000$).

Tabulka 23: Preference modelů fair play chování a tolerance k násilí dle věku a pohlaví respondentů

Kategorie	Počet	Průměr	Směrodatná odchylka	p hodnota*
Preference fair play				
12-ti letí chlapci	134	14,99	3,28	0,21
12-ti leté dívky	166	15,41	2,52	
15-ti letí chlapci	121	14,53	2,28	<0,05
15-ti leté dívky	176	15,23	2,93	
Mladší respondenti	300	15,39	2,85	<0,05
Starší respondenti	297	14,94	2,66	
Tolerance k násilí				
12-ti letí chlapci	134	7,12	2,37	<0,01
12-ti leté dívky	166	7,87	2,43	
15-ti letí chlapci	121	6,07	2,60	<0,001
15-ti leté dívky	176	8,37	2,10	
Mladší respondenti	300	7,79	2,40	<0,05
Starší respondenti	297	7,38	2,23	

*Test rozdílu mezi dvěma průměry

Dívky (bez rozlišení věku) potvrdily pozitivnější vnímání a preferenci modelů fair play chování než chlapci, ti naopak v obou věkových kategoriích celkově více tolerovali násilnické

chování než dívky, což je v souladu s výsledky výzkumu z roku 1998. Současně to také odpovídá tendenci zjištěné ve výzkumu zaměřeném na fair play a násilí ve sportovních aktivitách (Shields a Bredemeier, 1995). Grafické znázornění výsledků viz. příloha 3.

V olympismu se na jedné straně předpokládají vysoké morální požadavky na čestnost (fair play) což dokazují i zjištěné výsledky, které jsou zároveň v souladu se zjištěnou preferencí fair play u respondentů. Na druhé straně se zdají být tyto požadavky v jistém smyslu v rozporu se zjišťovanou osobní tolerancí k násilí respondentů. Za „skutečné“ fair play chování bychom pak mohli označit spíše vyšší morální smýšlení a poněkud „pragmatické“ jednání.

Vzhledem k výsledkům předchozích výzkumů (Rychtecký, 1996, Telama et al., 2002) byla u souboru respondentek (dívek ve věku 12 a 15 let) předpokládána vyhraněnost názorů k modelům fair play chování ve sportu i přesto, že ze závěrů sociologických výzkumů, zaměřených na vyhraněnost názorů, je známá opačná tendence (větší vyhraněnost názorů u chlapců než u dívek).

Dle Rychteckého a Dovalila (2004) výsledky zjištěné šetřením u 15-ti leté mládeže (600 respondentů): dívky reagovaly na chování „fair play“ o něco pozitivněji, více než 90% z nich považovalo nečestnou hru za nepřípustnou v jakékoliv úrovni sportu. Chlapci se více přiklánějí k možnosti, že pokud soupeř hraje nečestně, je možné mu to stejným způsobem oplatit (okolo 60% a u dívek je to 10%). Více chlapců také souhlasilo s použitím dopingu při naději na získání olympijské medaile. Z analýzy reakcí mládeže na jednotlivé situace Rychtecký, Dovalil (2004) konstatoval, že patnáctiletá mládež přijímá „fair play“ značně liberálně. Tento přístup připisuje vlivu sportovního prostředí, ve kterém jsou drobná porušení pravidel přehlížena často i samotnými trenéry. Negativní je také vliv mediálních přenosů zápasů, u kterých rozhodčí nečestnou hru zjevně tolerují.

Boaventura (1991) zjišťoval postoje k fair play fotbalových hráčů ve věku 12-16 let v Portugalsku se zjištěním, že pouze 30,6% z nich mají pozitivní přístup, dodržují pravidla a respektují soupeře. Podobné výsledky jako Boaventura uvádí též Pradie (1991), pouhých 37% hráčů by hrálo dle pravidel fair play. Naopak Throlindsson, Jonsson (1991) u stejně sportovně zaměřených respondentů ve věku 15-16 let uvádí, že většina z nich by se snažila zvítězit za každou cenu.

Na základě vyjádření k deseti tvrzením byla zjišťována vyhraněnost názorů a zaujímání krajních postojů dívek (bez rozlišení věku) k modelům fair play chování ve sportu. K jednotlivým tvrzením se respondentky vyjadřovaly na čtyř bodové Likertově škále. Krajní možnosti vyjadřující absolutní souhlas, či absolutní nesouhlas k tvrzení, byly pro tento účel zařazeny do jedné kategorie. Druhou kategorií pak tvořily „nevyhraněné odpovědi“ (částečný souhlas, částečný nesouhlas).

Z výsledků (viz. tabulka 24) je patrná jednoznačná vyhraněnost dívek k modelům fair play chování. Ve všech deseti tvrzeních dívky významněji více zaujaly krajní možnosti odpovědí, kde vyjadřovaly absolutní souhlas, či nesouhlas, než možnosti pouze s částečným souhlasem, či nesouhlasem. Největší procento krajních „absolutních“ odpovědí (89,18%) zaznamenaly dívky u tvrzení 1, kde byly tázány, zda je ve sportu přijatelné, pokud chce někdo v rozporu s pravidly podvádět. Poněkud jednoznačné stanovisko (86,25%) zaujaly dívky také k otázce 10, zda by si vzaly doping, aby vyhrály olympijskou medaili.

Tabulka 24: Vyhraněnost/Nevyhraněnost dívek k modelům fair play chování

	10 tvrzení k modelům fair play chování	Vyhraněnost (1,4)		Nevyhraněnost (2,3)		p* hodnoty
		%	n	%	n	
1	Ve sportu je přijatelné, když chce někdo v rozporu s pravidly podvádět.	89,18	305	10,89	37	<0,001
2	V některých sportech nelze zabránit poškození soupeře.	56,72	194	43,27	148	<0,05
3	Je nemožné být dobrý ve sportu při čestném (fair play) soupeření.	79,23	271	20,75	71	<0,001
4	Násilí je nedílnou součástí některých sportů.	53,80	184	45,90	157	<0,05
5	Můžeš zvítězit, budeš-li soutěžit „fair play“.	77,48	265	22,51	77	<0,001
6	Pokud soupeř jedná nečestně, je přijatelné mu to stejným způsobem oplatit.	52,62	195	47,36	147	<0,05
7	Pravidla, která zvyšují násilí, by měla být ve sportu zcela zakázána.	63,15	216	36,83	126	<0,001
8	Nečestné jednání nepatří do sportu jakékoli úrovně.	82,74	283	17,24	59	<0,001
9	Ve sportu je v pořádku být trochu sobecký.	58,77	201	41,22	141	<0,01
10	Vzal by sis doping, abys získal olympijskou medaili?	86,25	295	13,73	47	<0,001

1,4 – krajní postoje

2,3 – nevyhraněné postoje

n = počet analyzovaných záznamů

*Test rozdílů mezi dvěma poměry: vyhraněnost vs. nevyhraněnost u souboru dívek

Z výzkumu autorů Doktora et al. (2010) prezentovaných na 16. Evropském kongresu fair play s názvem: „Výchova k fair play ve školách – všichni jsme zodpovědní“ pořádaném v říjnu 2010 v Praze bylo patrné, že 20% respondentů (studentů středních škol) nemá problém s tím, aby „vyhráli za každou cenu“. 88% těchto respondentů odpovědělo, že se s nefér chováním setkávají ve škole. Tento fakt je velice znepokojující při vědomí důležitosti pro výchovu hodnotového systému mládeže, dobrého příkladu od hlavních pilířů výchovy: rodiny a školy a sportovních oddílů, jak zmiňují například práce autorů Rowley (1986) a Jansa et al. (2005).

6.1.3 Olympijské ideály a principy

Tato část dotazníku zachycovala žádoucnost a současně kvalitativní hodnocení reálného působení olympijských ideálů a principů v současném sportu. Respondenti měli možnost vyjádřit se k 52 položkám olympijských ideálů a principů (viz. příloha) a posoudit důležitost každé položky, jež by podle jejich názoru měla být olympijským hnutím podporována, podněcována a zdokonalována (žádoucnost). Souhlasné či nesouhlasné vyjádření bylo zaznamenáno na čtyř bodovou Likertovu škálu. Kladná vyjádření na škále k položkám („částečný souhlas“ a „absolutní souhlas“) byla uvažována společně. Dále měli respondenti možnost vyjádřit se ke všem těmto 52 položkám olympijských ideálů a principů, zda jsou dle jejich názoru v současnosti olympijským hnutím na olympijských hrách podporované a skutečně rozvíjené (realita). Souhlas či nesouhlas byl zaznamenáván v odpovědích „ano“ či „ne“. Kladné odpovědi byly ve výsledcích zaznamenány v procentech.

Celkově respondenti vykazali podporu žádoucnosti jednotlivých 52 zjišťovaných olympijských principů a ideálů. Nad jejich skutečnou podporou olympijským hnutím a reálnou existencí však spíše pochybovali. Žádoucnost olympijských principů, jejich pozitivních hodnot jako jsou mír, solidarita, vzájemný respekt, fair play aj., převyšovala podporu jejich reálného působení v praxi (viz. příloha). Naopak u položek formulovaných v dotazníku významově opačně, jistých anti-hodnot olympismu (např. vítězství za každou cenu, podvody, namyšlenost a pýcha aj.), převládaly názory na jejich reálnou existenci v olympijském hnutí nad žádoucností.

Z uvedených položek v dotazníku byly vybrány 4 olympijské principy („radost z úsilí“, „mír“, „solidarita“ a „fair play“) pro znázornění výsledků rozdílu jejich žádoucnosti a reálného působení v současném sportu (viz. tabulka 25). Výsledky ostatních olympijských ideálů a principů týkající se jejich žádoucnosti i reálného působení, tak jak je vnímali dotázaní respondenti, jsou z důvodu rozsáhlosti součástí přílohy práce (příloha 4).

Chlapci i dívky v obou věkových skupinách vyjádřili žádoucnost olympijského principu „radost z úsilí“ (všechny kategorie 91% a více) ačkoli s jeho reálným působením v olympijském hnutí byli výrazně opatrnější (52,9%-78,2%). Současně shledávají velice žádoucí olympijský ideál „míru“ (až 98,4% u mladších chlapců). S jeho reálným působením se neztotožňují převážně starší chlapci (68,2%). Výrazný je rozdíl mezi žádoucností a reálným působením jako olympijského ideálu u „solidarity“. 88,2%-94,9% respondentů ho označili jako žádoucí, avšak v případě starších dívek pouze 45,7% jako reálně působící. Jako žádoucí olympijský ideál označili respondenti také „fair play“ (až 91,8% u starších chlapců), přičemž jeho existenci si s olympijským hnutím příliš nespojují. Převážně skeptičtí vůči reálnému působení „fair play“ byli 15-ti letí chlapci (49,4%). Grafické znázornění výsledků viz příloha 4.

Tabulka 25: Žádoucnost a reálné působení 4 olympijských principů dle věku a pohlaví respondentů (v %)

Kategorie/ Olympijské principy	12-ti letí chlapci (n=134)	12-ti leté dívky (n=166)	15-ti letí chlapci (n=121)	15-ti leté dívky (n=176)
Radost z úsilí				
Žádoucnost	97,4	94,8	92,3	91,0
Reálné působení	65,8	74,6	52,9	78,2
Mír				
Žádoucnost	98,4	96,5	91,4	93,2
Reálné působení	74,8	81,0	68,2	71,6
Solidarita				
Žádoucnost	92,2	88,2	94,9	89,4
Reálné působení	65,8	67,1	59,5	45,7
Fair play				
Žádoucnost	87,2	89,6	91,8	86,2
Reálné působení	83,8	78,7	49,4	53,9

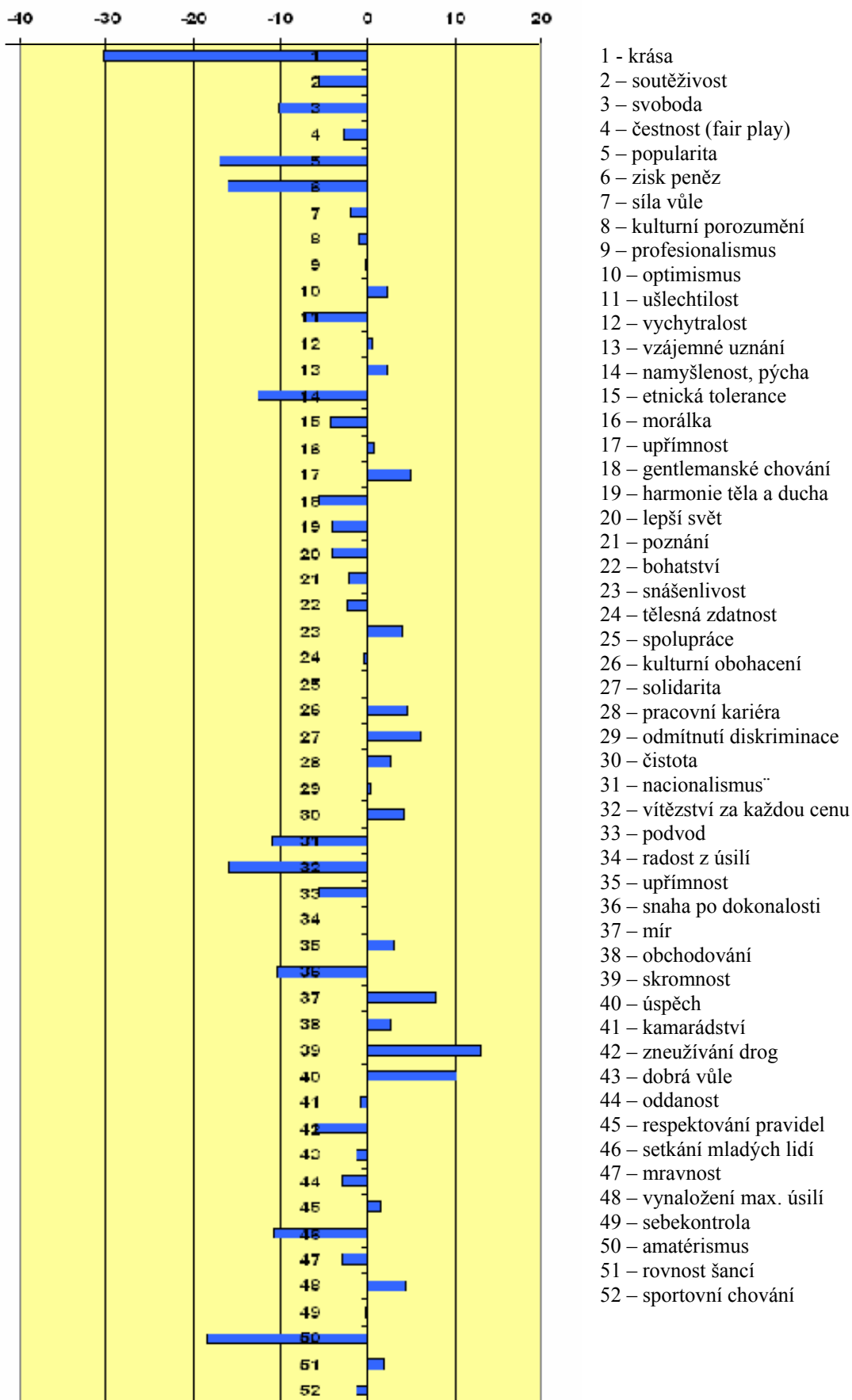
Změna vnímání a hodnocení žádoucnosti jednotlivých olympijských ideálů a principů byla posouzena z hlediska času, porovnáním četností vyjádření respondentů k jednotlivým položkám v rámci výzkumu v roce 1998 a 2008. Graf 7 zobrazuje záporné či kladné vyjádření respondentů z výzkumu 2008 (n=597) oproti výzkumu 1998 (n=439) v otázce žádoucnosti

jednotlivých ideálů a principů. Největší rozdíl byl patrný u položky „krása“, kterou respondenti vnímali daleko méně (-30,4% oproti roku 1998) jako žádoucí, a jež by dle jejich názoru měla být olympijským hnutím podporována a zdokonalována. Další položka, jež byla méně žádoucí oproti srovnávanému výzkumu byla „popularita“ (-17,1%), „svoboda“(-10,3%), namyšlenost a pýcha (-12,5%), nacionalismus (-10,9%), vítězství za každou cenu (-15,8%), amatérismus (-18,5%) aj. Olympijské ideály a principy, ke kterým respondenti vyjádřili, ve srovnání s výzkumem 1998, naopak větší žádoucnost o jejich podporu olympijským hnutím byla například „skromnost“ (+13,0%), „úspěch“ (+10,2%), „vynaložení maximálního úsilí“ (+4,4%) aj.

Rychtecký a Dovalil (2004) uvádějí výsledky zjištěné šetřením u 15-ti leté mládeže (600 respondentů): u olympijských principů a ideálů respondenti bezpečně rozeznají ty, které jsou potřebné a žádoucí a principy a hodnoty, jež reálně při olympijských hrách působí. U žádoucích principů byly nejčteněji uvedeny: tělesná zdatnost, sportovní chování, radost z úsilí, sebekontrola, soutěživost, síla vůle, spolupráce, ochota k maximálnímu úsilí, snaha po dokonalosti a vzájemné uznání (v sestupném uspořádání, všechny 90% a více).

Mezi reálně působícími principy byla nejčastěji uvedena soutěživost (přes 80%), dále více než 60% jmenovalo sportovní chování, sílu vůle, tělesnou zdatnost radost z úsilí, ochotu k maximálnímu úsilí a snahu po dokonalosti, přes 50% získala popularita, harmonie těla a ducha a poznání.

Graf 7: Rozdíly žádoucnosti olympijských ideálů a principů ve sledovaném období (v %)

„Vztah mezi žádoucími a reálně působícími ideály při posuzování všech 52 olympijských principů je statisticky významný... z kvalitativního hlediska panuje značná shoda. Poměrně značné jsou však rozdíly v kvantitě této volby“ (Rychtecký, Dovalil, 2004). Mezi principy, u kterých byla shoda mezi žádostí a reálným působením, patří: soutěživost, zneužívání drog, namyšlenost a pýcha (rozdíl do 15%), dále čestnost, podvody, získání peněz, síla vůle, nacionalismus, respektování pravidel a lepší svět (rozdíl nepatrně přesáhl 25%). U „ideálů a principů s nejmenšími rozdíly mezi žádoucími a reálně působícími olympijskými principy, může indikovat aktuální stav olympismu tak, jak jej současná mládež vnímá“ (Rychtecký, Dovalil, 2004). Nejvýrazněji se rozdíly mezi žádoucími a reálně působícími principy projevily u ctnosti (nad 60%), rozdíl vyšší než 50% byl u kulturního porozumění, ušlechtilosti, optimismu, ochotě k maximálnímu úsilí, oddanosti a dále pak morálka, svoboda, pracovní kariéra, upřímnost a gentlemanské chování (zde byl rozdíl téměř 50%). Data dokumentují, že reálné působení principů (s vyšším rozdílem) je méně zřetelné.

6.2 Vyhodnocení redukováného dotazníku

Ve své druhé části měla práce za cíl redukci a modifikaci dotazníku „Olympijské ideály a principy“. Potřeba redukce dotazníku vyvstala na základě jeho aktuální potřeby administrace - pro rychlý, účelný a současný obraz situace u české mládeže. Rozsah dotazníku byl neúměrný pro cílenou věkovou skupinu a časová náročnost na jeho vyplnění převyšovala požadovaný čas. Modifikace dotazníku se týkala především aktualizace otázek, vzhledem k jejich obsahu i formulaci.

Obsahová validita

V původní verzi dotazníku „Olympic questionnaire“ byla obsahová validita stanovena odborníky na základě studií školních osnov a v souladu s olympijskou chartou (viz. kapitola 5.1). Pro účel naší práce bylo v souvislosti s adekvátností obsahu jednotlivých faktorů dotazníku konstatováno třemi nezávislými odborníky splnění vhodného výběru indikátorů s ohledem na účel dotazování.

Specifická reliabilita

Specifická reliabilita dotazníku byla zjištěna na základě šetření test-retest. Pro faktory „Přijatelnosti modelů fair play chování“ a „Olympijské ideály a principy“, hodnocené ordinální stupnicí, byl použit Kendallův koeficient korelace tau na hladině významnosti $p < 0,05$. Příslušné korelační koeficienty jsou uvedeny v tabulkách 26, 27, 28 a 29.

Tabulka 26: Korelační koeficienty faktoru „Přijatelnost k modelům fair play chování“ na základě pilotního šetření test–retest

„Preference fair play“	hodnota	„Tolerance k násilí“	hodnota
Ve sportu je přijatelné, když chce někdo v rozporu s pravidly podvádět.	0,59	V některých sportech nelze zabránit poškození soupeře.	0,71
Je nemožné být dobrý ve sportu při čestném (fair play) soupeření.	0,62	Násilí je nedílnou součástí některých sportů.	0,79
Můžeš zvítězit, budeš-li soutěžit „fair play“.	0,58	Pokud soupeř jedná nečestně, je přijatelné mu to stejným způsobem oplatit.	0,67
Pokud soupeř jedná nečestně, je přijatelné mu to stejným způsobem oplatit.	0,67	Pravidla, která zvyšují násilí, by měla být ve sportu zcela zakázána.	0,72
Nečestné jednání nepatří do sportu jakékoli úrovně.	0,57	Ve sportu je v pořádku být trochu sobecký.	0,69
Vzal by sis doping, abys získal olympijskou medaili?	0,60		

Tabulka 27: Korelační koeficienty faktoru „Hodnoty olympismu“ na základě pilotního šetření test–retest

Hodnoty olympismu	Korelační koeficienty
Soutěživost	0,69
Čestnost (fair play)	0,71
Síla vůle	0,66
Vzájemné uznání	0,72
Etnická tolerance	0,69
Tělesná zdatnost	0,76
Radost z úsilí	0,68
Mír	0,80
Kamarádství	0,79
Respektování pravidel	0,67
Vynaložení max.úsilí	0,82
Sebekontrola	0,76
Rovnost šancí	0,69
Sportovní chování	0,78

Tabulka 28: Korelační koeficienty faktoru „Profit ze sportovní kariéry“ na základě pilotního šetření test–retest

Profit ze sportovní kariéry	Korelační koeficienty
Popularita	0,76
Získání peněz	0,83
Namyšlenost, pýcha	0,68
Pracovní kariéra	0,80
Nacionalismus	0,67
Vítězství za každou cenu	0,74
Podvody	0,78
Snaha po dokonalosti	0,74
Doping	0,65

Tabulka 29: Korelační koeficienty faktoru „Humánní hodnoty“ na základě pilotního šetření test–retest

Humánní hodnoty	Korelační koeficienty
Svoboda	0,85
Kulturní porozumění	0,69
Optimismus	0,71
Upřímnost	0,68
Gentlemanské chování	0,74
Harmonie těla a ducha	0,75
Lepší svět	0,66
Poznání	0,67
Kulturní obohacení	0,76
Solidarita	0,68
Odmítnutí diskriminace	0,78
Setkání mladých lidí	0,67
Mravnost	0,74

Na základě výsledků získaných při pilotním šetření nové verze dotazníku metodou stability v čase – test-retest byla reliabilita jednotlivých položek nejnižší u faktoru „Přijatelnost modelů fair play chování“ (viz. tabulka 26). Korelační koeficienty se pohybovaly v rozmezí 0,57-0,79.

Korelační koeficienty faktoru „Olympijské ideály a principy“ se pohybovaly v rozmezí 0,66 – 0,82 u subfaktoru „Hodnoty olympismu“, 0,65 – 0,83 u subfaktoru „Profit ze sportovní kariéry“ a 0,66 – 0,85 u subfaktoru „Humánní hodnoty“. Na základě těchto výsledků lze konstatovat středně vysokou závislost mezi výsledky testu a retestu a stabilitu tohoto modelu.

Vzhledem k provedené úpravě a redukci dotazníku a možnosti srovnání původních hodnot vnitřní konzistence byly jednotlivé části dotazníku verifikovány Cronbachovým

koeficientem α (viz. tabulka 30). Vzhledem ke struktuře vědecko-teoretického konceptu (viz. obrázek 5) byl koeficient α zjišťován pro každý konstrukt zvlášť. Faktor „Přijatelnost fair play“ vykázal nízké koeficienty, kdy subfaktor „Preference fair play“ (6 položek) $\alpha = 0,38$, subfaktor „Tolerance k násilí“ (5 položek) $\alpha = 0,41$. Homogenitu položek lze vzhledem k jejich počtu považovat za dobrou. Na základě zjištěných koeficientů nebylo navrženo vyřazení položek s nízkým koeficientem pro možné zvýšení vnitřní konzistence konstruktů. Z hlediska obsahového významu a počtu indikátorů bylo žádoucí položky v dotazníku ponechat.

Faktor „Olympijské ideály a principy“ vykázal vyšší koeficienty, které se u subfaktoru „Hodnoty olympismu“ (14 položek) pohybovaly na úrovni $\alpha = 0,69$, u subfaktoru „Profit ze sportovní kariéry“ (9 položek) $\alpha = 0,73$ a u subfaktoru „Humánní hodnoty“ (13 položek) bylo $\alpha = 0,84$. S doporučenou velikostí 0,7 lze homogenitu těchto položek považovat za dobrou. Zjištěné dolní meze spolehlivosti dotazníku jsou srovnatelné s původní verzí dotazníku.

Tabulka 30: Hodnoty vnitřní konzistence pomocí Cronbachova koeficientu alfa jednotlivých subfaktorů

Subfaktory	Cronbachův koeficient alfa	Počet položek
Preference fair play	0,38	6
Tolerance k násilí	0,41	5
Hodnoty olympismu	0,69	14
Profit ze sportovní kariéry	0,73	9
Humánní hodnoty	0,84	13

Vnitřní (faktorová, konstruktová) validita

Pro konfirmaci konstruktní validity položek byla provedena faktorová analýza faktorů „Olympijské ideály a principy“ a „Přijatelnost modelů fair play chování“. Vzhledem k charakteru všech společných faktorů byla použita metoda latentních společných faktorů.

Při porovnání faktorových zátěží jednotlivých indikátorů faktoru „Olympijské ideály a principy“ z původního výzkumu (1998) a výzkumu provedeném v roce 2008 při zachování čtyř faktorové struktury (viz. tabulka 28) bylo možné konstatovat zvýšení u 18 indikátorů průměrně o +.11 (celkem +1,96). U 36 indikátorů bylo možné konstatovat snížení faktorové zátěže, průměrně o -.21 (celkem -7,65). Jeden indikátor vykázal stejnou faktorovou zátěž u

obou provedených výzkumů. Při zachování stejné – čtyř faktorové - struktury dotazníku a všech indikátorů zařazených do původního výzkumu bylo možné konstatovat zhoršení faktorových zátěží na nových datech celkem o -5,69 a zároveň nízké procento vysvětleného rozptylu (35,2%). Na základě analýzy dat byla navržena změna struktury konceptu.

Tabulka 31: Porovnání faktorových zátěží indikátorů faktoru „Olympijské ideály a principy“ výzkumu z roku 1998 a 2008.

4 subfaktory Společenská ctnost olympismu	původní faktorové zátěže (r. 1998)	nová data na původní struktuře (r.2008)	změna faktorových zátěží
lepší svět	.57	.58	+01
solidarita	.45	.57	+12
gentlemanské chování	.27	.54	+27
odmítnutí diskriminace	.45	.51	+06
snášelivost	.48	.49	+01
čistota	.51	.47	-.04
mravnost	.37	.37	0
kamarádství	.37	.27	-.10
setkání mladých lidí	.41	.27	-.14
skromnost	.52	.23	-.29
mír	.48	.22	-.26
amatérismus	.39	.22	-.17
dobrá vůle	.48	.19	-.29
oddanost	.54	.18	-.36
rovnost šancí	.37	.11	-.26
nacionalismus	.32	-.02	-.30
Profit ze sportovní kariéry			
získání peněz	.55	.72	+17
podvody	.46	.71	+25
popularita	.53	.69	+16
vítězství za každou cenu	.53	.65	+12
bohatství	.59	.63	+04
namyšlenost, pýcha	.45	.58	+13
pracovní kariéra	.52	.54	+02
zneužití drog	.45	.54	+09
krása	.28	.41	+13
vychytralost	.32	.41	+09
snaha po dokonalosti	.39	.38	-.01
obchodování	.51	.29	-.22
poznání	.36	.14	-.22
profesionalismus	.33	.07	-.26
upřímnost	-0.25	-0.17	-.08

Hodnoty olympismu			
čestnost	.41	.42	+0.01
sila vůle	.46	.41	-0.05
vzájemné uznání	.48	.41	-0.07
etnická tolerance	.39	.32	-0.07
morálka	.46	.29	-0.17
kulturní obohacení	.39	.23	-0.16
kulturní porozumění	.54	.22	-0.32
harmonie těla a ducha	.30	.21	-0.09
optimismus	.44	.15	-0.29
svoboda	.31	.06	-0.25
upřímnost	.35	.02	-0.33
upřímnost	.32	.00	-0.32
ušlechtilost	.53	-0.08	-0.45
vychytralost	-0.34	-0.01	-0.33
Individuální snaha po dokonalosti			
respektování pravidel	.47	.63	+0.16
sebekontrola	.37	.49	+0.12
sportovní chování	.52	.40	-0.08
radost z úsilí	.34	.32	-0.02
spolupráce	.34	.18	-0.16
vynalož. Max.úsilí	.54	.18	-0.36
soutěživost	.35	.13	-0.22
tělesná zdatnost	.35	.08	-0.27
úspěch	.45	-0.07	-0.38
podvody	-0.32	-0.06	-0.26

Z původního čtyř faktorového modelu faktoru „Olympijské ideály a principy“ byl vytvořen tří faktorový model, který objasňuje 43,6% společného rozptylu. Jedná se o tyto faktory: „*Hodnoty olympismu*“, „*Profit ze sportovní kariéry*“ a „*Humánní hodnoty*“, které nahradily původní „*Hodnoty olympismu*“, „*Společenská ctnost olympismu*“, „*Individuální snaha po dokonalosti*“ a „*Profit ze sportovní kariéry*“. Při změně struktury dotazníku došlo u 43 indikátorů ke zvýšení faktorových zátěží průměrně o +0.25 (celkem +10,89), což potvrdilo vhodnější rozdělení u tří faktorové struktury na získaných datech (viz. tabulka 32). Faktorové zátěže dvou indikátorů vykazaly snížení průměrně o -0.01 (celkem -0.03) a devět indikátorů vykazalo stejnou faktorovou zátěž při čtyř faktorové struktuře, stejně jako při zvolení tří faktorové struktury dotazníku. Celkem při změně struktury a snížení počtu subfaktorů došlo ke zvýšení faktorových zátěží jednotlivých indikátorů o +10,86 (tj. 61,6%).

Tabulka 32: Porovnání faktorových zátěží indikátorů faktoru „Olympijské ideály a principy“ při změně struktury dotazníku

4 subfaktory	nová data na původní struktuře (4 faktory)	nová data na nové struktuře (3 faktory)	změna faktorových zátěží
Společenská ctnost olympismu			
lepší svět	.58	.60	+02
solidarita	.57	.57	0
gentlemanské chování	.54	.54	0
odmítnutí diskriminace	.51	.51	0
snášenlivost	.49	.53	+04
čistota	.47	.57	+10
mravnost	.37	.43	+06
kamarádství	.27	.43	+16
setkání mladých lidí	.27	.36	+09
skromnost	.23	.43	+20
mír	.22	.51	+29
amatérismus	.22	.37	+15
dobrá vůle	.19	.61	+42
oddanost	.18	.35	+17
rovnost šancí	.11	.68	+57
nacionalismus	-.02	-.47	+45
Profit ze sportovní kariéry			
získání peněz	.72	-.72	0
podvody	.71	-.74	+03
popularita	.69	-.70	+01
vítězství za každou cenu	.65	-.67	+02
bohatství	.63	-.63	0
namyšlenost, pýcha	.58	-.58	0
pracovní kariéra	.54	-.51	-.03
zneužití drog	.54	-.55	+01
krása	.41	.39	-.02
vychytralost	.41	.41	0
snaha po dokonalosti	.38	.38	0
obchodování	.29	.29	0
poznání	.14	.52	+38
profesionalismus	.07	.27	+20
upřímnost	-0.17	.67	+50

Hodnoty olympismu			
čestnost	.42	.41	-.01
síla vůle	.41	.49	+.08
vzájemné uznání	.41	.51	+.10
etnická tolerance	.32	.37	+.05
morálka	.29	.38	+.09
kulturní obohacení	.23	.49	+.26
kulturní porozumění	.22	.47	+.25
harmonie těla a ducha	.21	.35	+.14
optimismus	.15	.51	+.36
svoboda	.06	.53	+.47
upřímnost	.02	.67	+.65
upřímnost	.00	.60	+.60
ušlechtilost	-.08	.48	+.40
vychytralost	-.01	.41	+.40
Individuální snaha po dokonalosti			
respektování pravidel	.63	.65	+.02
sebekontrola	.49	.70	+.21
sportovní chování	.40	.74	+.34
radost z úsilí	.32	.58	+.26
spolupráce	.18	.41	+.23
vynalož. Max.úsilí	.18	.54	+.36
soutěživost	.13	.45	+.32
tělesná zdatnost	.08	.52	+.44
úspěch	-.07	.38	+.31
podvody	-.06	-.74	+.68

Faktorové zátěže 36 indikátorů faktoru „Olympijské ideály a principy“ ve třech subfaktorech se po redukci zvýšily u 17 indikátorů v průměru o +.02. U 8 indikátorů se jejich faktorové zátěže po redukci snížily, průměrně o -.02. 11 indikátorů vykázalo stejnou faktorovou zátěž před redukcí jako po redukci (viz. tabulka 33). Celkově se faktorové zátěže indikátorů, jež po redukci zůstaly součástí struktury dotazníku zvýšily o +.22. Tento fakt vykazuje o zlepšení vnitřní, faktorové validity dotazníku po jeho redukci.

Tabulka 33: Porovnání faktorových zátěží indikátorů faktoru „Olympijské ideály a principy“ dle jednotlivých subfaktorů na tři faktorové struktuře dotazníku před redukcí a po redukcí

3 subfaktory	nová data na nové struktuře		změna faktorových zátěží
	3 subfaktory	po redukcí*	
Hodnoty olympismu			
soutěživost	.45	.46	+01
čestnost	.41	.41	0
silá vůle	.49	.53	+04
vzájemné uznání	.51	.49	-02
etnická tolerance	.37	.38	+01
tělesná zdatnost	.52	.53	+01
radost z úsilí	.58	.58	0
mír	.51	.48	-03
kamarádství	.43	.41	-02
respektování pravidel	.65	.67	+02
vynalož. Max.úsilí	.54	.58	+04
sebekontrola	.70	.70	0
rovnost šancí	.68	.68	0
sportovní chování	.74	.72	-02
Profit ze sportovní kariéry			
Popularita	-.70	-.71	+01
získání peněz	-.72	-.72	0
namyšlenost, pýcha	-.58	-.62	+04
pracovní kariéra	-.51	-.52	+01
nacionalismus	-.47	-.49	+02
vítězství za každou cenu	-.67	-.67	0
Podvody	-.74	-.69	-05
snaha po dokonalosti	.38	.36	-02
zneužití drog	-.55	-.55	0
Humánní hodnoty			
Svoboda	.53	.53	0
kulturní porozumění	.47	.55	+08
optimismus	.51	.48	-03
upřímnost	.60	.64	+04
gentlemanské chování	.54	.50	-04
Harmonie těla a ducha	.35	.37	+02
lepší svět	.60	.63	+03
Poznání	.52	.53	+01
kulturní obohacení	.49	.49	0
Solidarita	.57	.60	+03
odmítnutí diskriminace	.51	.52	+01
setkání mladých lidí	.36	.36	0
Mravnost	.43	.43	0

* získané údaje po vyřazení indikátorů na základě kombinace faktorů určených pro vyřazení indikátorů z dotazníku

V tabulce 34 jsou uvedeny faktorové zátěže jednotlivých indikátorů faktoru „Přijatelnost fair play“ z výzkumu (rok 2008). Na základě faktorové analýzy v souladu se strukturou z výzkumu (rok 1998) byly potvrzeny dva subfaktory. V tabulce jsou dále uvedeny faktorové zátěže získané faktorovou analýzou dat z pilotního šetření redukované verze dotazníku a změna v posunu faktorových zátěží. Faktorová analýza znovu potvrdila strukturu dvou subfaktorů. Faktor „Přijatelnost fair play“ nebyl zredukován z uvedených důvodů (viz. kapitola 5.3 Redukce a modifikace původního dotazníku).

Faktorové zátěže jednotlivých indikátorů (10-ti různých tvrzení) se v redukované verzi dotazníku zvýšily u 6-ti indikátorů průměrně o +.14 (celkem +.87). Faktorové zátěže 4 indikátorů dostaly zhoršení průměrně o -.11. Celkem se faktorové zátěže zvýšily o +.43.

Tabulka 34: Faktorové zátěže 10-ti indikátorů faktoru „Přijatelnost fair play“

	Indikátory faktoru „Přijatelnost fair play“	Výzkum (2008)	Pilotní šetření	Změna faktorových zátěží
1	Ve sportu je přijatelné, když chce někdo v rozporu s pravidly podvádět.	.67	.77	+.10
2	V některých sportech nelze zabránit poškození soupeře.	.69	.75	+.06
3	Je nemožné být dobrý ve sportu při čestném (fair play) soupeření.	.49	.67	+.18
4	Násilí je nedílnou součástí některých sportů.	.72	.69	-.03
5	Můžeš zvítězit, budeš-li soutěžit „fair play“.	.62	.46	-.16
6	Pokud soupeř jedná nečestně, je přijatelné mu to stejným způsobem oplatit.	.55	.79	+.24
7	Pravidla, která zvyšují násilí, by měla být ve sportu zcela zakázána.	.45	.52	+.07
8	Nečestné jednání nepatří do sportu jakékoli úrovně.	.42	.64	+.22
9	Ve sportu je v pořádku být trochu sobecký.	.41	.33	-.08
10	Vzal by sis doping, abys získal olympijskou medaili?	.81	.64	-.17

Na základě porovnání údajů faktorových zátěží jednotlivých indikátorů faktoru „Olympijské ideály a principy“ a faktoru „Přijatelnost fair play“ je možné konstatovat, že se faktorové zátěže celkově zvýšily, což vypovídá o zlepšení vnitřní validity nové verze dotazníku.

Největší pozornost byla při redukcí položek dotazníku zaměřena na faktor olympijských ideálů a principů, z důvodu největší možnosti redukce pro jejich kvantitativní zastoupení v dotazníku i obsahové zvážení jednotlivých položek pro cílenou populaci. 52 olympijských ideálů a principů v původní verzi dotazníku bylo zredukováno na 36 a to jednak na základě nízkých faktorových zátěží jednotlivých položek ke společnému faktoru (např. obchodování, úspěch, morálka), dále z důvodu nesrozumitelnosti významu otázky pro určenou populaci a splývání obsahového významu některých položek (ušlechtilost – čestnost – upřímnost/ bohatství – získání peněz), na základě frekvenčních tabulek, kdy na položku odpovědělo více než 90% respondentů stejně a kombinaci těchto důvodů. Velkým mezníkem bylo také hledisko obsahového významu a důležitosti otázky („etnická tolerance“ s nízkou faktorovou zátěží byla ponechána pro své nenahraditelné místo v Olympijské chartě, přičemž je považována za jeden ze základních olympijských ideálů).

V dotazníku byly záměrně ponechány položky svým významem a formulací přesně odpovídající formulaci z Olympijské charty (např. mír, solidarita, radost z úsilí, fair play), jež jsou považovány za základní principy olympismu a také všeobecně uznávané výchovné hodnoty, měly by tudíž být celkově pozitivně přijímané. Dále také položky formulované významově opačně (vítězství za každou cenu, podvody, namyšlenost a pýcha), jisté anti-hodnoty olympismu, s olympismem a obecně sportem spojovány, jež by měly být z olympismu vymýceny, neboť nesouvisí s vnitřními hodnotami tohoto morálního kodexu, přesto však jsou součástí sportovního dění.

Znění otázek v dotazníku bylo podrobena zjednodušení formulace z důvodu úspory času potřebného k vyplnění dotazníku a vzhledem k cílené populaci. Jelikož jsme nezjišťovali „lži skóre“ respondentů nebylo nutné pokládat otázky formou: „*Víš, kdo byl Pierre de Coubertin?*“ s možností odpovědi *ano* či *ne* a následně: „pokud ano, napiš, kdo to byl“. Při jiné formulaci otázky „*Kdo byl zakladatel moderních olympijských her?*“ jsme se vyhnuli odpovědím na základě asociací, které by mohly vyvstat, pokud otázku položíme obráceně. Respondenti pak měli možnost volné odpovědi a z výsledků jsme získali informaci, zda správnou odpověď znají, či nikoli.

Časové hledisko bylo jedním z důležitých mezníků a důvodů pro redukcí a modifikaci původní verze dotazníku „Olympijské ideály a principy“. Nedostatek času k vyplnění a tím vytvořená stresová situace, mohl ovlivnit odpovědi respondentů, vést respondenty

k lehkovážnému zaznamenávání odpovědí bez hlubšího zamýšlení se nad významy otázek, popřípadě k nevyplnění odpovědi. Žádoucí časový úsek vzhledem k charakteru respondentů byl vymezen školní vyučovací hodinou (45minut), přičemž je třeba do administrace dotazníku započítat čas potřebný k představení jeho důvodu, významu a obsahu.

Čas potřebný pro vyplnění původní verze dotazníku byl v průměru 41 minut. Někteří z nejstarších respondentů (15let – kvarta osmiletého gymnázia) ho ale zvládli vyplnit i za 26minut. K vyplnění původní verze dotazníku respondentům však několikrát 45minut nestačilo a tím došlo k překročení požadovaného času. Respondenti vyplňující novou, zkrácenou a modifikovanou verzi dotazníku potřebovali v průměru 29 minut, přičemž minimální čas představoval 22 minut a maximální čas strávený vyplňováním dotazníku byl 45 minut. Všem respondentům tedy stačila vyučovací hodina k zodpovězení otázek (viz. tabulka 35).

Redukcí a modifikací dotazníku „Olympijské ideály a principy“ došlo ke zkrácení potřebného času pro vyplnění o 12 minut (29,26%). Nyní je předpoklad splnění požadavku na možnost vhodné distribuce dotazníku respondentům tohoto věku na školách, při respektování časového prostoru vymezeným délkou jedné vyučovací hodiny.

Tabulka 35: Časové hledisko vyplnění 2 různých verzí dotazníku (v minutách)

	Průměrný čas 41	
Původní verze dotazníku	Min. 26	Max. 48
	Průměrný čas 29	
Nová verze dotazníku	Min. 22	Max. 45

Obecně lze upozornit na skutečnost, že již při pouhém výčtu hodnot spojovaných s olympismem je evidentní, že nelze vymezit ucelené pojetí, vyprofilovaný význam či jednotný smysl olympismu. Olympismus je mnohoznačným symbolem, který může být někdy různorodě (často i protikladně) interpretován. Již proto je velmi důležité pro mládež tohoto věku zvolit pojmy jasné, jednoduše uchopitelné, s jednotným a nezaměnitelným významem a s případným doplněním míněného významu.

7. SOUHRN A ZÁVĚR

Vědomostní úroveň mladé generace o olympijském hnutí, olympijské myšlence a jejich hodnocení olympijských ideálů a principů byla obsahem této práce. Již samotné vyplňování dotazníků respondenty je možné považovat za formu šíření olympijské myšlenky, což se stalo cenným přínosem této práce.

Hlavním cílem práce bylo dosažení modifikace dotazníku „Olympijské ideály a principy“. Tento dotazník vznikl jako varianta dotazníku „Olympic questionnaire“ od autorů Telamy, Naula, Nupponena, Rychteckého & Vuolla z roku 1998 pro populaci mládeže v České republice. Dále tento dotazník vhodně redukovat pro vytvoření jeho zkrácené verze.

Dalším cílem práce bylo identifikovat a specifikovat shodné znaky i rozdíly v hodnocení olympijských principů u 12-ti leté a 15-ti leté mládeže a následné porovnání získaných výsledků s předchozím totožným výzkumem z roku 1998⁹.

H1: Hypotéza předpokládala, že dívky budou zaujímat krajní postoje k otázkám fair play. Hypotéza 1 byla potvrzena. Se statistickou významností ($p < 0,05-0,001$) byla prokázána vyhraněnost názorů a zaujímání krajních postojů dívek k modelům fair play chování ve sportu. Ve všech 10 tvrzeních, zaměřených na „preferenci fair play“ a „toleranci k násilí“ ve sportu se u souboru dívek (bez rozlišení věku) potvrdila tendence k modelům fair play chování zaujímat krajní (vyhraněné) postoje (absolutní souhlas, či absolutní nesouhlas s daným tvrzením).

H2: Hypotéza předpokládala, že alespoň v 8 z 10 vědomostních otázek vykáže sportující mládež větší vědomosti než mládež nespportující. Hypotéza 2 byla zamítnuta. Nebylo statisticky prokázáno, že by alespoň v 8 z 10 vědomostních otázek vykazala sportující mládež statisticky větší vědomosti než mládež nespportující. Po zpracování dat lze konstatovat, že hypotéza o větší znalosti sportující mládeže by byla potvrzena na hladině významnosti $p < 0,01$ při snížení požadavku na 4 správně zodpovězené otázky z 10. V dalších 5 vědomostních otázkách sice převyšovala populace sportující nad nespportující, ale bez statistické významnosti. Proti hypotéze se staví pouze v otázce zaměřené historicky na datum konání prvních moderních olympijských her, kdy bylo větší procento správných odpovědí na straně

---

⁹ Telama, Naul, Nupponen, Rychtecký & Vuolle (2002). Physical Fitness, Sporting Lifestyles and Olympic Ideals: Cross Cultural Studies on Youth Sport in Europe.

nesportovců. Při větším vzorku respondentů (Rychtecký et al., 2009) se potvrdil statisticky významný rozdíl mezi vědomostmi sportujících a nesportujících.

H3: Hypotéza předpokládala, že mladší respondenti budou vnímat fair play pozitivněji než starší respondenti. Hypotéza 3 byla potvrzena. Na základě výsledků lze se statistickou významností ($p < 0,05$) potvrdit skutečnost, že mladší respondenti (bez ohledu na pohlaví) vyjádřili pozitivnější vnímání a preferenci fair play. Tuto teorii ještě podpořily výsledky preference násilí, jež je se statistickou významností ($p < 0,05$) pozitivněji přijímána staršími respondenty.

H4: Hypotéza 4 předpokládala, že cíleným vyřazením některých indikátorů z původní verze dotazníku se nesníží jeho konstruktová validita. Na základě provedení faktorové analýzy a porovnání údajů faktorových zátěží jednotlivých indikátorů faktorů „Olympijské ideály a principy“ a „Přijatelnost fair play“ byla hypotéza potvrzena. U obou těchto faktorů se konstruktová validita po redukci indikátorů nesnížila.

Při redukci položek pouze na základě jejich nízké korelace k ostatním položkám (item-total correlation) lze docílit zvýšení reliability modelu na rozdíl od snížení jeho validity (Blahuš, 1985). Z důvodu požadavku minimálního zachování stejné validity původní verze dotazníku také u redukované verze dotazníku, bylo pro redukci indikátorů kombinováno více faktorů. Na základě zhodnocení výsledků byl tento požadavek splněn.

Ve vědomostních otázkách dotazníku převyšovaly soubory starších respondentů (15-ti letí) nad soubory mladších respondentů (12-ti letí) v obou skupinách pohlaví, přičemž četnosti správných odpovědí přesáhly 50% u 6-ti otázek mezi staršími respondenty. Zjištěné výsledky potvrzují častější odpovědi k zisku informací o olympijských hrách a olympismu ve školách (47,6% resp. 53,0% u mladších respondentů oproti 68,9% resp. 72,1% u starších respondentů). Školní osnovy byly potvrzeny, jako jeden z informačních zdrojů o olympismu, přičemž škola je významnějším zdrojem informací zejména pro dívky. Z hlediska obsahu výuky pak všechny skupiny respondentů přiznávají větší zaměřenost na historii (antické olympijské hry) oproti současnosti (moderní olympijské hry). Mezi dalšími zdroji informací o zmíněné tématice převyšují u starších respondentů (15-ti letí) masmédiá (televize, rádia, noviny a časopisy) nad personálními zdroji (rodiče, sourozenci, trenéři apod.). U mladších respondentů (12-ti letí) naopak převyšují personální zdroje nad masmédií. Při porovnání výsledků zdrojů zisku

informací o olympismu s výzkumem provedeným v roce 1998 lze konstatovat celkový vzrůst významu masmédií. Nově se vyčlenila kategorie „internet“ jako zdroj informací pro mládež, byla tedy zařazena do nové verze dotazníku. U sportujících byly prokázány větší vědomosti v oblasti olympismu v 9 z 10 otázek nad nesportujícími respondenty, se statistickou významností ($p < 0,01$) byly rozdíly potvrzeny pouze u 4 vědomostních otázek. Nejčastěji si mládež spojuje s olympijskou myšlenkou fair play, mír, mezinárodní porozumění, účast víc než vítězství, olympijské symboly nebo historické kořeny. Povědomí a všeobecná informovanost o významu olympijské myšlenky je celkově velmi nízká. Pouze 6,2% resp. 13,9% respondentů (dle věku a pohlaví) formulovalo vlastními slovy význam tohoto pojmu. Mezi nejoblíbenější a nejvíce zmiňované olympijské vítěze patřil jednoznačně Roman Šebrle (až 72,16%) a Kateřina Neumannová (50,00%). Mládež nezapomíná ani na olympioniky a sportovní vyslance naší země let minulých, kdy Emil Zátopek byl oceněn 8,52% a Jan Železný 26,70%. Poslední dva zmiňovaní byli dle výsledků výzkumu mládeží obdivováni již v roce 1998, kdy získali 9,3% resp. 20,0%. Největším důvodem pro výběr jednotlivých olympijských vítězů byla národní hrdost (31,49%), což je podpořeno minimálním zastoupením zahraničních olympijských hvězd. V ženské kategorii se do výčtu nejoblíbenějších olympijských vítězek dostaly ze zahraničních sportovkyň Yelena Isinbayeva (2,27%) a Marion Jones (1,14%), jež byla současně označena za neoblíbeného sportovce (1,70%) z důvodu její dopingové aféry. Z celkového počtu respondentů (597) nemělo 62,81% zájem stát se olympijskými šampióny, jelikož je to spojováno s přílišným úsilím (12,56%). Ve výsledcích výzkumu z roku 1998 se více než 80% respondentů obávalo přílišného úsilí spojeného s olympijských vítězstvím. 15,91% respondentů uvedlo zaměření mimo sportovní prostředí. Největším lákadlem být olympijským šampiónem byla naopak sláva a proslulost (17,92%), což nejvíce láká mladší chlapce. 52,24% z nich se chce stát olympijskými šampióny. V roce 1998 tomu odpovídalo celých 70% této skupiny respondentů.

U preference modelů fair play chování potvrdili se statistickou významností ($p < 0,05$) více mladší respondenti (15,39%) než jejich starší kolegové (14,94%). U tolerance k násilí tomu bylo naopak, což zjištěný výsledek jen potvrdilo. Z hlediska pohlaví dívky, stejně jako v předcházejících studiích, podporují fair play chování ve sportu více než chlapci. Chlapci naopak vyjádřili více podpory násilí ve sportu než dívky. Na jedné straně vyjádřená podpora fair play (čestnosti) od všech skupin respondentů byla v jistém rozporu se zjištěnou podporou

tolerance k násilí na straně druhé. Současně s výsledky, jež nám poskytly obraz žádoucnosti jednoho ze základních olympijských principů „fair play“ (viz. kapitola 6.1.3) lze konstatovat vysoké morální smýšlení oproti více pragmatickému způsobu chování. Hodnocení fair play v této studii poukazuje na nesoulad mezi morálními požadavky, jež respondenti vykazaly, a zjištěnými tendencemi k násilí. Za jednu z možných příčin tohoto stavu lze považovat i nízké morální hodnoty, jež jsou v rámci zpráv ze sportovního prostředí velmi často respondentům předkládány masmédi.

V rámci práce byla zjišťována žádoucnost a reálné působení 52 olympijských ideálů a principů (zvolených již pro výzkum v roce 1998 na základě Olympijské charty). Respondenti měli možnost posoudit, zda jednotlivé položky by měly být dle jejich názoru olympijským hnutím podporované a v rámci olympijských her rozvíjené, zda jsou dle jejich názoru žádoucí. Zároveň měli možnost vyjádřit ke všem položkám názor, zda jsou v současnosti olympijským hnutím na olympijských hrách podporované a skutečně rozvíjené, zda jsou reálně působící. Mezi žádoucností a realitou byly zjištěny rozdíly, u všech položek byla respondenty vyjádřena větší žádoucnost než důvěra k jejich reálnému působení. Respondenti bezpečně rozeznali principy a ideály, které jsou potřebné a žádoucí. U žádoucích principů byly nejčastěji uváděny: soutěživost, tělesná zdatnost, vzájemné uznání, spolupráce, mír, čestnost, radost z úsilí. Pravdou je, že mezi skutečností a ideály vždy panují rozdíly. Ideál je charakterizovaný svou nedosažitelností, o který je ale třeba usilovat a následovat. Jelikož se i zde jedná o olympijské „ideály“, jež jsou v mnohých případech ideály celosvětovými, přesahující hranice sportovního prostředí, samotné vyjádření jejich žádoucnosti je vyjádřením úsilí o jejich realizaci a promítnutí „ideálního světa“ do toho „reálného“. Mezi reálně působícími principy byla nejčastěji uvedena např. soutěživost, úspěch a tělesná zdatnost.

Aktuálním výsledkem práce byl modifikovaný a redukovaný dotazník pro českou mládežnickou populaci ve věku 12-15 let. Nová verze dotazníku „Olympijské ideály a principy“ by měla přispět ke snadnějšímu a efektivnějšímu získávání informací od české populace v oblasti olympismu.

Při zachování vnitřní validity a reliability dotazníku došlo k jeho redukcí, modifikaci a celkové modernizaci a aktualizaci. Vzhledem k menší časové náročnosti při vyplňování dotazníku se předpokládá vyšší atraktivita nové verze dotazníku. Zkrácením dotazníku se

předchází „slepému“ vyplňování, ztrátě koncentrace a neochotě respondentů vyplnit jej celý, k čemuž může docházet v případě příliš dlouhých verzí dotazníků a časovému omezení při osobní distribuci.

Redukcí a modifikací dotazníku „Olympijské ideály a principy“ došlo ke zkrácení potřebného času pro vyplnění v průměru o 12 minut (29,26%). To dává předpoklad splnění požadavku na možnost vhodné administrace dotazníku respondentům tohoto věku na školách, při respektování časového prostoru vymezeným délkou jedné vyučovací hodiny (45 minut) včetně potřebného času na úvodní představení dotazníku respondentům.

Pro případný sběr dat nově vytvořeným dotazníkem by bylo možné doporučit využití elektronické formy administrace, vzhledem k velkému rozšíření a oblíbenosti internetu u mladé generace. Nedostatkem by se však mohla stát nepřítomnost administrátora při vlastním vyplňování pro množství kladených otázek směrem k administrátorovi zejména ze strany mladších respondentů.

8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ANDREFF, W. (1997). The Western Economic „Model“ of Sport and Hungarian Sport in Transformation: a Comparison. *Journal of Comparative Physical Education and Sport*, 19(1), 2-9.

ANDREWS, D.L, MASON, D.S., SILK, M.L. (2005). *Qualitative methods in sports studies*. Berg Publishers.

ANZ, T. (2002). *Literatur und Lust: Glück und Unglück beim Lesen*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag.

AMIS, J. (2000). Sport v Anglii. In Slepíčka P., Slepíčková I. *Sport, stát, společnost*. Praha: UK FTVS, 23-29.

ATALAY, M. (2005). The Importance of Olympic Education to Promote the Ideas of Olympism. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 76(1), 103.

AUSTRALIAN OLYMPIC COMMITTEE (1995). *The Olympic education kit*. Sydney: AOC.

BARNEKOW-BERGKVIST, M. (1997). *Physical capacity, physical activity and health - A population based fitness study of adolescents with an 18-year follow-up* (dissertations). Umeå: Arbetslivsinstitutes tryckeri.

BEBČÁKOVÁ, V. (2004). Olympijská výchova v školách v Slovenskej republike. *Tělesná výchova a sport mládeže*, 70(6), 43-45.

BERNARD, H. R. (2000). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. Newbury Park, CA: Sage.

BINDER, D. (2000). *Be a Champion in Life! An international teacher's resource book for schools*. Athens: FOSE.

BINDER, D. (1992). Implementing Olympic Curricula in national school programs. *International Olympic Academy, 1st joint international session 20-27 May, 92*. Ancient Olympia: IOA.

BINDER, D. et al. (2007). *Teaching Values: An Olympic Education Toolkit*. Lausanne: IOC.

BLAHUŠ, P. (1996). *K systémovému pojetí statistických metod v metodologii empirického výzkumu chování*. Praha: Karolinum.

BLAHUŠ, P. (1985). *Faktorová analýza a její zobecnění*. Praha: SNTL.

BLECHA, I. (1997). *Jan Patočka*. Olomouc: Votobia.

BOAVENTURA, J. (1991). *Ethics in sport and young people*, Draft Code of Ethics, Meeting of the Bureau, Strasbourg, DS-SR (91) 170r. French, 1-5.

BRONIKOWSKI, M., BRONIKOWSKA, M. (2009). Can Olympic Education be among the Peacemaker? *Olympic Truce Sport as a Platform for Peace*. Athens: International Olympic Truce Centre, 93-109.

BROWNLEE, H. (2001). *Sharing the Spirit: The Involvement of School Students in the 2000 Olympic and Paralympic Games*, Sydney. NSW: Department of Education and Training.

- BUNC, V., ŠTILEC, M. (2007). Tělesné složení jako indikátor aktivního životního stylu seniorek. *Česká kinantropologie*, 11(3), 17-23.
- BURIÁNEK, J. (2006). Dnešní mládež - důvěra, protest, hodnoty. In *Mládež a sociální patologie*. Praha: MČSS, 67-73.
- BURNS, R.D. (2001). *Olympism: A Basic Guide to the History, Ideals & Sports of the Olympic Movement*. Pennsylvania: Griffin Publishing.
- BOUDON, R., BERNARD, P., CHERKAOUI, M., LÉCUYER, B. P. (2004). *Sociologický slovník*. Olomouc: UP.
- CAKIRPALOGLU, P. (2004). *Psychologie hodnot*. Olomouc: Votobia.
- COUBERTIN, P. (1977). *Olympijské paměti*. Praha: Olympia.
- CSIKSZENTMIHALYI, M. (1996). *O štěstí a smyslu života*. Praha: Lidové noviny.
- ČERNEK, M. (2008). Sokolství a olympismus. *Tělesná kultura*, 31(1). 48-56.
- ČINČERA, J. (2002). Strach, naděje a informace v 21. století. *Národní knihovna*, 13(1), 3-6.
- DAVIS, B., ROSCOE, J., ROSCOE, D. et al. (2004). *Physical Education and the study of Sport*. London: Elsevier Mosby.
- DIGEL, H. (2007). *On ethics, globalization, peace and Olympism*. Köln: Tübingen.
- DIGEL, H. (1995). *Sport in a Changing Society . Sociological Essays*. Schorndorf: Verlag Karl Hofmann.
- DOKTOR, M. et al. (2010) In 16. Evropský kongres Fair play konaný 27.-30.10.2010 v Praze (dosud nepublikováno).
- DOVALIL, J. (2008). *O smyslu olympijských her a sportu vůbec*. Olympijská knihovnička č. 43, Praha: ČOV.
- DOVALIL, J. et al. (2004). *Olympismus*. Praha: Olympia.
- ERIKSON, E.H. (2002). *Dětství a společnost*. Praha: Argo.
- FERJENČÍK, J. (2000). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Praha: Portál.
- FISHBEIN, M., AJZEN, I. (1975). *Belief, attitude, intention and behavior. An introduction to theory and research*. Reading Mass: Addison-Wesley.
- FLEMR, L. (2009). *Prostorové a materiální podmínky pro pohybové aktivity mladších adolescentů ve Středočeském kraji*. Disertační práce. Praha: UK FTVS.
- FLEMR, L., VALJENT, Z. (2010). Socializace sportem. *Studia sportiva*, 4(1), 75-91.
- GAVORA, P. (2000). *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.
- GEORGIADIS, K. (2003). *Olympic Revival. The Revival of the Olympic Games in Modern Times*. Athens, 2003.
- GESWELL, J.W. (2005). *Educational Research: planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. New Persey: Pearson Prentice Hall.
- GRÁC, J. (1979). *Pohľady do psychológie hodnotovej orientácie mládeže*. Bratislava: SPN.

- GREENDORFER, S.L., EWING, M.E. (1981). Race and gender differences in children's socialization into sport. *Research Quarterly*, 52, 301-310.
- GREXA, J. et al. (1998). *Olympijské hnutie na Slovensku (Od Atén po Atlantú)*. Bratislava.
- HAHN, E. (1996). *Psychologisches Training im Wettkampfsport*. Schorndorf: Karl Hofmann.
- HANIN, Y.L. (1997). Emotions and athletic performance: Individual zones of optimal functioning model. *European Yearbook of Sport Psychology*, 1, 29-72.
- HARTL, P. (2004). *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál.
- HÁTLOVÁ, B., ŠPŮRKOVÁ, A., ŠMÍDOVÁ, J.(2007). Pohyb a mentální zdraví. *Česká kinantropologie*, 11(3), 25-30.
- HEINEMANN, K., (1986). *Leistungsengagement und sportinteresse: eine empirische studie zur stellung des sports im betrieblichen und schulischen leistungsfeld*. Schorndorf bei Stuttgart: Karl Hofmann
- HELLER, A., FEHÉR, F. (1988). *The postmodern Political Condition*. Cambridge: Polity.
- HENDL, J. (2004). *Přehled statistických metod zpracování dat*. Praha: Portál.
- HENDL, J. (1997). Poznávání pomocí kvalitativního výzkumu. *Česká kinantropologie*, 1(1),19-28.
- HEWSTONE, M. (2006). *Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie*. Praha: Portál.
- HAYESOVÁ (1998). *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál.
- HODAŇ, B. (1997). Olympismus a současný svět. *Česká kinantropologie*, 1(1), 83-90.
- HOFSTEDE, G. (1991). *Cultures and organizations: software of the mind. Intercultural cooperation and its importance for survival*. London: McGraw-Hill International.
- HORN, T.S. (1985). Coaches' feedback and changes in children's perceptions of their physical competence. *Journal of Educational Psychology*, 77(2), 174-186.
- HRONIS, M. (2004). *Olympic Games 28 Centuries History – Athletics – Civilisation*. Athens: Lambropoulos – Special Publications.
- CHRÁSTKA, M. (2007). *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada.
- INTERNATIONAL OLYMPIC ACADEMY (2011). Coubertin Grove. [online] dostupné z: <http://ioa.org.gr/en/ioa-information/coubertin-grove> [cit. 2011-01-10].
- INTERNATIONAL OLYMPIC ACADEMY (2011). [online] dostupné z: <http://ioa.org.gr/en/home> [cit. 2011-01-10].
- INTERNATIONAL OLYMPIC COMMITTEE (1995). *Keep the spirit alive. You and the Olympic Games*. Lausanne: IOC.
- JANSA, P., KOCOUREK, J., VOTRUBA, J. et al. (2005). *Sport a pohybové aktivity v životě české populace*. Praha: UK FTVS.
- JÄRVINEN, A. (1999). Olympic education in Finland: the development and tasks of the national Olympic academy. *Acta Universitatis Carolinae – Kinanthropologica*, 35(1), 23-27.

- JEŘÁBEK, H. (1992). *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Karolinum.
- JÖRESKOG, K.G., SÖRBOM, D. (2007). *LISREL 8.80*. Chicago: Scientific Software International.
- KABITSIS, C., HARAHOUSOU, Y., ARVANITI, N., MOUNTAKIS, K. (2002). Implementation of Olympic Culture in the school curriculum in Greece. *The Physical Educator*, 59(4). 184-191.
- KAMUTI, J. (2003). Fair play. *What an olympian should know: an olympian is an olympian forever*. Budapest: [World Olympians Association](http://www.worldolympians.com), 55-61.
- KAVALÍŘ, P. (2005). K problematice výzkumu hodnot a hodnotových preferencí. *Československá psychologie*, 49 (4), 333-341 .
- KAVALÍŘ, P. (2003). *Pozice sportu v hodnotových systémech a preferencích žáků středních škol*. Disertační práce; vedoucí P. Slepíčka. Praha: UK FTVS.
- KERLINGER, F.N., (1972). *Základy výzkumu chování*. Praha: Academia.
- KERLINGER, F.N., LEE, H.B. (2000). *Foundations of behavioral research*. Harcourt College Publishers.
- KMEC, J. (2006). *Chránit před dopingem sport či sportovce?* [online] dostupné z: <http://rockmachine.webgarden.cz/doping> [cit. 2010-02-11].
- KOHOUTEK, R. (2002). *Základy užité psychologie*. Brno: CERM.
- KOHOUTEK, R. (2008). *Motivace chování a prožívání, zájmy, hodnoty, potřeby a jejich diagnostika*. [online] dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0812/osobnost-jeji-zajmy-a-hodnoty> [cit. 2010-02-10].
- KOLÁŘ, F., DOVALIL, J. (2004). Stručná historie olympijského hnutí. In Dovalil, J. et al. *Olympismus*, 62-72.
- KOLEKTIV (1999). *Český olympismus - 100 let*. Praha: Olympia.
- KON, S. I. (1986). *Kapitoly z psychologie dospívání*. Praha: SPN.
- KÖSSL, J. (1977). *Dějiny československého olympijského hnutí*. Praha: Olympia.
- KRAUS, B. (2000). Mládež v postmoderní společnosti. In Sborník *Socialia 99. Mládež v postmoderní době*. Hradec Králové: Gaudeamus, 9-24.
- KREJČOVÁ, E. (2005). *Základy sociální psychologie*. Ostrava: Pedagogická fakulta.
- KRISTY, D. (1995). *Coubertin's Olympic: how the Games began*. Minneapolis: Lerner Publications Company.
- KŘIVOHLAVÝ, J. (1994). *Mít pro co žít*. Praha: Návrat domů.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada.
- LEE, M. (1999). *Coaching Children in Sport*. London, New York: E & FN Spon.
- LUCAS, E.J.A. (2003). Olympic Idea, Questions of Ethics. *What an olympian should know: an olympian is an olympian forever*. Budapest :[World Olympians Association](http://www.worldolympians.com), 47-54.
- MAASS, S. (2007). The Olympic Values. *Olympic Review*, 63. IOC, 28-33.

- MACEK, P. (2003). *Adolescence*. Praha: Portál.
- MALINA, R., BOUCHARD, C., BAROR, O. (2004). *Growth, maturation and physical activity*. Champaign: Human Kinetics.
- MARTIN, D. (2004). *Fair play*. New York: Berkley Sensation.
- MASTERS, J.R. (1974). The Relationship Between Number of Response Categories and Reliability of Likert-Type Questionnaires. *Journal of Education Measurement*, 11(1), 49-53.
- MIKŠÍK, O. (2001). *Psychologická charakteristika osobnosti*. Praha: Karolinum.
- MIKULÁŠTÍK, M. (2003). *Komunikační dovednosti v praxi*. Praha: Grada.
- MUSSINO, A. (1997). The analytic framework used for the presentation of data from participating countries. In: *COMPASS. Workshop, An Anglo-Italian initiative*. Glasgow: British Sports Council, 6-14.
- MÜLLER, N. (2000). *Pierre de Coubertin. Olympism. Selected writings*. Lausanne: IOC.
- MÜLLER, N. (1994). *One hundred years of Olympic Congresses*. Lausanne: IOC.
- NAKONEČNÝ, M. (1995). *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia.
- NARDI, P. M. (2003). *Doing survey research: a guide to quantitative methods*. New York: Allyn & Bacon.
- Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha*. (2001). Praha: Tauris. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy.
- NAUL, R. (2009). Olympic Pedagogy as a Theory of Development of Ethical and Humanistic Values in Education. In *9th International Session for Directors of National Olympic Academies*. Olympia: IOA, 27-40.
- NAUL, R. (2008). *Olympic Education*. Oxford: Meyer & Meyer Sport.
- OLANDER, J. (1992). The need for disseminating Olympic education among youth. *International Olympic Academy, 1st joint international session 20-27 May, 92*. Ancient Olympia: IOA.
- OLYMPIC.ORG (2009). [online] dostupné z: <http://www.olympic.org/olympic-values-and-education-program> [cit. 2010-10-28].
- OLYMPIJSKÁ CHARTA (2007). [online] dostupné z: http://multimedia.olympic.org/pdf/en_report_122.pdf [cit. 2008-06-28].
- OLYMPIJSKÁ CHARTA (2003). *Olympijská knihovnička*, 35. Praha: ČOV.
- PARSONS, T. (1991). *The social system*. London: Bryan S. Turner.
- PATRIKSSON, G. (1994). Sport and physical activity as a socialisation environment. *A scientific review*. Göteborg: Council of Europe.
- PAULIČKU, I. et al. (2002). *Všeobecný encyklopedický slovník G-L*. Praha: Ottovo nakladatelství.
- PECHA, O. (2005). K teorii postojů v kinantropologii. *Česká kinantropologie*, 9(2), 61-75.
- PELIKÁN, J. (2004). *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha : Karolinum.

- PENC, S. (2008). [online] dostupné z: <http://www.potala.cz/files/tibetske-noviny.pdf> [cit. 2009-08-10].
- PETERSEN, R.C. (1987). Childhood and adolescent drug abuse A physician's guide to office practice. *Rockville: American Council for Drug Education*
- POUND, R.W. (2003). Olympians Should be Heroes, Not Just Winners. *What an olympian should know: an olympian is an olympian forever*. Budapest :[World Olympians Association](#), 94-100.
- PRADIE, J. (1991). Summary of the results of the interview carried out in France. *Ethics in Sport and Young People*, Draft Code of Ethics, Meeting of the Bureau, Strasbourg, DS-SR (91) 5.
- PRŮCHA, J. (2000). *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. (1995). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.
- První olympijský mezinárodní kongres pedagogický v Praze (1925)*. Praha: Československý olympijský výbor.
- PŮHSE, U., GERBER, M. (2005). *International Comparison of Physical Education: Concepts, Problems, Prospects*. Oxford: Mayer& Mayer Sport.
- RADA EVROPY (1995). [online] dostupné z: www.radaevropy.cz [cit. 2010-06-08].
- RADA EVROPY (1996). [online] dostupné z: www.radaevropy.cz [cit. 2010-06-08].
- Rámcový vzdělávací program pro gymnázia*. (2007). Praha: Výzkumný ústav pedagogický.
- Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou*. (2007). Praha: Výzkumný ústav pedagogický.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. (2007). Praha: Výzkumný ústav pedagogický
- RENSON, R. (1990). From Physical Education to Kinantropology. *International Journal of Physical Education*, 27, 10-24.
- ROKEACH, M. (1973). *The nature of human values*. New York: Free Press.
- ROKEACH, M. et al. (2004). *Understanding of human values*. New York: Free Press.
- ROSI-MORI, B. (1998). *The COMPASS Project – Coordinated Monitoring of Participation in Sports*. Roma: Coni.
- ROWLEY, S. (1986). The role of the parent in youth sports. *The Growing Child in Competitive Sport*. London: Hoddon and Stoughton, 92-99.
- RYCHTECKÝ, A. (2006). *Monitorování účasti mládeže ve sportu a pohybové aktivitě v České republice*. Praha: UK FTVS.
- RYCHTECKÝ, A. (1996). Olympijské ideály mládeže. *Olympijská knihovnička 12 svazek*, Praha: ČOV, 2-39.
- RYCHTECKÝ, A., DOVALIL, J., TILINGER, P. (2009). Vnímání olympijských her a olympijských principů mládeži a olympioniky ČR. *Česká kinantropologie*, 13(3), 18-38.

- RYCHTECKÝ, A., DOVALIL, J. (2004). Olympijská výchova. In Dovalil, J. et al. *Olympismus*. Praha: Olympia, 190-206.
- RYCHTECKÝ, A. et al. (2000). *Monitorování účasti ve sportu a pohybové aktivitě v České republice a v evropských zemích*. Grantový projekt MŠMT, závěrečná zpráva. Praha: MŠMT.
- ŘEHÁK, J. (1998). Kvalita dat I. Klasický model měření reliability a jeho praktický aplikační význam. *Sociologický časopis*, 34, 51-60.
- ŘEHAN, V., CAKIRPALOGLU, P. (2000). Sociální status a hodnotová orientace mladé generace. *Československá psychologie*, 44 (3), 202-215.
- SAK, P. (2006). Revolta či virtuální existence. In *Mládež a sociální patologie*. Praha: MČSS, 86-94.
- SEIFERT, K.L., HOFFNUNG, R.J. (1991). *Child and adolescent development*. Chicago: Houghton Mifflin Co.
- SEKOT, A. (2008). *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada.
- SHIELDS, D., BREDEMEIER, B. (1995). *Character Development and Physical activity*. Champaign IL: Human Kinetics.
- SCHWARTZ, S. H. (2004). Basic human values: Their content and structure across countries. In Tamayo, A. & Porto, J. *Values and work*. Brasilia: Editora Universidade de Brasilia.
- SCHWARTZ, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theory and empirical tests in 20 countries. In Zana, M. P. *Advances in experimental social psychology*. San Diego: Academic, 1-65.
- SIMON, R.L. (2004). *Fair play: The Ethics of Sport*. CO: Westview Press.
- SKALKOVÁ, J. (1983). *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. Praha: SPN.
- SLEPIČKA, P. (2000). Sport a česká společnost. In Slepíčka, P., Slepíčková, I. *Sport, stát, společnost*. Praha: UK FTVS, 9-22.
- SLEPIČKA, P. (1990). Sportovní diváctví. Praha: Olympia.
- SLEPIČKA, P., HOŠEK, V., HÁTLOVÁ, B. (2009). *Psychologie sportu*. Praha: Karolinum.
- SLEPIČKA, P., PĚKNÝ, M. (2008). *Sportující senioři a jejich hodnotová orientace*. *Česká kinantropologie*, 12(3), 9-16.
- SLEPIČKOVÁ, I. (2005). *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum.
- SMÉKAL, V. (2004). *Pozvání do psychologie osobnosti – Člověk v zrcadle vědomí a jednání*. Brno: BARRISTER&PRINCIPAL, 255-258.
- SMOLL, F.L., SMITH, R.E. (2002). *Children and youth in sport: A biopsychosocial perspective*. Dubuque, IA: Kendall/Hunt Publishing.
- SPSS Inc. (2004). *SPSS Base 13.0 for Windows User's Guide*. Chicago: SPSS.
- Statistica, verze 6.1. (2001). Společnost StatSoft.
- SVOBODA, B. (1997). Názory zahraničních autorů na komercializaci vrcholového sportu. *Česká kinantropologie*, 1(2), 63-73.

- SZYMICZEK, O. (1992). *History of Physical Education*. Beran, A. Campus Copies.
- ŠTEKR, V. (2000). *Olympijské hnutí - olympijské hry*. Olomouc: UP FTK.
- ŠTIKAR, J. (2000). *Metody psychologie práce a organizace*. Praha: Karolinum.
- ŠVEC, Š., ŠTEFANKO, M. et al. (1998). *Metodológia vied o výchove: kvantitatívno-scientické a kvalitatívno-humanitné prístupy v edukačnom výskume*. Bratislava: Iris.
- TELAMA, R., NAUL, R., NUPPONEN, H., RYCHTECKÝ, A., VUOLLE, P. (2002). *Physical Fitness, Sporting Lifestyle and Olympic Ideals: Cross-Cultural Studies on Youth Sport in Europe*. Schorndorf: Verlag Hofmann: ICSSPE: Sport science studies.
- THOMAS, J.R., NELSON, J.K., SILVERMAN, S.J. (2005). *Research method in physical activity*. USA: Human Kinetic.
- THROLINDSSON, B., JONSSON, T. (1991). Ethical Values, Ethics in Sport and Young People, *Draft Code of Ethics, Meeting in Bereau*, Strasbourg, DS-SR (91), 5.
- VÁCLAVOVÁ, L. (2010). Kdo se skrývá za životním vzorem. [online] dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096053318-kdo-se-skryva-za-zivotnim-vzorem/203562225600003/> [cit. 2010-10-12].
- VACURA, M. (2002). Základní koncepty Aristotelovy a Kantovy etiky. *Electronic Journal for Philosophy*. [online] dostupné z: <http://nb.vse.cz/kfil/elogos/student/vacura.htm> [cit. 2010-02-12].
- WATSON, D.L., NEWTON, M., MISOOK, K. (2003). Recognition of values based constructs in summer physical activity program. *The Urban review*, 35, 217-239.
- WEISS, O. (2000). Faktory ovlivňující účast na sportovním dění v Rakousku. In Slepíčka, P., Slepíčková, I. *Sport, stát, společnost*. Praha: UK FTVS, 251-267.
- XIII. Olympijský kongres v Kodani (2009). [online] dostupné z: <http://olympic.crs-net.cz/cz/download/1309/doporuceni-olympijskeho-kongresu-v-kodani-%28rijen-2009%29?fromwhere=994> [cit. 2011-01-12].
- Zákon č. 49/2009 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ve znění pozdějších předpisů. *Sbírka zákonů*, částka 17, 690-699.
- ZAMAROVSKÝ, V. (2003). *Vzkříšení Olympie*. Bratislava: Erika.
- ZICH, F., UNGR, V. (1995). *Tělovýchovné a sportovní aktivity mládeže*. Praha: Amasia.

9. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 - Původní dotazník „Olympijské ideály a principy“

Příloha 2 - Redukovaný dotazník „Olympijské ideály a principy“

Příloha 3 - Preference modelů fair play chování a tolerance k násilí dle věku a pohlaví

Příloha 4 - Žádoucnost a reálné působení olympijských ideálů a principů

Příloha 5 - Tabulka Rozdělení četností

Příloha 6 - Grafické znázornění žádoucnosti a reálného působení u vybraných olympijských principů a ideálů

Příloha 1

Původní dotazník „Olympijské ideály a principy“

Vážení přátelé,

Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy v Praze ve spolupráci s Českou olympijskou akademií sledují, jaké názory a postoje zaujímají naši mladí lidé k olympijským hrám, olympijským ideálům a principům. Tato skutečnost nepřímo souvisí i s kandidaturou Prahy na uspořádání LOH (v roce 2016), eventuálně v roce 2020). Dovolujeme si proto i Vás oslovit a požádat o spolupráci formou předložené ankety. Výsledky zjišťování mají důvěrnou povahu a budou sloužit pouze pro potřeby těchto institucí.

Zvolenou odpověď vyznačte ✓, nebo stručně napište. Prosíme, žádnou otázku ani položku v dotazníku nevynechávejte!

1. Co se ti vybavuje ve spojitosti s olympijskými hrami? Zkus to popsat několika slovy:

---

2. Slyšel/a jsi o „olympijské myšlence“?

2.a. 1. ano ___ 2.a.2. ne ___

2.b. Jestliže ano, co to pro tebe znamená? (stručně napiš)

---

3. Liší se současné moderní olympijské hry od těch, které se konaly v minulosti?

3.a.1. ano ___ 3.a.2. ne ___

3.b. Jestliže jsou moderní hry odlišné, můžeš stručně popsat, v čem se liší?

---

4. Jedním významným ideálem sportu je tzv. „fair play“. Slyšela jsi ještě o dalších „olympijských ideálech“?

4.a.1. ano ___ 4.a.2. ne ___

4.b. Jestliže ano, jaké další z těchto „ideálů“ znáš?

---

5. Přečti si pozorně následující tvrzení a podle škály (1-4) označ (✓), zda s uvedenými postoji souhlasíš, nebo nesouhlasíš?

Volba odpovědi:

1 – zcela souhlasím, 2 – částečně souhlasím, 3 – částečně nesouhlasím, 4 – absolutně nesouhlasím

	1	2	3	4
5.1 Ve sportu je přijatelné, když chce někdo v rozporu s pravidly podvádět	___	___	___	___
5.2 V některých sportech nelze zabránit poškození soupeře	___	___	___	___
5.3 Je nemožné být dobrý ve sportu při čestném (fair play) soupeření	___	___	___	___
5.4 Násilí je nedílnou součástí některých sportů	___	___	___	___
5.5 Můžeš zvítězit, budeš-li soutěžit „fair play“	___	___	___	___
5.6 Pokud soupeř jedná nečestně, je přijatelné mu to stejným způsobem oplatit	___	___	___	___
5.7 Pravidla, která zvyšují násilí, by měla být ve sportu zcela zakázána	___	___	___	___
5.8 Nečestné jednání nepatří do sportu jakékoli úrovně	___	___	___	___
5.9 Ve sportu je v pořádku být trochu sobecký	___	___	___	___
5.10 Vzal by sis doping, abys získal olympijskou medaili?	___	___	___	___

6. Ve kterém městě se konaly první moderní olympijské hry?

6.1 Římě ___ 6.2 Paříži ___ 6.3 Athénách ___ 6.4 nevím ___

7. Kdy se konaly první moderní olympijské hry?

7.1 1842 ___ 7.2 1896 ___ 7.3 1908 ___ 7.4 nevím ___

8. Kde se konaly poslední zimní olympijské hry?

8.1 Lillehammeru ___ 8.2 Albertville ___ 8.3 Torinu ___ 8.4 nevím ___

9. Kde se budou konat olympijské hry v roce 2012?

9.1 Pekingů__

9.2 Londýně__

9.3 Sydney__

9.4 nevím__

10. Rádi bychom znali tvé osobní stanovisko k níže uvedeným principům, spojovaným s olympijskými hrami. Olympijské hry podporují a zdokonalují: Prosíme, abys nejdříve zhodnotil/a na pravé straně tabulky, každý princip (blok: 10.2.1-10.2.18), který by dle tvého názoru měly olympijské hry podporovat a zdokonalovat (✓) .

✓ 10.1	10.2	✓ 1	2	3	4	
1__krásu	10.2.1	—	—	—	—	1- zcela souhlasím
2__soutěživost	10.2.2	—	—	—	—	2 – částečně souhlasím
3__svobodu	10.2.3	—	—	—	—	3 – částečně nesouhlasím
4__čestnost (fair play)	10.2.4	—	—	—	—	4 – absolutně nesouhlasím
5__popularitu	10.2.5	—	—	—	—	
6__získání peněz	10.2.6	—	—	—	—	
7__sílu vůle	10.2.7	—	—	—	—	
8__kulturní porozumění	10.2.8	—	—	—	—	
9__profesionalismus	10.2.9	—	—	—	—	
10__optimismus	10.2.10	—	—	—	—	
11__ušlechtilost	10.2.11	—	—	—	—	
12__vychytralost	10.2.12	—	—	—	—	
13__vzájemné uznání	10.2.13	—	—	—	—	
14__namyšlenost, pýchu	10.2.14	—	—	—	—	
15__etnickou toleranci	10.2.15	—	—	—	—	
16__morálku	10.2.16	—	—	—	—	
17__upřímnost	10.2.17	—	—	—	—	
18__gentlemanské chování	10.2.18	—	—	—	—	

Dále prosím vyber a označ na levé straně tabulky (1.-18.) ty principy, které podle tvého mínění současně olympijské hry skutečně podporují a zdokonalují.(✓).

11. Víš, co znamená (symbolizuje) pět olympijských kruhů?

11.a.1 ano__

11.a.2 ne__

11.b jestliže ano, můžeš napsat, co olympijské kruhy znamenají?

12. Kdo je v současnosti předsedou mezinárodního olympijského výboru?

13. Víš, kdo byl Pierre de Coubertin?

13.a.1. ano__

13.a.2. ne__

13.b. Jestliže ano, napiš, kdo to byl?

14. Rádi bychom znali tvé osobní stanovisko k níže uvedeným principům. Účast na olympijských hrách vede podle tvého názoru k:

Prosíme, abys nejdříve zhodnotil/a v pravé straně tabulky každý z uvedených principů (blok: 14.2.1-14.2.17), ke kterým **by měla**, dle tvého názoru, účast na OH směřovat (✓).

14.1	14.2. ✓	1	2	3	4	
1__harmonie těla a ducha	14.2.1	—	—	—	—	1 – zcela souhlasím
2__lepšímu světu	14.2.2	—	—	—	—	2 – částečně souhlasím
3__poznání	14.2.3	—	—	—	—	3 – částečně nesouhlasím
4__bohatství	14.2.4	—	—	—	—	4 – absolutně nesouhlasím
5__snášenlivosti	14.2.5	—	—	—	—	

6__tělesné zdatnosti	14.2.6	—	—	—	—
7__spolupráci	14.2.7	—	—	—	—
8__kulturnímu obohacení	14.2.8	—	—	—	—
9__solidaritě	14.2.9	—	—	—	—
10__pracovní kariéře	14.2.10	—	—	—	—
11__odmítnutí diskriminace	14.2.11	—	—	—	—
12__čistotě	14.2.12	—	—	—	—
13__nacionalismu	14.2.13	—	—	—	—
14__vítězství za každou cenu	14.2.14	—	—	—	—
15__podvodům	14.2.15	—	—	—	—
16__radosti z úsilí	14.2.16	—	—	—	—
17__upřímnosti	14.2.17	—	—	—	—

Nyní prosím vyber a označ na levé straně tabulky (1.-17.) každý princip, se kterým je, dle tvého názoru, účast na současných hrách **skutečně** spojena.

15. Můžeš vyjmenovat nějaké olympijské vítěze, vítězky?

15.a. _____

15.b. _____

15.c. _____

15.d. Jaký je důvod pro tento tvůj výběr?

16. Kterého olympijského vítěze – muže nejvíce obdivuješ?

16.a. _____

16.b. Proč? Z jakého důvodu? (stručně napiš)

17. Kterou olympijskou vítězku nejvíce obdivuješ?

17.a. _____

17.b. Proč? Z jakého důvodu?

18. Existuje nějaký olympijský vítěz (vítězka), kterého/kterou nemáš rád/a?

18.a. _____

18.b. Proč? Z jakého důvodu?

19. Velmi často je připomínáno, že pořádání olympijských her je spojeno s jistými cíli. Chtěli bychom znát tvůj osobní názor na tyto cíle.

Olympijské hry zdokonalují, podněcují, podporují:

Prosíme, abys nejdříve zhodnotil/a, y označil/a v pravé straně tabulky každý z uvedených cílů (blok: 19.2.1-19.2.17), které by, dle tvého názoru, **měly být** na OH zdokonalovány, podněcovány a podporovány. (✓).

		19.2 ✓				
✓ 19.1		1	2	3	4	1 – zcela souhlasím
1__snahu po dokonalosti	19.2.1	—	—	—	—	2 – částečně souhlasím
2__mír	19.2.2	—	—	—	—	3 - částečně nesouhlasím
3__obchodování	19.2.3	—	—	—	—	4 - absolutně nesouhlasím
4__skromnost	19.2.4	—	—	—	—	
5__úspěch	19.2.5	—	—	—	—	
6__kamarádství	19.2.6	—	—	—	—	

7__zneužívání drog	19.2.7	__	__	__	__
8__dobrou vůli	19.2.8	__	__	__	__
9__oddannost	19.2.9	__	__	__	__
10__respektování pravidel	19.2.10	__	__	__	__
11__setkání mladých lidí	19.2.11	__	__	__	__
12__mravnost	19.2.12	__	__	__	__
13__vynaložení max. úsilí	19.2.13	__	__	__	__
14__sebekontrolu	19.2.14	__	__	__	__
15__amatérismus	19.2.15	__	__	__	__
16__rovnost šancí	19.2.16	__	__	__	__
17__sportovní chování	19.2.17	__	__	__	__

Nyní prosím vyber a označ na levé straně tabulky (1.-17.) ty cíle, které jsou dle tvého názoru na současných olympijských hrách **skutečně** podporovány, podněcovány a zdokonalovány (✓).

20. Učili jste se něčemu o olympijských hrách ve škole?

20.a.1. ano__ 20.a.2. ne__

20.b. jestliže ano, co bylo obsahem této výuky?

---

21. Jestliže jste se něčemu učili ve škole o olympijských hrách, ve kterém vyučovacím předmětu to bylo?

21.a.1. v tělesné výchově__ 21.b.2. v dějepisu__

21.c.3. v dalších předmětech 21.2. ve kterých:_____

---

22. Od koho jsi získal/a nějaké informace o olympijských hrách kromě výuky ve škole?

1. od rodičů _____
2. od sourozenců _____
3. od svých přátel _____
4. z rádia _____
5. z televize _____
6. z novin a časopisů _____
7. od svého trenéra _____
8. od ostatních _____
9. od nikoho _____

23. Pořádá se „Olympijský den“, nebo „Olympijský festival“ na vaší škole?

23.a.1. ano__ 23.a.2. ne__

23.b. Jestliže ano, v jakých sportovních či jiných aktivitách?

---

24. Slyšela/a jsi o paralympijských hrách?

24.1.ano__ 24.2.ne__

25. Víš, co jsou paralympijské hry?

25.a.1.ano__ 25.a.2.ne__

25.b. jestliže ano, vysvětli co znamenají:

25.c. Myslíš si, že jsou paralympijské hry důležité?

25.c.1. ano__ 25.c.2.ne__

25.d. Jaké jsou důvody tvého stanoviska?

---

26. Získal jsi nějakou informaci o paralympijských hrách ve škole?

26.a.1.ano

26.a.2.ne

26.b. jestliže ano, co bylo obsahem této informace?

---

27. Od koho jsi získal/a nějaké informace o paralympijských hrách kromě školy?

1. od rodičů _____
2. od sourozenců _____
3. od svých přátel _____
4. z rádia _____
5. z televize _____
6. z novin a časopisů _____
7. od svého trenéra _____
8. od ostatních _____
9. od nikoho _____

28. Chtěl/a bys se stát olympijským šampionem?

28.a.1.ano

28.a.2.ne

28.b. jestliže ano, z jakých důvodů? (napiš)

28.c. Jestliže ne, z jakých důvodů? (napiš)

Příloha 2

Redukovaný dotazník „Olympijské ideály a principy“

Vážení studenti,

Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy v Praze ve spolupráci s Českou olympijskou akademií sledují, jaké názory a postoje zauímají naši mladí lidé k olympijským hrám, olympijským ideálům a principům. Dovolujeme si Vás proto oslovit a požádat o spolupráci formou předložené ankety. Výsledky zjišťování mají důvěrnou povahu a budou sloužit pouze pro potřeby těchto institucí.

Předem děkujeme za vaši spolupráci.

Pohlaví: mužské ___ ženské ___

Věk: ___

Sporty a pohybové aktivity ve volném čase

Prováděl/a jsi aktivně za posledních 12 měsíců nějaký sport kromě školní tělesné výchovy?

1.a. ano ___ **1.b.** ne ___

Pokud ano, napiš název svého sportu/sportů a kolikrát jsi ho prováděl za **poslední 4 týdny**:

2.a. název sportu/kolikrát ___ / ___

2.b. název sportu/kolikrát ___ / ___

3. Jsi v současnosti členem nějakého sportovního klubu? **3.a.** ano ___ **3.b.** ne ___

4. Účastnil/a jsi se za posledních 12 měsíců aktivně nějaké soutěže ve svém sportu?

4.a. ano ___ **4.b.** ne ___

Zvolenou odpověď vyznačte ✓, nebo stručně napište. Prosíme, žádnou otázku ani položku v dotazníku nevynechávejte!

7. Co se ti vybavuje ve spojitosti s olympijskými hrami? Zkus to popsat několika slovy:

---

8. Slyšel/a jsi o „olympijské myšlence“?

2.a. ano ___ **2.b.** ne ___

2.c. Jestliže ano, co to pro tebe znamená? (napiš stručně)

---

9. Liší se současné moderní olympijské hry od těch, které se konaly v minulosti?

3.a. ano ___ **3.b.** ne ___

3.c. Jestliže jsou moderní hry odlišné, stručně napiš v čem se liší:

---

10. Jedním významným ideálem sportu je tzv. „fair play“. Napiš, jaký z dalších „olympijských ideálů“ znáš:

---

11. Přečti si pozorně následující tvrzení a podle škály (1-4) označ (✓), zda s uvedenými postoji souhlasíš, či nesouhlasíš.

1– zcela souhlasím, 2– částečně souhlasím, 3– částečně nesouhlasím, 4– absolutně nesouhlasím

1 2 3 4

- 1 Ve sportu je přijatelné, když chce někdo v rozporu s pravidly podvádět
- 2 V některých sportech nelze zabránit poškození soupeře
- 3 Je nemožné být dobrý ve sportu při čestném (fair play) soupeření
- 4 Násilí je nedílnou součástí některých sportů
- 5 Můžeš zvítězit, budeš-li soutěžit „fair play“
- 6 Pokud soupeř jedná nečestně, je přijatelné mu to stejným způsobem oplatit

- 7 Pravidla, která zvyšují násilí, by měla být ve sportu zcela zakázána
- 8 Nečestné jednání nepatří do sportu jakékoli úrovně
- 9 Ve sportu je v pořádku být trochu sobecký
- 10 Vzal by sis doping, abys získal olympijskou medaili?
- 12. Ve kterém městě se konaly první moderní olympijské hry?**
- 6.1 Řím__   6.2 Paříž__   6.3 Athény__   6.4 nevím__
- 7. Kdy se konaly první moderní olympijské hry?**
- 7.1 1842__   7.2 1896__   7.3 1908__   7.4 nevím__
- 8. Kde se konaly poslední letní olympijské hry?**
- 8.1 Sydney__   8.2 Athény__   8.3 Peking__   8.4 nevím__
- 9. Kde se budou konat olympijské hry v roce 2012?**
- 9.1 Londýn__   9.2 Paříž__   9.3 Madrid__   9.4 nevím__

10. Co symbolizuje pět olympijských kruhů?

---

11. Kdo je v současnosti předsedou mezinárodního olympijského výboru?

---

12. Kdo byl zakladatel moderních olympijských her?

---

13. Vyjmenuj nějaké olympijské vítěze/vítězky a napiš důvod pro tento tvůj výběr:

- 13.a. _____ Důvod _____
- 13.b. _____ Důvod _____
- 13.c. _____ Důvod _____

14. Učili jste se o olympijských hrách ve škole?

14.a. ano__   14.b. ne__

14.c. Pokud ano, co bylo obsahem této výuky?

14.d. Pokud ano, ve kterém vyučovacím předmětu to bylo?

14.d.1 tělesná výchova__   14.d.2 dějepis__

14.d.3 v jakých dalších: _____

15. Od koho jsi získal nějaké informace o olympijských hrách kromě školní výuky?

1. od rodičů	_____	6. z novin a časopisů	_____
2. od sourozenců	_____	7. od svého trenéra	_____
3. od svých přátel	_____	8. z internetu	_____
4. z rádia	_____	9. od ostatních	_____
5. z televize	_____	10. od nikoho	_____

16. Chtěl/a by ses stát olympijským šampionem?

16.a. Jestliže ano, z jakých důvodů? (napiš)

16.b. Jestliže ne, z jakých důvodů? (napiš)

---

17. Rádi bychom znali tvé osobní stanovisko k níže uvedeným principům a cílům, jež jsou spojovány s olympijskými hrami.

a) Prosíme, abys zhodnotil/a každý z uvedených principů a cílů (**škála 1-4**) které by dle tvého názoru na olympijských hrách **měly být** podporovány a zdokonalovány (jsou žádoucí).

b) Dále označ (✓) ty principy a cíle, jež jsou na současných olympijských hrách dle tvého názoru **skutečně** podporovány (vyskytují se).

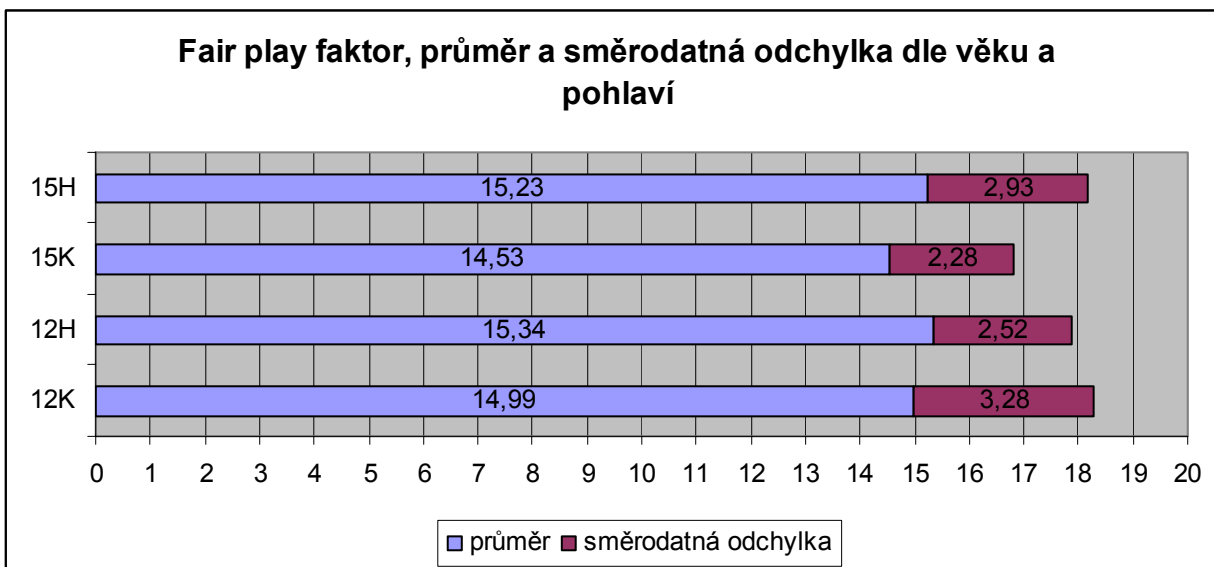
1–zcela souhlasím, 2–částečně souhlasím, 3–částečně nesouhlasím, 4–zcela nesouhlasím/OH=olympijské hry

a) OH by měly podporovat a zdokonalovat:	1	2	3	4	b) OH skutečně podporují: ✓
1. soutěživost					
2. svoboda					
3. čestnost (fair play)					
4. popularita					
5. získání peněz					
6. síla vůle					
7. kulturní porozumění					
8. optimismus					
9. vzájemné uznání					
10. namyšlenost, pýcha					
11. etnická tolerance					
12. upřímnost					
13. gentlemanké chování					
14. snaha po dokonalosti					
15. mír					
16. přátelství					
17. užívání dopingu					
18. respektování pravidel					
19. setkání mladých lidí					
20. mravnost					
21. vynaložení maximálního úsilí					
22. sebekontrola					
23. rovnost šancí					
24. sportovní chování					
Účast na OH by měla směřovat k:	1	2	3	4	Účast na OH je skutečně spojena s:
25. harmonii těla a ducha					
26. lepšímu světu					
27. poznání					
28. tělesné zdatnosti					
29. kulturnímu obohacení					
30. solidaritě					
31. pracovní kariéře					
32. odmítnutí jakékoli diskriminace					
33. nacionalismu					
34. vítězství za každou cenu					
35. podvodům					
36. radosti z úsilí					

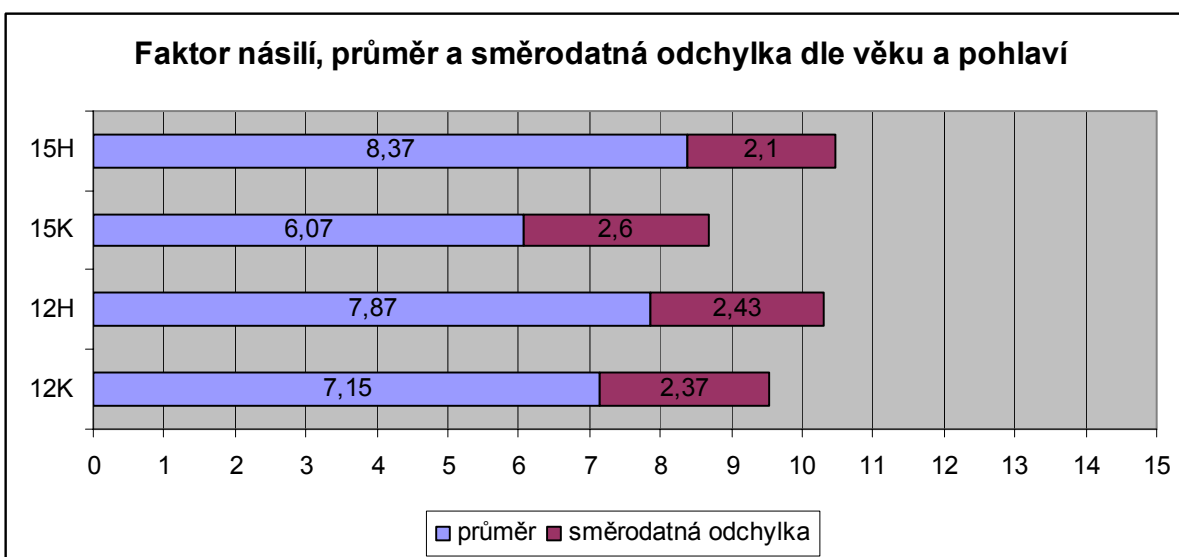
Děkujeme za spolupráci!

Příloha 3

Preference modelů fair play chování a tolerance k násilí dle věku a pohlaví

Legenda: 15H – 15-ti leté dívky; 15K – 15-ti letí chlapci; 12H – 12-ti leté dívky; 12K – 12-ti letí chlapci

Legenda: 15H – 15-ti leté dívky; 15K – 15-ti letí chlapci; 12H – 12-ti leté dívky; 12K – 12-ti letí chlapci

Příloha 4 - Žádoucnost a reálné působení olympijských ideálů a principů

Olympijské hry by měly dle tvého názoru podporovat a zdokonalovat (žádoucnost)/

Principy, jež jsou dle tvého názoru na olympijských hrách skutečně podporovány a zdokonalovány (realita) (v %)

Žádoucnost	Rok 2008 (n=597)		Rok 1998 (n=439)	Realita
Krása				17,58
Zcela souhlasím	8,4		21,3	
Částečně souhlasím		22,3	39,8	
Částečně nesouhlasím	33,0		23,4	
Zcela nesouhlasím		33,7	15,5	
Soutěživost				86,59
Zcela souhlasím	72,2		80,9	
Částečně souhlasím		20,4	17,2	
Částečně nesouhlasím	4,7		1,6	
Zcela nesouhlasím		2,0	0,2	
Svoboda				27,80
Zcela souhlasím	29,8		41,2	
Částečně souhlasím		40,9	39,8	
Částečně nesouhlasím	21,1		11,8	
Zcela nesouhlasím		6,5	7,2	
Čestnost (fair play)				65,83
Zcela souhlasím	75,9		67,6	
Částečně souhlasím		12,2	23,3	
Částečně nesouhlasím	5,5		7,5	
Zcela nesouhlasím		2,0	1,6	
Popularita				59,96
Zcela souhlasím	31,0		44,7	
Částečně souhlasím		35,2	38,6	
Částečně nesouhlasím	22,6		11,7	
Zcela nesouhlasím		10,1	4,9	
Zisk peněz				52,58
Zcela souhlasím	22,9		31,3	
Částečně souhlasím		26,3	33,9	
Částečně nesouhlasím	27,8		19,2	
Zcela nesouhlasím		21,8	15,7	
Síla vůle				69,01
Zcela souhlasím	68,5		72,0	
Částečně souhlasím		23,1	21,4	
Částečně nesouhlasím	5,7		5,4	
Zcela nesouhlasím		1,8	1,2	
Kulturní porozumění				39,53
Zcela souhlasím	32,8		31,2	
Částečně souhlasím		42,7	45,3	
Částečně nesouhlasím	18,4		18,7	
Zcela nesouhlasím		4,4	4,8	
Profesionalismus				65,32
Zcela souhlasím	46,1		43,5	
Částečně souhlasím		38,4	41,1	
Částečně nesouhlasím	13,6		9,9	
Zcela nesouhlasím		1,3	5,4	
Optimismus				32,99

Zcela souhlasím	35,7	36,5	
Částečně souhlasím	44,7	41,5	
Částečně nesouhlasím	16,1	15,8	
Zcela nesouhlasím	2,3	6,2	
Ušlechtilost			31,15
Zcela souhlasím	32,5	39,0	
Částečně souhlasím	35,3	36,2	
Částečně nesouhlasím	26,0	18,3	
Zcela nesouhlasím	5,0	6,4	
Vychytralost			55,83
Zcela souhlasím	18,1	25,1	
Částečně souhlasím	35,5	28,0	
Částečně nesouhlasím	28,8	25,8	
Zcela nesouhlasím	15,4	21,0	
Vzájemné uznání			67,67
Zcela souhlasím	63,0	59,3	
Částečně souhlasím	29,3	30,7	
Částečně nesouhlasím	4,2	6,1	
Zcela nesouhlasím	2,8	4,0	
Namyšlenost, pýcha			20,75
Zcela souhlasím	4,5	10,0	
Částečně souhlasím	11,9	18,9	
Částečně nesouhlasím	12,6	25,1	
Zcela nesouhlasím	68,8	46,1	
Etnická tolerance			48,57
Zcela souhlasím	42,0	40,9	
Částečně souhlasím	34,0	39,4	
Částečně nesouhlasím	15,1	13,1	
Zcela nesouhlasím	7,2	6,7	
Morálka			46,73
Zcela souhlasím	69,2	48,9	
Částečně souhlasím	15,5	35,0	
Částečně nesouhlasím	11,2	13,2	
Zcela nesouhlasím	3,9	2,9	
Upřímnost			32,16
Zcela souhlasím	41,0	40,8	
Částečně souhlasím	35,5	34,8	
Částečně nesouhlasím	18,4	19,7	
Zcela nesouhlasím	3,4	4,8	
Gentlemanské chování			29,48
Zcela souhlasím	37,2	39,8	
Částečně souhlasím	35,2	38,1	
Částečně nesouhlasím	17,6	15,7	
Zcela nesouhlasím	8,9	6,5	

**Účast na olympijských hrách by měla tvého názoru směřovat k (žádoucnost)/
Principy, které jsou dle tvého názoru s účastí na olympijských hrách skutečně spojeny (realita)**

Žádoucnost	Rok 2008 (n=597)	Rok 1998 (n=439)	Realita
Harmonie těla a ducha			48,74
Zcela souhlasím	40,5	45,8	
Částečně souhlasím	41,7	40,6	
Částečně nesouhlasím	12,7	8,8	
Zcela nesouhlasím	3,9	4,8	
Lepší svět			29,31
Zcela souhlasím	33,2	37,2	
Částečně souhlasím	40,4	40,5	
Částečně nesouhlasím	20,9	16,4	
Zcela nesouhlasím	3,9	5,9	
Poznání			50,08
Zcela souhlasím	44,1	48,2	
Částečně souhlasím	39,4	37,6	
Částečně nesouhlasím	12,9	11,6	
Zcela nesouhlasím	2,0	2,6	
Bohatství			51,42
Zcela souhlasím	17,6	14,5	
Částečně souhlasím	24,8	30,3	
Částečně nesouhlasím	35,5	23,7	
Zcela nesouhlasím	20,9	31,5	
Snášelnivost			32,32
Zcela souhlasím	39,5	36,4	
Částečně souhlasím	43,7	42,9	
Částečně nesouhlasím	10,6	16,9	
Zcela nesouhlasím	5,0	3,9	
Tělesná zdatnost			81,23
Zcela souhlasím	79,9	81,9	
Částečně souhlasím	15,6	16,0	
Částečně nesouhlasím	3,89	1,4	
Zcela nesouhlasím	0,7	0,7	
Spolupráce			63,98
Zcela souhlasím	84,6	56,3	
Částečně souhlasím	7,5	35,7	
Částečně nesouhlasím	5,9	6,4	
Zcela nesouhlasím	1,8	1,7	
Kulturní obohacení			45,39
Zcela souhlasím	44,4	33,1	
Částečně souhlasím	37,9	44,6	
Částečně nesouhlasím	11,7	18,0	
Zcela nesouhlasím	4,4	4,3	
Solidarita			58,29
Zcela souhlasím	40,9	41,0	
Částečně souhlasím	49,5	43,2	
Částečně nesouhlasím	21,4	12,9	
Zcela nesouhlasím	2,2	2,9	
Pracovní kariéra			59,63
Zcela souhlasím	30,8	28,4	
Částečně souhlasím	40,9	40,0	
Částečně nesouhlasím	22,1	24,6	

Zcela nesouhlasím	5,0	6,9	
Odmítnutí diskriminace			30,48
Zcela souhlasím	35,8	30,4	
Částečně souhlasím	32,2	37,4	
Částečně nesouhlasím	19,9	21,9	
Zcela nesouhlasím	10,4	10,2	
Čistota			17,25
Zcela souhlasím	22,9	22,3	
Částečně souhlasím	37,7	34,1	
Částečně nesouhlasím	20,1	29,2	
Zcela nesouhlasím	17,1	14,5	
Nacionalismus			12,39
Zcela souhlasím	10,6	12,3	
Částečně souhlasím	14,2	23,4	
Částečně nesouhlasím	34,0	32,7	
Zcela nesouhlasím	38,0	31,5	
Vítězství za každou cenu			37,68
Zcela souhlasím	12,1	14,5	
Částečně souhlasím	16,9	30,3	
Částečně nesouhlasím	28,8	23,7	
Zcela nesouhlasím	40,5	31,5	
Podvod			29,48
Zcela souhlasím	6,9	9,0	
Částečně souhlasím	12,6	16,0	
Částečně nesouhlasím	13,4	21,9	
Zcela nesouhlasím	65,0	53,1	
Radost z úsilí			68,67
Zcela souhlasím	62,8	63,4	
Částečně souhlasím	30,5	29,8	
Částečně nesouhlasím	5,4	5,6	
Zcela nesouhlasím	1,8	1,2	
Upřímnost			35,17
Zcela souhlasím	49,1	46,1	
Částečně souhlasím	36,3	36,3	
Částečně nesouhlasím	11,7	13,8	
Zcela nesouhlasím	1,2	3,7	

Na olympijských hrách by měly být zdokonalovány, podněcovány a podporovány (žádoucnost)/ Cíle, které jsou dle tvého názoru na současných olympijských hrách skutečně podporovány, podněcovány a zdokonalovány (realita)

Žádoucnost	Rok 2008 (n=597)	Rok 1998 (n=439)	Realita
Snaha po dokonalosti			55,61
Zcela souhlasím	41,2	54,2	
Částečně souhlasím	39,0	36,4	
Částečně nesouhlasím	17,4	7,7	
Zcela nesouhlasím	1,8	1,6	
Mír			73,87
Zcela souhlasím	53,6	50,7	
Částečně souhlasím	40,8	35,8	
Částečně nesouhlasím	6,9	9,4	
Zcela nesouhlasím	3,0	4,0	
Obchodování			32,99
Zcela souhlasím	8,9	12,2	
Částečně souhlasím	28,1	22,2	
Částečně nesouhlasím	39,7	33,0	
Zcela nesouhlasím	20,6	32,5	
Skromnost			20,10
Zcela souhlasím	26,1	22,7	
Částečně souhlasím	40,0	30,4	
Částečně nesouhlasím	23,5	31,1	
Zcela nesouhlasím	8,2	15,8	
Úspěch			80,90
Zcela souhlasím	79,2	44,9	
Částečně souhlasím	13,2	37,3	
Částečně nesouhlasím	6,4	12,9	
Zcela nesouhlasím	1,2	4,9	
Kamarádství			40,53
Zcela souhlasím	41,7	46,7	
Částečně souhlasím	41,4	37,2	
Částečně nesouhlasím	9,0	10,9	
Zcela nesouhlasím	6,2	5,2	
Zneužívání drog			27,63
Zcela souhlasím	10,9	12,2	
Částečně souhlasím	10,6	15,4	
Částečně nesouhlasím	14,1	20,7	
Zcela nesouhlasím	62,0	51,7	
Dobrá vůle			50,58
Zcela souhlasím	55,9	59,0	
Částečně souhlasím	34,2	32,4	
Částečně nesouhlasím	4,5	6,7	
Zcela nesouhlasím	3,7	1,9	
Oddanost			31,82
Zcela souhlasím	32,5	33,8	
Částečně souhlasím	37,2	38,8	
Částečně nesouhlasím	23,5	20,6	
Zcela nesouhlasím	5,2	6,7	
Respektování pravidel			61,80
Zcela souhlasím	69,5	59,0	
Částečně souhlasím	23,3	32,2	

Částečně nesouhlasím	2,8	7,8	
Zcela nesouhlasím	3,2	0,9	
Setkání mladých lidí			32,83
Zcela souhlasím	39,9	48,7	
Částečně souhlasím	36,2	38,2	
Částečně nesouhlasím	17,6	10,7	
Zcela nesouhlasím	4,2	2,4	
Mravnost			23,78
Zcela souhlasím	32,8	36,7	
Částečně souhlasím	41,0	40,1	
Částečně nesouhlasím	16,8	17,8	
Zcela nesouhlasím	7,2	5,4	
Vynaložení maximálního úsilí			70,85
Zcela souhlasím	68,3	65,6	
Částečně souhlasím	27,8	26,1	
Částečně nesouhlasím	2,0	6,9	
Zcela nesouhlasím	1,2	1,4	
Sebekontrola			49,91
Zcela souhlasím	55,6	55,6	
Částečně souhlasím	36,7	36,8	
Částečně nesouhlasím	4,0	5,5	
Zcela nesouhlasím	2,0	2,1	
Amatérismus			6,53
Zcela souhlasím	9,2	18,0	
Částečně souhlasím	17,6	27,3	
Částečně nesouhlasím	42,2	30,3	
Zcela nesouhlasím	28,3	24,5	
Rovnost šancí			51,08
Zcela souhlasím	55,3	47,7	
Částečně souhlasím	30,8	36,6	
Částečně nesouhlasím	7,9	10,8	
Zcela nesouhlasím	3,4	4,8	
Sportovní chování			63,98
Zcela souhlasím	77,1	74,1	
Částečně souhlasím	15,9	20,3	
Částečně nesouhlasím	4,0	4,2	
Zcela nesouhlasím	1,8	1,4	

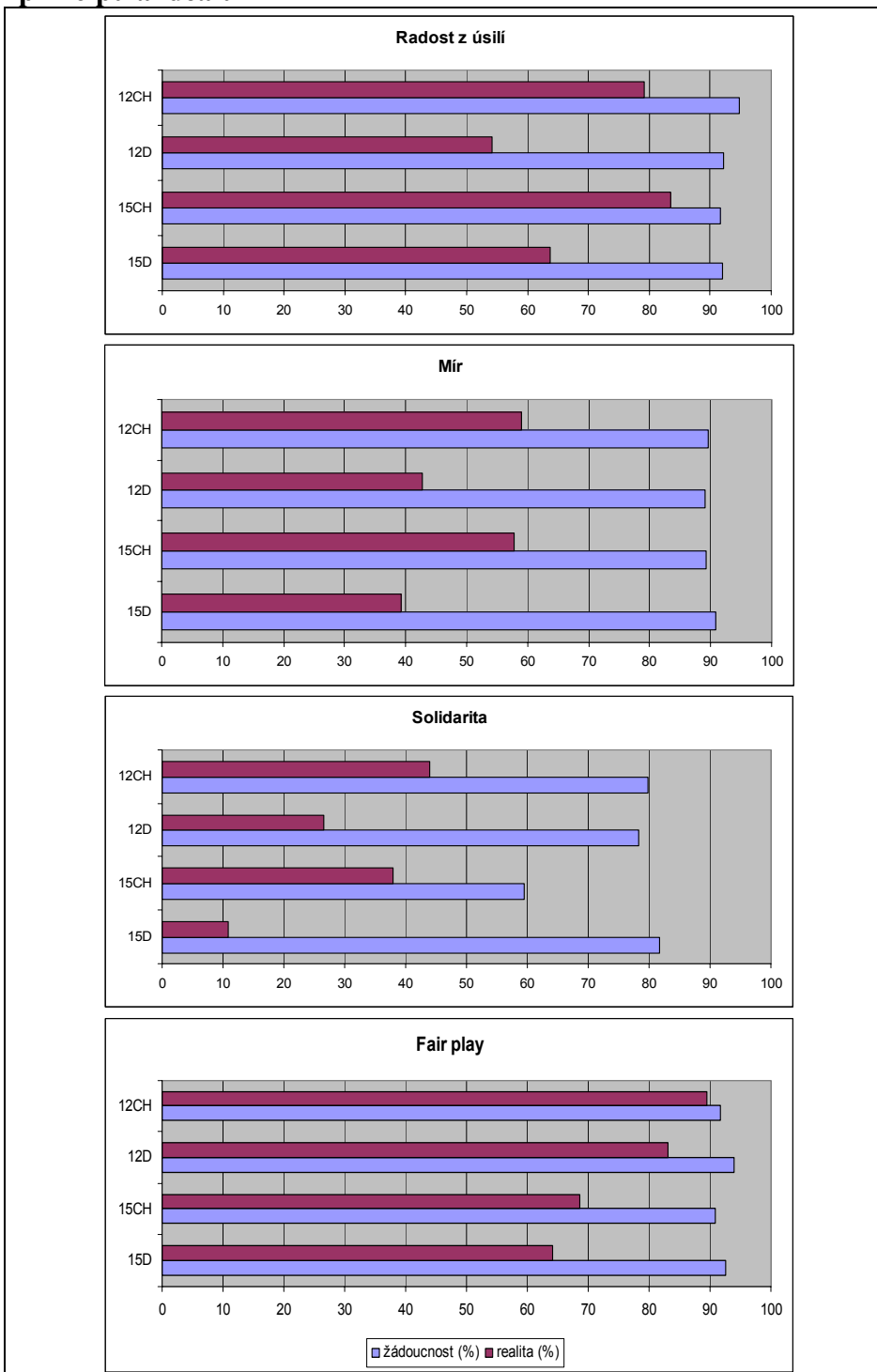
Příloha 5

Tabulka Rozdělení četností

Rozdělení četností	N	%	Grafické znázornění
Úspěch			
zcela souhlasím	373	79,22	
částečně souhlasím	79	13,23	
částečně nesouhlasím	38	6,36	
absolutně nesouhlasím	7	1,17	
Spolupráce			
zcela souhlasím	505	84,58	
částečně souhlasím	45	7,53	
částečně nesouhlasím	36	5,86	
absolutně nesouhlasím	11	1,84	
Morálka			
zcela souhlasím	413	69,24	
částečně souhlasím	93	15,51	
částečně nesouhlasím	67	11,22	
absolutně nesouhlasím	24	3,58	

Příloha 6

Grafické znázornění žádoucnosti a reálného působení u vybraných olympijských principů a ideálů

Legenda: 12CH – 12-ti letí chlapi; 12D – 12-ti leté dívky; 15CH – 15-ti letí chlapi; 15D – 15-ti leté dívky